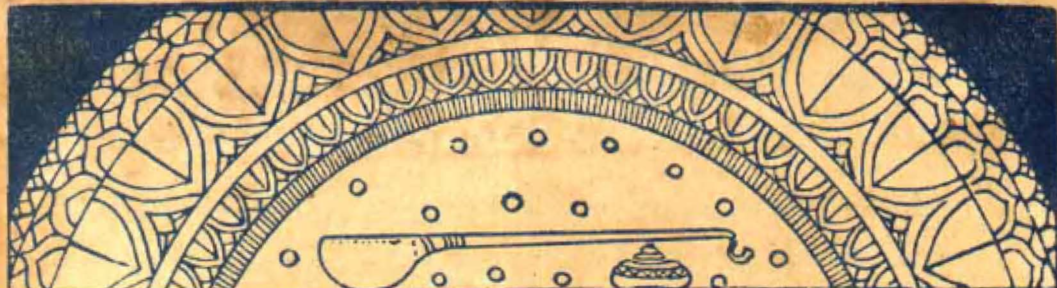

సంపుటము 24
సంచిక 3

భారతి

మార్చి, 1947
వ్యయ, ఫాల్గునము

భావలహరి

*

— శ్రీ ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి —

నా నిరుపేదవాకిట వినంబడె చల్లని వేకువన్ శుభ
స్వానము; ఏ శిరీషసుమపాదమృదుక్రమమంద్రనాదమో—
వీనుల సోకినంత కనువేదురునన్ పరువెత్తి చూడ నీ
దీనుని కంటిజంట గురుతింపదు శ్రీచరణాంక ముక్కటేన్.

ఔనులే నీ గళానూనసూనావళి పరిమళమ్ముల గాలి పొరల నించె
తెలిసెలేవయ్య నీ దివ్యమంగళమూర్తి తొణకించె నిచట మాధుర్య మేదొ ?
కనుపట్టినది లెమ్ము కరుణామృతపు జల్లు కురియించు నీ కనుగొనల చలువ
దొరకిపోయినదిలే తొలిసంజచాయ నీ స్నిగ్ధాధరపు పాలచినుకు నవ్వు
ఎంత తెరచాటులో నలయించి నన్ను - త్రిప్పజూచిన, నీమూర్తి తియ్యదనము
నిండిపోయిన సృష్టి నా నేత్రయుగళి - కప్పగలదయ్య ? రమ్ము సాగంగనేల ?

వ్యోమజూటమ్ములో నుడురాజరేఖయో శిఖిపింఛరత్నరోచిర్విధమ్మొ ?
మేనిమావిక పూచు మెలగు శ్రీదేవియో పర్వతరాజుగర్భమ్ముఫలమొ ?
మొలలోని వెలలేని పులికళాసపు సొబగో రమణీయ పీతాంబరమ్ము హొయలొ ?
కరమున మురళికా గానస్రవంతులో డమరు ప్రచండ తాండవరవమ్మొ ?

కాద్రవేయగ్రైవేయమో కంఠసీమ? - దివ్యతులసీలలంతికాధీనరుచియొ ?
మెఱుగుగా కనుమొఱగుగా తరలిపోయె - ఏది యింకొకసారి కాన్పింపు తండ్రి!

శిలువయో చిలువయో గళసీమలోగాని కరుణామృతము కంట దొరలిపాఱు
కాషాయవసనమ్మొ కనకచేలమొగాని పతితమస్తము తాకు వరదకరము
నెలరేకగురుతో మిన్నులవాక ఫణితియో నడిమెడారుల జీవనమ్ము నింపు
స్రుక్స్రువద్వితయమో సుఖవేణునాళమో మలగి మాయెద త్యాగమధువు కురియు
ప్రాణి యూర్చిన చోట నేర్పడగ నిలిచి - బుద్ధికదలినబాట నెప్పుడును పొలిచి
కలగు మతపక్షపాతబుద్ధులకు నవ్వి - విశ్వమయరూపమై వెల్గు వెలుగు దలతు.

భావములోని చీకటులు పాయవు ; నైగమమోక్షశాస్త్రవి
ద్యావిధి, తర్కకర్కశవిధాపరిణద్ధము, హానయాత్రులై
పోవుదురయ్య సన్మునులు ముట్టరు మూఢుల, నైననేమి నీ
మోవిని నిల్చు లేనగవు ముక్తిపథాగతకోటిచంద్రికల్.

పారాశర్యవ్యాసుని వేదవిభాగ విధానము

= శ్రీ పెండ్యాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి =

వేదవ్యాసశబ్దమునకు వేదములను విస్తరింపజేసినవాడు అను నిర్వచనము మహాభారతమున గలదు. *

వేదములను విస్తరింపజేయుట యనగా వేదములలో జెప్పబడిన యజ్ఞాదికర్మములకు సంబంధించిన "విధ్యర్థవాదమంత్రా"దులను విస్తరింపజేయుటయే. నాల్గువేదములును యజ్ఞములను ప్రవర్తింపజేయు "హోతృ, అధ్వర్యు, ఉద్గాతృ, బ్రహ్మత్వ"ములకు సంబంధించిన యంశములు కలవైయున్నవి.

అందు ఋగ్వేదభాగము హోత యను ఋత్విక్కుయొక్క కార్యములకును, యజుర్వేదము అధ్వర్యుని క్రియలకును, సామవేదము ఉద్గాతయొక్క గానక్రియలకును, అథర్వవేదము బ్రహ్మ అను ఋత్విక్కుయొక్క క్రియలకును అనువగు విధ్యర్థవాదమంత్రములు కలవైయున్నవి. కేవలము యజ్ఞక్రియలకే గాక వివాహాదిగృహ్యకర్మములకు సంబంధించినవియు, ఆముష్మికధర్మాచరణమున కనువగునవియు విధ్యర్థవాదాదులు ప్రతివేదముయొక్క సంహితాబ్రాహ్మణోపనిషత్తులలో నింపుగా నాయాయుగములయందు మహర్షులు విస్తరింపజేసియున్నారు. వారినే వేదవ్యాసులు అనిరి.

మఱియు నా వేదవ్యాసులేకాక భిన్నశాఖాప్రవర్తకులు, మంత్రద్రష్టలు, కాండర్షులు మొదలగు ప్రత్యేకభాగస్వాములును వేదములకు సంబంధించిన మహామునులున్నారు.

మహర్షులు వేదములలో బొందుపఱచిన విధ్యర్థవాదాదులలో భిన్నభిన్నరూపములు కలవు. వానిని పూర్వమీమాంసాశాస్త్రము వివరించియున్నది.

సాధారణముగా సంహితాబ్రాహ్మణములలో ఐహికఫలప్రాప్తికై చేయు యజ్ఞవిశేషాంశములే యుండును. ఎట్లనగా ఐశ్వర్యకాముడు 'వాయవ్య' సంజ్ఞగల శ్వేతపశువుచేతను, పశుకాముడు 'చిత్రి'సంజ్ఞగల పశువుచేతను, క్షేత్రకాముడు పితిపృష్టసంజ్ఞగల పశువుచేతను జన్నములను చేయవలయును. ఇట్టివిధులు, ఆవిధులకు సంబంధించిన గాథలు (వీనినే అర్థవాదము లందురు.) పెక్కులుండును.

అర్థవాదములలో ఆయావిధుల ననుసరించి కర్మముల నొనరించి ఫలమునొందుట, వ్యతిరేకముగా నొనరించి దుష్ఫలము నొందుట మొదలగు నివర్ణనములు చెప్పబడును.

ఇందులకు కొన్ని యుదాహరణములు:—

మంత్రస్వరమును సరిగా నుచ్చరింపక హోమమొనర్చుటచే "త్వష్ట" అను మునికి అల్పాయుర్దాయము గలిగి ఉద్దిష్టఫలము నందింపలేని వృత్రాసురుడు జన్మించె ననుటకు "విశ్వరూపుని" అర్థవాదము చెప్పబడెను. "సోమాహరణము"అను విధిని బలపరచుటకై "కద్రూసౌపర్ణి"గాథ చెప్పబడెను. యజ్ఞదీక్షారంభమున యజమాను డొనర్చుకొను 'క్షురకర్మ'కు దేవాసురగాథ ప్రవచింపబడెను. విద్యాభ్యాస మెట్లు పూర్తియగునో దానినిగూర్చి "భారద్వాజుని"గాథయు, ఎట్టితపస్సు మోక్షహేతు వనుటకు "భృగువరుణసంవాదము" మొద

* "వివ్యాస వేదాన్ యస్మాత్ స వేదవ్యాస ఇతి స్మృతః" (ఆది. ౬౩ అధ్యా.)

లను నర్థవాదవిశేషములు కృష్ణయజుర్వేదశాఖయగు తైత్తిరీయసంహితాబ్రాహ్మణోపనిషదారణ్యకములలో చిన్నచిన్నవి ఏబది యున్నవి. ఇట్లే ఋగ్వేదమున క్షత్రియుడు హోతగా నుండవచ్చు ననుటకు "దేవాపి శంతనుల" గాథయు, రాజసూయమున క్షత్రియునకు లభింపకుండిన బ్రాహ్మణపదవు, అదియు దొరకకున్న రాజసంజ్ఞ కలది గాన "సోమలతాఖండనము" గల "అంజస్సవకర్మము" కల "శునశ్శేఫు" గాథయు, క్షత్రియునకు సోమపానార్హత లేదనుటకు "శ్యాపర్ణి" "మార్గవేయరాముల" గాథయు, ఇంక నెన్నియో చెప్పబడెను. *

అథర్వవేదమునను రాజు యజ్ఞము జూడవచ్చినపుడు యజ్ఞ మొనర్చువాడు "బ్రాహ్మణాచ్ఛంసి" అను ఋత్విక్కుచే జేయింపబడు క్రియలకు సంబంధించిన "పరీక్షిత్తు" "కౌరవుల" గాథయు, పశువైద్యమునకు "అత్రి, జమదగ్న్యాదుల" శోధనాంశములు, రాజు సుపరిపాలన మొనర్చుటగూర్చియు, రాజు సింహాసన మెక్కినపుడు అశ్వగ్యాలొనర్చు స్తుతిరూపకగాథ మొదలగునవి యెన్నియో యున్నవి. †

నేను చదివిన సామవేదశాఖలగు "కాథుమ, జైమిని" సంహితలలో పెక్కు మంత్రములు ఋగ్వేద మంత్రములుగానే యున్నవి. కాన ఋగ్వేదగాథలే సామసంహితాగాథలనవచ్చును. కాని సామవేద బ్రాహ్మణములగు, "తాండ్య, ఛాందోగ్య, జైమిని" బ్రాహ్మణములలో ఔద్గాత్రమునకు సంబంధించిన యర్థవాదములు విశేషముగా నున్నవి. అందు ఛాందోగ్యమున "కుక్కలు వరుసగ వచ్చి, మోకల నాకసముపై కెత్తి హింకార మొనర్చిన వర్షము కురియు"నను గాథయు, తాండ్యమున మహావ్రత మొనర్చు యజమాని అగ్గురు భార్యలు కలవాడై, లేక వేశ్యలు కలవాడై గాన మొనర్చుట, "ఉద్గాత" ఉయ్యేల నూగుచు గాన మొనర్చు సంశయము మొదలగునవియు, జైమినిబ్రాహ్మణమున అన్నము వండుకొనునపుడు, ఎసరులో బియ్యము పోయునపుడు వండువాడు కొన్నిగింజలనైన ప్రొయ్యిలోని అగ్గియందు వేయకపోయినచో భుజించువారు పైజన్మములో బియ్యపుగింజలుగాను, వండబడు గింజలు భోక్తలుగాను మరల జన్మింతు రను గాథయు నింపుగ వర్ణింపబడియున్నవి. ఇట్టివే కొన్ని సోమగ్రహణాది గాథలు "కపిష్ఠలకఠ, కాణ్వసంహిత"లలోను జైమిని, శతపథాది బ్రాహ్మణములలోను కొన్నిమార్పులతో ప్రోక్తములై యున్నవి.

పై వేదగాథలన్నియు భారతరామాయణములలో జెప్పబడు నొక్కొక్క సాధారణకథకంటె హెచ్చయినవికావు.

ఇట్లుండ, సామవేదద్రష్టలలో నొకడును, తపోమహిమముచే "వాల్మీకి" అను బిరుదము నొందినవాడు నగు "ప్రాచేతసమహర్షి" హఠాన్నిద్ధమగు "నిషాదక్రౌంచపక్షి" వృత్తాంతమును గాంచి నిషాదుని తిట్టుచు "వైదికానుష్టుప్ఛందస్సు"నందు కొంత మార్పుతో నుచ్చరించి ఆమాదిరిగా పిమ్మట నారదోపదిష్టమగు రామకథను రామాయణముగా నొనర్చి ‡ తరువాత దానిని రాముని అశ్వమేధకాలమునందే రాముని పుత్రులును, వాల్మీకిచే శిష్యులుగాను, వైణికులుగాను శిక్షితులైన కుశలవులచే వీణలపై బాడించెను. అని రాముడు రావణుని జయించి పట్టాభిషిక్తుడయ్యె నను కథతో పూర్తిగాక "గర్భవతియగు సీతా మహాదేవిని" శ్రీరాముడు గంగాతీరారణ్యములలో విడిచి

---

* శాకల్యసంహిత, ఐతరేయబ్రాహ్మణములలో పైఅర్థవాదములు కలవు.

† శౌనకసంహిత.

‡ వైదికవాఙ్మయమున గల 'అనుష్టుబ్' గురులఘునియమము, లేక అష్టాక్షరపదఘటితపాదచతుష్టయ మేయని "పింగళఛందసు"న గలదు. లౌకికచ్ఛందమున గల యనుష్టుప్ ప్రతిపాదమునందును ఐదవ యక్షరమును, ద్వితీయచతుర్థపాదములలో సప్తమాక్షరములును లఘువులుగా నుంచవలయునను నియమ ముండుటచే గానము చేయునపుడు లయ వేయుటకును, వీణపై వాయించుటకును వీలుగా నుండును.

పెట్టెను* అను కథవరకు నుండుటచే దానిని "జయము" అను సంజ్ఞగల గ్రంథముగా తరువాత నుండిన (వాల్మీకికి) మహర్షులు తలపరైరి.

మఱియు యజ్ఞకర్మములలో పవవాదుల విరమణకాలములయందు జెప్పబడు పూర్వోక్తములగు అర్థవాదములవలె, శోకఫలమును (సీతావియోగకథ) సూచింపబడకపోవుటచేతను, గానరూపకమగు నర్థవాదము యజ్ఞక్రియలయందు విహితము కాకపోవుటచేతను రామాయణమును యజ్ఞక్రియలలో బ్రాచీను లుపయోగించినట్లు కాన్పింపదు.

కాని పవిత్రమగు సీతారాముల కథ గాయత్రీ మహామంత్రాక్షరఘటిత మెువర్పి గేయమే గాక పాళ్యముగాను, పిమ్మట వివిధవృత్తాదులతోను, వివిధగాథలతోను గూర్పబడుటచే రామాయణము మహాభారతముతో సమానప్రతిపత్తిని, కొన్నియెడల నంతకంటె హెచ్చగు గౌరవమునే పొందియున్నది.

వ్యాసుని వేదవిభాగవిధానము

కృష్ణద్వైపాయనుడు వాల్మీకివలె సామవేదప్రోక్తకాక సామవేదప్రవర్తకుడుగా (సామవేదమును ప్రచారము చేయువాడు) తాండ్యబ్రాహ్మణమునను, విద్యుత్పరిశోధకుడుగా (విద్యుత్తువలన గలుగు ఫలము చెప్పువాడు) తైత్తిరీయారణ్యకమునను చెప్పబడియున్నాడు. ఇట్టి వ్యాసమహర్షి వేదములలో నాయా వైదికకర్మములకు సంబంధించిన అర్థవాదరూపకములగు నితిహాసముల జూచి అన్నియజ్ఞములలోను నుత్కృష్టమై, బహుదివసములు చేయబడు అశ్వమేధయజ్ఞమునం దుపయోగింపదగిన పెద్దదగు నితిహాసము చేసెను. ఇతిహాసము గేయముగా నుండరాదుగాన రామాయణేతిహాసము వైదికకర్మోపయుక్తముగా నుండలేదు.† అశ్వమేధము మహారాజు మరియొక రాష్ట్రము నాక్రమించినతరువాత చేయబడి అన్యరాష్ట్రాక్రమణప్రోత్సాహకార్థవాదయుక్తముగా నుండవలయును. రామకథగల వాల్మీకియొక్క రామాయణము సీతావియోగాంతకథగా చెప్పబడెను. అందువల్ల వ్యాసమహర్షి తాను స్వయముగా నడిపించిన స్వపౌత్రులగు పాండవు లన్యరాష్ట్రముల నాక్రమించి జయముగొన్న కథను ‡ (పాంచాలదేశములుకూడ యుద్ధానంతరము పాండవు లాక్రమించినట్లున్నది.) జయము అను నితిహాసముగా రచించెను. అది వ్యాసమహర్షి యుద్ధానంతరము మూడేండ్లు స్వకర్మమును నిర్వహించుకొనుచు ౮౮౦౦ శ్లోకములుగా రచించెనని మహాభారతముయొక్క ఆదిపర్వాదియందు చెప్పబడెను. మఱియు భీష్మపర్వాదియందు వ్యాసమహర్షి ధృతరాష్ట్రుని తో రాబోవు మహోపద్రవముల జెప్పి నీపుత్రులయొక్కయు, పాండవులయొక్కయు గాథలు శాశ్వతముగా నుండునట్లు చేయుదునని చెప్పుటకూడ జయేతిహాసముచేయు వను సూచనయేగదా.

---

* భవభూతిమహాకవి తన యుత్తరరామచరిత్ర నాటకమున "శకుని" పాత్రచే వాల్మీకిరామాయణమును సీతను శ్రీరాముడు అరణ్యమున విడుచువరకే రచించెను అని చెప్పించినాడు.

† రామాయణము తొలుత 'ననుష్టుప్' శ్లోకరూపకమున నిపుడుండినరీతి నుండక చిన్నదిగా నుండెననుటకు బాలకాండాదియందు గల కథానుక్రమణిక వలన తెలియనగును. అనుక్రమణికలో గల యంశములకంటె నిపు డెంతయో భిన్నముగా నున్నది; విశేషముగా పెరిగినది. ఉదాహరణమునకు స్వల్పముగా జూపెదను. బాలకాండ పదునాల్గవసర్గ మహాభారతములోని అశ్వమేధపర్వమునందలి ధర్మజాశ్వమేధవర్ణనము లే. అయోధ్యాకాండలోని ౧౦౦ వ సర్గ (కచ్చిత్సర్గ) భారతముసభాపర్వములోని ౫ వ అధ్యాయము మే. ఇందలి భారత అను శబ్దము రామాయణమున "రాఘవ" యైనది. అట్లే సుందరకాండ ౧౫ వ సర్గలోని సీతావర్ణనము అరణ్యపర్వములోని దమయంతీవర్ణనమే. "భైమీ" శబ్దమునకు "సీతా" శబ్దము కూర్పబడెను.

‡ యోరాష్ట్రం క్రామతి స అశ్వమేధేన యజతే—తై. సం.

"ఏషవఃకురవ ఏష వః పాంచాలా అయం రాజా" ఇతి కాణ్వసంహితా.

వ్యాసమహర్షి వాల్మీకివలె గేయముగా జేయక వేదేతిహాసములవలె పాఠ్యముగా చేయుటయు, విషాదాంతమగు (సీతావియోగము) గాథగా గాక పాండవులు విజయము నొందిరి అను స్త్రీపర్వాంతకథతో తన జయేతిహాసమును * ముగించుటయు అశ్వమేధ యాగదినములగు అన్నిదినాలలోను యజ్ఞకర్మల విరమణ కాలమున జెప్పదగిన విస్తృతమగు నొక యితిహాసముగా జేసెను.

ఈ జయ మను నితిహాసమును వ్యాసమహర్షి వాల్మీకి కుశలవులను కుశలవులచే బాడించినట్లుగాక తనకడ వేదాభ్యాసముచేయు "సుమంత, జైమిని, పైల, వైశంపాయన, శుకులు" అను నైదుగురు శిష్యులకుగూడ వేదమువలెనే చెప్పగా ఇది యితిహాసమగుటచే నందలి గాథలను వృద్ధిపరచి లోకమున నా వైశంపాయనాదులు వెల్లడిచేసిరి.

మహాభారతయుద్ధానంతరము ఇంచుమించు నూటఏబదేండ్లకు పాండవప్రపౌత్రుడగు జనమేజయుడు తక్షశిలారాజ్యమును జయించి సర్పయాగ మొనర్చిన పిమ్మట † అశ్వమేధయాగము చేయుట కుద్యమించు కాలమున వ్యాసశిష్యుడగు వైశంపాయనమహర్షి వ్యాసులవారి యానతిచే జయేతిహాసమును జనమేజయ మహారాజునకు చెప్పెను. ఆ యితిహాసమును జనమేజయుడు వినుచు నందలి సందేహములను వైశంపాయను నడుగుచుండగా వైశంపాయను డిచ్చు ప్రత్యుత్తరములచే జయము పెరిగి యిరువదినాల్గువేల శ్లోకములు గల భారతమైనది. దీనినే 'అస్తీకు'ని కథ ప్రారంభమున గల భారత మనవలయును. ఈ భారతభాగము వైశంపాయనుడు జనమేజయుని సంబోధించు 'భారత' అను శబ్దముతో విశేషముగా ప్రస్ఫుటమగుచుండును.

ఆ వైశంపాయనభారతమును సౌతి (వ్యాసుని శిష్యుని పుత్రుడు) విని కొంతకాలమునకు నైమిశారణ్యమున శౌనకాదులు చేయు దీర్ఘసత్రమునకు వచ్చి వైశంపాయనోదిత భారతమును జెప్పుచు వారి ప్రశ్నలకు విరళముగా ప్రత్యుత్తరముల నొసగుటలో ఇరువదినాల్గువేల భారతము లక్షశ్లోకములు గల మహాభారతమైనది.

ఆ మహాభారతముననే ధర్మశాస్త్ర, అర్థశాస్త్ర, మోక్షశాస్త్ర, పురాణ, కావ్యాదుల యంశములు బహుళముగా నిమిడియున్నవి. పై ధర్మశాస్త్రాద్యంశములను భారతగాథలలో నింపుగ నిమిడ్చిన సౌతిప్రతిభ యద్వితీయమైనది.

తొలుత వేదేతిహాసముగా వ్యాసమహర్షి యుద్దేశించి చెప్పిన జయము అను నితిహాసమునందు బహువిషయములగు ధర్మశాస్త్రాద్యంశములు 'సౌతి' కాలమున గూర్పబడుటచే నది పంచమవేదముగా గాలాంతరమున పరిగణింపబడినది. ఆపస్తంబమహర్షి కాలమునకు (క్రీ. పూ. ౭ వ శతాబ్దము) ఇతిహాసము అను గ్రంథము వేఱుగ గలదని అతని ధర్మసూత్రములలో నొకటి రెండుస్థలములలో ఆపస్తంబుడు చెప్పియున్నాడు. దానిని భారతముగానే "హరదత్తుడు" (ఉజ్జ్వలాభాష్యకర్త) గ్రహించుట జయేతిహాసముగానే తలపవగును. ఆశ్వలాయనమహర్షి (క్రీ. పూ. ౪) తన గృహ్యసూత్రములలో (బ్రహ్మయజ్ఞవిధానమున) 'భారత, మహాభారతధర్మాచార్యులు' అని వైశంపాయనాదివ్యక్తులను చెప్పియున్నాడు. కాన అప్పటికే జయము భారతాంతర్గతమైయుండును.

* వ్యాసకృతజయేతిహాసము ఆదిపర్వమున గల 'ఉపరిచరు'ని కథతో ప్రారంభమై, స్త్రీపర్వాంతముతో ముగిసినట్లు ఆదిపర్వము ౬౧ అధ్యాయములోని అనుక్రమణికవల్లను, స్త్రీపర్వాంతమున గల ఫలశ్రుతి వల్లను తెలియనగుచున్నది.

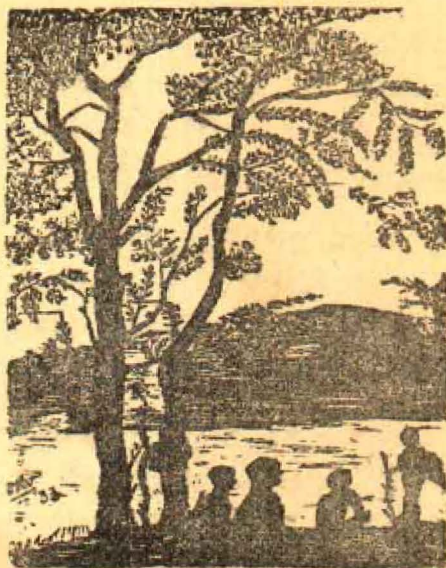
† యజ్ఞములలో చెప్పబడు ఇతిహాసములకు మారురూపుగానే పురాణోదితయజ్ఞములగు వ్రతములలోను వ్రతవిరమణకాలములలో కథలు జెప్పబడును. యజ్ఞములలో నితిహాసముల జెప్పు హోత మొదలగు వారికి విశేషదక్షిణలను యజమాను డిచ్చినట్లునే వ్రతకల్పమును, కథను జెప్పువానికి వ్రతము చేయువారు విశేషదక్షిణ నీయవలయునుగదా.

పై యాశ్వలాయనుని వాక్యమును బురస్కరించుకొనియే, కొందరు విమర్శకులు నేటి మహాభారతము క్రీ. పూ. మూడవ శతాబ్దమున నేర్పడినదని వ్రాసియున్నారు. (సౌతి క్రీ. పూ. 3 వ శతాబ్దివాడని స్రేపండితుని తలంపు.)

తొలుత జయేతిహాసము బహుదిన ప్రవర్తకమును, యజమానుని యన్యరాష్ట్రాక్రమణవిజయముతో బూర్తి యగు అశ్వమేధయాగముకొరకుద్దేశించి వ్యాసమహర్షి దానిని తొలుత తన శిష్యుడగు వైశంపాయననిచే జనమేజయుని సర్పయాగాంతమున తక్షశిలారాజ్యాక్రమణకు పిమ్మట (సర్పయాగము అశ్వమేధయాగమునకు బూర్వకాలికమగు యజ్ఞముగా నొక సామవేదబ్రాహ్మణమున గలదు) ప్రవచింపజేసియున్నాడు. వ్యాస మహర్షి జయేతిహాసమును జెప్పకముందు పవనవిరమణ కాలములలో హోత ప్రశ్నింపగా బ్రహ్మ యుత్తరము జెప్పునట్టి చిన్నచిన్న వేదగాథ లుండెడివి. * పై జయేతిహాస ప్రోక్తయగుటచేతనే పారాశర్యవ్యాసుడు వేదవిభాగకర్త యైనాడు.

ఆ జయేతిహాసమును వైశంపాయనసౌతులు భిన్నభిన్నాంశములు గూర్చుటచేతనే జయేతిహాసము భారతముగాను, మహాభారతముగాను, పంచమవేదముగాను ప్రాచీనులు పరిగణించిరి. ఇదియే వ్యాసమహర్షి చేసిన వేదవిభాగము. విభాగ మనగా వేరుగచేయుట. అనగా వేదముకాక వేరుగ చేయబడిన గ్రంథము వేదవిభాగము అనుటచే వేదమునకు సంబంధించి వేరుగ చేయబడినది. వేదములు సేతిహాసములు. అనగా ఇతిహాసములతో గూడినవి. ఇది వేరుగ చేయబడిన యితిహాసము. జయమునకు పూర్వము మరియొక వేరుగ చేయబడిన యితిహాసము లేదు. ఇదియే వ్యాసమహర్షి చేసిన వేదవిభాగము.

* హోత యడిగెడి ప్రశ్నములు యక్షప్రశ్నములుగాను, బ్రహ్మ చెప్పెడి సదుత్తరములు ధర్మజాని ప్రత్యుత్తరములుగాను మహాభారతారణ్యపర్వమున జేర్చబడినవి. ఈయక్షప్రశ్నములకు మూలము తైత్తిరీయసంహితలో గలదు.

తార్కిక ప్రకృతి

✲

— శ్రీ కె. అన్నమరాజశర్మ —

శారదాకాశమున మనోజ్ఞత వెలార్చి
మొలకనవ్వులఁ గాసారముకురమందు
అందముల దిద్దుకొనియెడు చందమామ
కడుపుమసి మచ్చ నేటికో కడిగికొనఁడు?

రాగపులకితసురభిళారణ్యవాటిఁ
గలరవంబున శ్రోతల కైపుసేయు
కోకిలాంగన నిజమంజుకూజితముల
మాని హేమంతమున మౌన మూననేల?

ఉదయరాగిణిపై మోహ ముట్టిపడఁగఁ
గనకకరపాళి కౌఁగిటఁ బెనచు తరణి
దుర్భరవియోగమునఁ బ్రియం దూలఁజేసి
మాటదప్పె నేటికి మునిమాపువేళ ?

వలిపపున్ రేకుఁజీరలఁ గులికి, కులికి,
పరువమెడలిన ఛదములఁ బరిహసించు
చివురుజొంపం బదేటికి శిశిరహతిని
మర్మరధ్వనిఁ బతనమై మ్రగ్గిపోవు ?

శ్యామలవ్యోమసుస్నిగ్ధసైకతమున
శర్వరీశాంతి పాలించు సమయమందు,
తళతళల్ జిల్కు ఋక్షముక్తాచయంబు
ప్రత్యూషస్సుల నెవ్వాని పాలఁ బడునో ?

ప్రావృడంబుదపుత్రుండు ప్రతిభ మెఱయఁ
గేతకీపత్రపుటములఁ గీలుకొలుపు
అంబుకణచిత్రితంపు రహస్యలిపిని
సరసభావోదయస్ఫూర్తిఁ జదువునెవఁడు?

———

సంస్కృతవ్యాకరణంలో ఉన్న విశేషాంశాలు

= శ్రీ గరికిపాటి కృష్ణమూర్తి =

గ్రీకుభాష అని ఒక భాషగా మొట్టమొదట ఏదీ లేదు. అనేక స్థానికభాషలు కలిసి గ్రీకుభాష అయినది. అలాగే ఇటాలిక్ భాషలలోనుంచి లాటిన్ భాష తయారయినది. ఈభాషలు రానురాను వృద్ధిపొంది కొంతకాలమునకు వ్రాయదగ్గ భాషలుగా అయినవి. ఇప్పటికీ సరియైన వ్యాకరణం గ్రీకుభాషకు లేదట. సంస్కృతంకూడా ఒకప్పుడు ఇండోయూరోపియన్ భాషలలోనిది అని చెప్పి తరువాత ఆభాష ఒక ప్రత్యేకత సంపాదించుకున్నది అని పాశ్చాత్య విజ్ఞులు సిద్ధాంతీకరించారు. 'చరతి' (వెళ్లుచున్నాడు) అనే క్రియ 'కరతి' అని అయిఉండాలట. అందులోని 'ఎ'కారాలు అన్నీ అకారాలు అయినవట. దీనికి కారణం గ్రీకులో Queliti అని, లాటిన్‌లో Colit అని ఉన్నదికాబట్టి అని చెప్తారు. 'ఎ'కారము ఉండటంవలన కకారము చకారమై 'ఎ' 'అ'గా మారి, 'చరతి' అయినదట. లాటిన్ గ్రీకుభాషలలో ఈవిధమైన మార్పులు జరిగినవికాబట్టి సంస్కృతంలోకూడా అలా మార్పు వచ్చిఉంటుంది అని వారి అభిప్రాయం. కకారము చకారమగుట చెప్పారు. కాని సంస్కృతంలో చకారము కకారమగుటకూడా కద్దు. ఈ మార్పు ఎలాగు సమర్థిస్తారో!

సంస్కృతం ఏనాడో ఇరానీభాషనుంచి విడిపోయి ఒక ప్రత్యేకమైన భాష అయినదట. వేదకాలంలో చక్కని భావప్రధానమైన కవిత్వం పుట్టినదట. తరువాత ఒక్కమాదిరిగా వచనం వ్రాయటానికి ఒక శైలి కల్పింపబడ్డది అని మేక్డనెల్ గారు అంటారు. అంటే మొట్టమొదట వచనంకాని, మన రోజులలో మాదిరి వచనపద్యాలుకాని వ్రాయటం చేతకాక వేద కాలంలో ఋషులు పద్యాలే వ్రాసుకున్నారు. పాపం. ఈపద్యాలు రచించే నాటికి వాళ్లకు నోటితో చెప్పుకొనుటేగాని వ్రాయుట చేతగాదట.

అపవాదులు

పూర్వులందరూ అనాగరికులు అని నమ్మితే ఈ వాదం తేలిగ్గా నమ్మవచ్చును. ఇదివరలో తెల్లవారే ఈ పరిశోధనలు చేయడంవలన వారి భాషలకు సంస్కృతభాషను ముడిపెట్టటం తటస్థించినది. ఈ సిద్ధాంతముచేత సంస్కృతం ఒక అపభ్రష్టమైన భాషగా కనబడుతున్నది. ఒకప్పుడు గ్రీకుభాషనుచూచి సంస్కృతం ఫోర్జరీచేశారు అని ఒక పాశ్చాత్యవిజ్ఞుడు అన్నాడు. ఇదిగాక జెండవెస్టా వేదానికి పూర్వరూపమని, మెల్లిగా వేదం అందులోనుంచి బయలుదేరినదని, తర్కశాస్త్రం, ఖగోళశాస్త్రం గ్రీకులవలనా, గణితశాస్త్రం అరబ్బీలవలనా భారతీయులు నేర్చుకున్నారనీ వాదాలు ఉన్నాయి. జెండవెస్టానుంచి వేదం బయలుదేరింది అనుటకు ఎంత ఆధారమున్నదో అంత ఆధారము వేదమునుంచి జెండవెస్టా వచ్చినది అనుటకు ఉన్నది. కాని మొదట ఈ వాదం లోకంమీద తెల్లవారే వేశారుకాబట్టి అది కాదు అని ఋజువుచేసుకొనే భారం మనమీద ఉండి గిలగిలలాడుతున్నాము. అరబ్బీలనుండి వేదకాలంనాటి

ఋషులు గడ్డాలూ మీసాలూ పెంచుకొనుట నేర్చుకొన్నారు అని ఒకవారు లోకంమీద వేస్తే, అది నిజం కాదు అని ఎవరు ఋజువుచెయ్యగలరు?

సంస్కృతశబ్దశాస్త్రంలో ఒక వైశిష్ట్యం ఉన్నదనీ, అది ఇతర భాషావ్యాకరణాలలో లేదనీ వింటర్నిజ్ వగైరాలు ఒప్పుకున్నారు. వేదభాష ఒక స్థానికభాష అనీ, అది వైయాకరణులచే సంస్కరింపబడి మారిపోయి సంస్కృతమైనది అనీ మెక్డొనల్ అంటాడు. అయితే ఇతర భాషలకు వచ్చిన మార్పులోనూ, సంస్కృతానికి వచ్చిన మార్పులలోను ఒక భేదం ఉన్నది. గ్రీకు లాటిన్ భాషలు రానురాను క్రొత్త రూపాలు, ప్రయోగాలు కలిగి వృద్ధిపొందినవి. వేదభాష రాను రాను తగ్గి సంస్కృతభాష అయినది. సంస్కృతభాషలో ౨౦౦౦ ధాతువు లున్నవి. ఇప్పుడు ప్రయోగంలో ఏ ౪౦౦,౫౦౦ లో ఉన్నవి. 'లెట్'(Subjunctive) ప్రయోగం లోకంలో లేనే లేదు, వేదాలలో తప్ప. అర్థంకాని మాటలు పతంజలి కాలంలోనే చాలా ఉన్నవట. "బహవోహి శబ్దా యేషా మర్థా న విజ్ఞాయంతే!" జర్ఫరీ, తుర్ఫరీతు* అనే రెండు శబ్దాలు అర్థంకానివని పతంజలి ఉదాహరించాడు. కాబట్టి సంస్కృతభాషాప్రయోగ విషయము రానురాను తగ్గినది అని మెక్డొనల్ వంటివాడే ఒప్పుకుంటాడు. ఈ తగ్గటమే భాష వృద్ధిపొందటం అని చెప్పవలసివస్తున్నది.

లాటిన్ భాష గ్రీకుభాషనుంచి చాలావిషయం గ్రహించింది. గ్రీకుభాషలో శబ్దాలు, ద్వివచనము (ఇది ద్విత్వబోధకమైన చేతులు, కాళ్లు వగైరా శబ్దాలలోనే) ధాతువులు, ధాతువులవలన నిష్పన్నమైన శబ్దాలు, ఒకమాదిరిగా కారకము ఉన్నది. సమాసాలు, తద్ధితాలు, యఙ్, సన్ వగైరా ప్రత్యయాలు లేవు. ఇవి సంస్కృతభాషలోనే ఉన్నవి. వీటి ప్రయోజనం సంక్షేపముగా రచించుటకు అవకాశము కలిగించటమే.

సమాసాలు

సమాసమంటే సంక్షేపము అని అర్థము. వ్రాసేటప్పుడు సమస్తంగానూ వ్రాయవచ్చు, వ్యస్తంగానూ వ్రాయవచ్చు. కాని సమసించినప్పుడు కొన్ని నియమాలు పాటించాలి. 'సవిశేషాణాం వృత్తిర్న, వృత్తస్య విశేషణయోగో న'—సవిశేషణమైన శబ్దాలకు సమాసంరాదు; సమాసంలో ఉన్నవాటికి విశేషణం ఉండదు. 'రాజపురుషః' అని ఒక సమాసం. ధనికుడైన రాజుగారిమనిషి అని చెప్పవలసివస్తే 'సమృద్ధస్యరాజ్ఞః పురుషః'అని వ్యస్తంగానే ప్రయోగించాలికాని 'సమృద్ధస్య రాజపురుషః' అనకూడదు. 'రాజపురుష' అనే సమాసంలో ప్రధానమైనది రాజుగారి పురుషుడుగాని రాజుగారు కాదు. విశేషణ మేదైనా వేస్తే ఆ పురుషుడికి వర్తించాలి. 'రాజపురుషః సమృద్ధః'అని అనవచ్చును. 'సమృద్ధస్య రాజపురుషః' అన్నప్పుడు సమాసావయవమైన రాజశబ్దమును ఒక్కదానినే సమృద్ధశబ్దము సాపేక్షకముగా చూస్తున్నదికాబట్టి అక్కడ ఏకదేశాన్వయదోషం కలుగుతున్నది. ఇటువంటి తప్పులు పూర్వులూ చేశారు. 'దేవదత్తస్య గురుకులమ్'. కాని ఇక్కడ దేవదత్తగురు శబ్దాలు సాపేక్షకములైనప్పటికి దేవదత్తుడి గురువుగారి కులం(పాఠశాల)అని అర్థం గమకమౌతున్నదికాబట్టి ఇది తప్పుకాదన్నారు. అర్థం గమకమైనప్పుడే ఇటువంటివి పనికివస్తయి అన్నాడు భాష్యకారుడు.

ఖట్వారూఢః (మంచం ఎక్కినవాడు, అంటే పెళ్లిచేసుకొని)అని సమస్తంగా ప్రయోగిస్తే తిట్టౌతుంది. 'అధీత్య స్నాత్వా గురుభి రనుజ్ఞాతేన ఖట్వారోఢవ్యా'అని భాష్యం. వేదాధ్యయనము పూర్తిచేసి, సమావర్తనస్నాన మాచరించి గుర్వనుజ్ఞాతుడై గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించాలి. చదువుపూర్తిచేసే ఓపిక లేకముందరే పెళ్లిచేసికొని మంచంఎక్కిన దుష్టుడిని ఖట్వారూఢుడు అనాలి. నిందావగమకం అయి

* జర్ఫరి అంటే భర్త; తుర్ఫరీతు అంటే హంతకుడు అని నిరుక్తంలో యాస్కుడు నిర్వచించాడు. ఈశబ్దాలు సర్వజనప్రసిద్ధములు కావు కాబట్టి, ప్రకృతిప్రత్యయవిభాగం చేసి చెప్పటానికి వీలుగాలేదు కాబట్టిన్నీ పతంజలి 'ఇవి అర్థమగుట లేదు' అని చెప్పియుండవచ్చును అని నాగేశభట్టు అభిప్రాయం.

వప్పుడే సమాసం. చదువుకొనే కాలంలో మంచంమీద పడుకోకూడదు. కిందనే పడుకోవాలి. ఏదైనా జబ్బు చేసి మంచం ఎక్కితే 'ఖట్వా మారూఢః' అని వ్యస్తంగా ప్రయోగించాలి. అప్పుడు నిందలేదు.

'దాస్యాః పుత్రః' అని అలుక్ సమాసం చేసినప్పుడే నింద. దాసీపుత్రుడు కానివాడిని తిట్టదలచినప్పుడు 'దాస్యాః పుత్రః' అనాలి. వస్తుకథనమైతే 'దాసీపుత్రః' అంటేచాలు, వాడి స్వరూపము మనకు తెలుస్తుంది.

కొన్ని శబ్దాలు సమాసఘటితమయినప్పుడు ప్రథమావయవంగా ఉండాలి. 'ఇది దంతాలలో రాజు' (శ్రేష్ఠము) అని చెప్పినప్పుడు రాజశబ్దము ప్రథమావయవముగా వచ్చి 'రాజదంతం' అని సమాసం వస్తుంది. కొన్ని అటూ ఇటూ కూడా వాడవచ్చును. ఆహితాగ్ని అనీ అనవచ్చును; అగ్న్యాహితుడు అనీ అనవచ్చును. కొన్ని సమాసాలు పాణిని నిపతిస్తాడు. ప్రక్రియకు భిన్నంగా సిద్ధమైనరూపము చెప్పటమే నిపాతము. 'వ్యంసకుడు (ధూర్తుడు) ఈ ఛాత్రుడు' అని చెప్పాలంటే 'ఛాత్రవ్యంసకః' అని అనాలి. రెండు పదాలు కలిస్తే సమాసం. రెండుపదాలు పైగా ఉంటే ద్వంద్వ సమాసంగాని, బహువ్రీహిగాని ఔతుంది. ప్రాచీన సంప్రదాయములో నాలుగురకాల సమాసాలు ఉన్నై: ౧. పూర్వపదార్థప్రధానము-అవ్యయీభావము. 'సతృణమ్ అత్తి' గడ్డితో సహా తింటున్నాడు అని అర్థం. ఇక్కడ గడ్డి మేయటంలో తాత్పర్యంలేదు. ఏమీ విడిచిపెట్టకుండా సాకల్యంగా తిన్నప్పుడు 'సతృణమ్' అని అవ్యయీభావం వాడవచ్చును. ౨. ఉత్తరపదార్థ ప్రధానము—తత్పురుష. రాజపురుషః (ఇందులోనే కర్మధారయకూడా వస్తుంది) ౩. అన్యపదార్థప్రధానము—బహువ్రీహి. 'యువజానిః' పడుచు పెళ్లాంకలవాడు. ౪. ఉభయపదార్థప్రధానము—ద్వంద్వము. కాకోలూకమ్-కాకులు, గుడ్లగూబలు. ఈవిభాగం పతంజలిలో కనబడుతుంది. ఈ విభాగాలలోనికి రానివి కొన్ని సమాసాలు ఉండటంచేత నవీనవైయాకరణులు సమాసాలను ఆరురకాలుగా విభజించారు.

సమాసరచనలో ఉన్న ఇబ్బందులు చాలక దానికొక స్వరకల్పనకూడా చేశారు. 'త్రిమునివ్యాకరణమ్' అన్నప్పుడు 'త్రిముని' అనే సమాసం స్వరభేదంచేత అవ్యయీభావంగాని, బహువ్రీహిగాని చెయ్యవచ్చునట. 'స్థూలపృషతీ మనడ్వాహీ మాలభేత' అని యాజ్ఞికులు ఒక ఆవుని చంపమన్నారు. ఆ ఆవు 'స్థూలపృషతీ' అయి ఉండాలి. ఇక్కడొక సందేహం. 'స్థూలాచాసౌ పృషతీ(బలిసినది, చిత్రవర్ణమైనది)' అని అర్థమా? లేక 'స్థూలాని పృషంతి యస్యాస్సా' (పెద్దమచ్చలుగలది) అని అర్థమా? తొందరపడి ఆవుని చంపక, ముందర ఇక్కడ తత్పురుషస్వరమో బహువ్రీహిస్వరమో తెలుసుకోవాలి-యజ్ఞఫలం లభించాలి అంటే. దుష్టస్వరం వలన వచ్చే ప్రమాదం వేదంలో కనబడుతున్నది. "దుష్టః శబ్దః స్వరతో వర్ణతో వా, మిథ్యాప్రయుక్తో నతదర్థ మాహ, సవాగ్వజ్రో యజమానం హినస్తి, యథేన్ద్రశత్రుః స్వరతోఽపరాధాత్-" స్వరంచేత దుష్టమైన, వర్ణంచేత దుష్టమైన శబ్దము వృథాప్రయుక్తమై అనర్థకమైపోవడమే కాకుండా యజ్ఞం చేస్తున్న యజమానుడిని వజ్రమై హింసిస్తుంది. ఇంద్రశత్రువైన వృత్రుడు ఇంద్రహననంకోరి యజ్ఞం చేశాడు. 'ఇంద్రశత్రుర్వర్ధస్వ' అని ఏదో ఒకమంత్రం చదవటంలో స్వరం తప్పి, 'ఇంద్రుని శత్రుడా, వర్ధిల్లవలసినది' అని అర్థం రావటానికి బదులు, 'శత్రువైన ఇంద్రుడా, వర్ధిల్లవలసినది' అని అర్థంవచ్చి, అంతాపనీ జరిగి, వృత్రుడు పాడై పోయాడు. యజ్ఞయాగాదులవలన కలిగే అదృష్టఫలం ఎట్లున్నా అవి ఇప్పుడు చెయ్యకుండా ఉండటకు తగినంత కారణం కనబడుతున్నది. ఇదేదో యజ్ఞంలో కలిగే బాధ. ఆహితాగ్నికి దినదినమూ గండము ఒకటి కల్పించారు. 'ఆహితాగ్ని రపశబ్దం ప్రయుజ్య ప్రాయశ్చిత్తీయాం సారస్వతీ మిష్టిం నిర్వపేత్'. ఆహితాగ్ని అపశబ్దం ప్రయోగించితే ప్రాయశ్చిత్తంగా సరస్వతీ సంబంధమైన ఇష్టి ఒకటి చేసుకోవాలి. ఈబాధలు పడలేక ఆహితాగ్ని అంతరించిపోతున్నాడు.

'చిత్రగుః' అనేది ఒక బహువ్రీహిసమాసం. చిత్రమైన ఆవులు కలవాడు అని దాని అర్థం. ఈఅర్థం సమాస

మూలో ఉన్న పదములనుంచి వచ్చినదా, లేక సమాసంలోని పదసముదాయంనుంచి ఒక శక్తి-సమాసశక్తి బయలుదేరి వచ్చినదా అని వైయాకరణులూ, నైయాయికులూ వివాదపడ్డారు. చిత్రశబ్దంలో కాని, గోశబ్దంలో కాని (గోశబ్దం సమాసంలో 'గు' అయినది) ఈ గోస్వామి తెలపబడుట లేదు కాబట్టి ఏకార్థీభావం ఒకటి సమాస శక్తివలన కల్పించి ఆ అర్థం చెప్పుకోవాలి అన్నారు వైయాకరణులు. వ్యపేక్షావాదులు నైయాయికులు. సమాసంలోని పదములు స్వార్థపర్యవసాయులు అయినప్పటికీ ఆకాంక్షాదివశంచేత పరస్పరాన్వయం కలిగి వ్యపేక్ష అనే సామర్థ్యం బయలుదేరింది. అప్పుడు సమాసానికి ఒక అర్థం కలుగుతున్నది అని చెప్పి, 'చిత్రగుః' అన్నప్పుడుమటుకు చిత్రమైన గోవులను చెప్పే పదములనుంచి గోస్వామిని చెప్పే అర్థాన్ని లక్షణచేత నైయాయికులు సాధించారు.* ఈవిధంగా వీరిద్దరూ అర్థానికి బాధరాకుండా వాదం పెంచుకొన్నారు. సమాసంలో ఎన్నిపదాలు ఉన్నా అది ఒకేపదం. సమాసంలో ఉన్న పదాలకు ఒక్కొక్కదానికి ఒక్కొక్క స్వరం ఉన్నా అవి అన్నీ పోయి ఒక్క సమాసస్వరమే ఉంటుంది. ఈ విధంగా సమాసానికి ఐకపద్యం, ఐకస్వర్యం వైయాకరణులు కల్పించారు. నిత్యసమాసాలు అని కొన్ని ఉన్నై. అవి వ్యస్తంగా వాడటానికి వీలులేదు. వాటికి విగ్రహం లేదు. సమాసంలోనే ఉండాలి. కృష్ణసర్పం అన్నపుడు ఆమాటను విడదీయకూడదు. ఒకనల్లని పాము అని కాదు దీని అర్థం. ఈసమాసం ఒక సర్పజాతిని తెలియచేస్తుంది.

తద్ధితాలు

తద్ధితప్రకరణంకూడా సంస్కృతవ్యాకరణానికి వైశిష్ట్యాపాదకము. ఇదికూడా సంక్షేపంగా మాట చెప్పటానికి ఉపకరిస్తుంది. 'గర్గః' అని ఒకడు. ఆయన అపత్యం (కొడుకు) గార్గి; గోత్రాపత్యం (మనుమడు) గార్గ్యః. ఆయిదవతరం వాడు, వాడి తండ్రిగాని అన్నగాని బ్రతికిఉంటే యువసంజ్ఞ అని ఒకటి వచ్చి వాడు 'గార్గ్యాయణః' అని అనిపించుకొంటాడు. అపత్యార్థమందేకాక ఇంకా అనేకఅర్థాలలో తద్ధితప్రత్యయం వస్తుంది. 'కషాయపురంగు వేసిన బట్ట' అంటే 'కాషాయం వస్త్రం' అనాలి. వశిష్ఠుడు ఈ సామ మంత్రం చూశాడు అంటే 'వాసిష్ఠం సామ'; ఈ మంత్రానికి పశుపతి దేవత అంటే 'పాశుపతో మంత్రః' అనాలి. జనసమూహం అవటానికి 'జనతా' అంటే చాలు. చక్షుస్సుచేత గ్రహించిన రూపం అంటే 'చాక్షుషం రూపం' అనాలి; కార్యం యశస్సు కలిగిస్తుంది అన్నప్పుడు 'యశస్యం కార్యం' అనాలి. నలుగురు మోసే వాహనాన్ని 'చాతురం వాహనమ్' అనాలి.

ఈవిధంగా అనేకఅర్థాలలో తద్ధితప్రత్యయాలు వస్తై.వస్తున్నైగదా అని వికృతంగా తద్ధితప్రత్యయాలు వాడకూడదు. తనది కాని వస్తువు తనది ఐనది అనే చ్విప్రత్యయార్థంలో స్వీకరణం అని వస్తుంది. కాని పాణిని 'స్వకరణం' అని సూత్రంలో వాడేశాడు. ఇదేమి అంటే పతంజలి చెప్పాడు—"విచిత్రా స్తద్ధితవృత్తయః నాతస్తద్ధిత ఉత్పద్యతే" ఈతద్ధితలు విచిత్రమైనవి. ఇక్కడ తద్ధిత పుట్టదు అన్నాడు. దాక్షిణాత్యులకు ఎప్పుడో పేరుపెట్టాడు పతంజలి—ప్రియతద్ధితా దాక్షిణాత్యాః అని. కాత్యాయనుడు అనవసరంగా తద్ధిత వాడాడు కాబట్టి తద్ధితప్రియులు దాక్షిణాత్యులు † అన్నాడు.

ఇచ్ఛార్థకమందు సన్ప్రత్యయము ధాతువుకు వస్తుంది. 'పపఠిషతి'—చదువదలచుకొన్నాడు. అతిశయార్థకమందు, పౌనఃపున్యార్థమందు యఙ్ అనే ప్రత్యయం ధాతువుకు వస్తుంది. 'బోభూయతే'—అతిశయంగా ఉన్నది. ఈఅర్థంలోనే 'యఙ్లుక్' అనే ఇంకొక ప్రత్యయం ఉన్నది. 'బోభవీతి' అని దాని రూపం. ఈ రెండురూపాలూ 'భూ' అనే ధాతువు నుంచి వచ్చినవి.

---

* Philosophy of Sanskrit Grammar —Chakravarthi.

† ఈవాక్యాన్నిబట్టి కాత్యాయనుడు దాక్షిణాత్యుడు అని ఒక వాదం ఉన్నది.

నామధాతువులని కొన్ని. శబ్దమే ధాతువౌతుంది. ‘అశ్వస్యతి వడవా’—వడవ (ఆడగుఱ్ఱము) అశ్వాన్ని కోరుతున్నది. ‘క్షీరస్యతి బాలః’—పిల్లవాడు పాలు కోరుతున్నాడు. అశ్వ, క్షీర శబ్దాలమీదనుంచి ఈ క్రియలు పుట్టినై.

కృత్ప్రత్యయాలు

భాషలోని శబ్దాలు చాలామటుకు కృత్ ప్రత్యయాంతాలు, ఉణాదిప్రత్యయాంతాలు. ధాతువులనుంచి ఈ ప్రత్యయాలు పుడతై. అన్నిభాషలలోను ఇటువంటి ధాతుజమైన శబ్దాలు ఉన్నై. కాని ఏధాతువునుంచి ఏప్రత్యయం వచ్చి ఏశబ్దం వచ్చిందో సంస్కృతంలో సులువుగా తెలుసుకోవచ్చును. తప్పించుకొని ఎగిరి పోకుండా సూత్రములచేత నిర్మింపబడిన అష్టాధ్యాయి అనే వలలో శబ్దాలను పాణిని బంధించాడు. ఈపని ఇతరభాషలలో ఎవరూ ఇంతబాగా చేయలేదు. ‘నిరర్థకం శాస్త్రమో’—తప్పుదారిన పడకుండా చెయ్యటమే శాస్త్రం చేయవలసినపని. ఈపని వ్యాకరణశాస్త్రం చేసినంత బాగా ఇతరమైనది ఏదీ చేయలేదు.

ఆషాఢంలో ఒకనాటి ఉదయం

= శ్రీ మహంకాళి భీ 'ఃశంకరమూర్తి =

ఆకాశం వాన కురిసి
అంత తెల్లబడిం దిపుడు
కాకిలాంటి నావొళ్లు
కాస్త చల్లబడిం దిపుడు
పొన్న మొక్క ఒరిగిందని
కన్నెపిల్ల తడబడుతూ
సన్నసన్న గొంతుతోటి
జాలిజాలి పాడిం దెదో.

నీలాంటి మబ్బైనా
నిలుపుకోలేని ఆకాశం
మల్లెంటుమాటుగా
మలచుకొన్న ఆశీవిషం
తెల్లని వెన్నెల
వెళ్లిపోయిన విశేషం
నిమిషనిమిషం నాలో
నెమరుకోలేని ఆవేశం
ఎందుకో చూపునిండా
ఇలా పరచుకొం దిప్పుడు
అందంలాంటి నీవు లేని-యీ
మందు తిన్న ఉదయాన్ని.

ఏడురంగుల బాణానికి
ఎగిరివచ్చే సూర్యుడు
ఏడుకోట్ల కిరణాలతో
ఎందుకో భయపడుతూ
తెగిపడని ఆలోచనతో
తెల్లబోయి నిలుచున్నాడు
అంత దూరదూరాల
వింతగా నాకుమల్లే
అంతగా దుఃఖాన్ని
అణచుకోలేని నాకు మల్లే.

[కథానిక]

ఒంటరి పక్షులు

= శ్రీ తెన్నేటి సూరి =

వేసవి; పూర్ణిమ—

అక్కడ బుడమేరు చాలా వెడల్పుగా వుంది. కాని, వేసవికావటంచేత, నది చిక్కిపోయి, ఏటికి మధ్యగా సన్నటి పాయలోమాత్రం నీరు ప్రవహిస్తోంది. ఇరువైపులా ఉబ్బెత్తుగా మేటవేసిన యిసుక తిన్నెలకు మధ్యగా ప్రవహిస్తూ, భూదేవి వక్షోద్వయానికి మధ్యనుంచి స్ఫటికపుమాల వ్రేలాడుతున్నట్టుగా వుంది ఆ సెలయేరు. ఆ నీటితరగచాలులమీద పండు వెన్నెల ప్రతిఫలించి నెమ్మదిగా కన్నుమూస్తోంది.

ఒక స్త్రీమూర్తి, ఒక పురుషమూర్తి ఎత్తుగా వున్న ఏటిగట్టు దిగి ఆ యిసుకతిన్నెమీదుగా నీటి ఒడ్డుకు నడిచివస్తున్నారు.

"మేరీ!"

"అబ్బా! ఆ పిలుపు నాకు సిగ్గేస్తావుందది"

"అసలు నీ పేరదే మేరీ! సిగ్గెందుకు! ఎంత చక్కని పేరు! ఆ పేరు పలకటం చాతకాక మరియమ్మ అంటున్నారు — మొరటుతనంగా. నాకల్లా పిలవటం బాగుండదు. మేరీ అనే పిలుస్తాను."

"ఇదిగో నా అలవాటై...నలుగుర్లో వుండగా నీ కాపేరు నోరుజారుద్దేమోనని."

"మంచిపనేగా!...మన వెన్నుచాటున వాళ్లేది గుసగుసలాడుకుంటున్నారో, అది వాళ్ల ముఖాన కొట్టినట్టు ఒక్కముక్కలో తెరదించి చెప్పెయ్య గలుగుతాను...దాంతో ఆ గుసగుసలణగుతై"

"నయం...నువ్వంతవాడివి కావనా!...నన్ను రచ్చలోకి మాత్రం యీడవమాక...నీ పుణ్ణెమాయిరి. నీపాదాలెనక కూసేపిట్టా తిరగనియ్యి — అదిపాలు; ఎవురికీ కాపనకండా...నీవల్లే, నీయెనకెనకే మసులాతా వుంటాను, పాణంబోయేదాకా."

"నువ్వు నాప్రక్కన ఇలా నిల్చుంటే... నే నెంతో యెత్తున్నా ననిపిస్తోంది మేరీ! చెయ్యెత్తితే ఆకాశమందుకుంటా అనిపిస్తోంది"

అడుగు వెనక్కువేసి మేరీ అతణ్ణి ఆపాద మస్తకం తేరిపారజూచింది. 'అవును...బలే!... ఎంతెత్తుగా నిల్చున్నాడూ!' అతనిపక్కన నిల్చుంటే తనూ ఆకాశంలోకి పెరుగుతున్నట్టనిపించింది. ఏదో, చెప్పరాని ఆవేశంతో తన శరీరమంతా క్షణక్షణం విచ్చుకుంటుని తను ఇంకాఇంకా పెద్దదిపెద్దదిగా పెరిగిపోతున్నట్టనిపించింది. ఏదో అదుపుచేసుకోలేని ఉత్సాహంతో వొళ్లు తెలియకుండాపోతోంది. ప్రక్కన నడుస్తున్న మనిషి 'చక్'న ముందుకు అడుగువేసి అతని గమనాన్ని నిరోధించింది. ఆ స్త్రీ రెండు బాహువులూ అతని నడుంచుట్టూ పాముల్లా పెనవేసుకు పోయినయ్.

తన ఆశ్రయం లేంది ఆ ప్రాణి బ్రతకలేదని తోచిందతనికి. తన నీడను ఆశ్రయించుకు బ్రతకాలనుకునే ప్రాణి ఒకటి యీలోకంలో వుంది. అది చాలు అతనికి. ఆపాదమస్తకం అతనిలో ఏదో ఒక గంభీరమైన శక్తి మేల్కొన్నట్టయింది. ఈ భూగోళాన్నంతా గిప్పన భుజస్కంధంమీదికి ఎత్తుకొని ఆశ్రయమివ్వగల ఒక మహాశక్తి అతనిలో విశ్వాసాన్ని ఆక్రమిస్తూ లేచి ఒళ్లువిరుచుకుంటోంది. ఆ స్త్రీమూర్తిని

భూమిమీదనుంచి తామరమొగ్గలా చరాల్న పుణికి పుచ్చుకుని హృదయానికి హత్తుకుంటున్నాడు—

* * * *

అలసిపోయిన ఆ పురుషమూర్తిని తొడమీద పడుకోబెట్టుకు లాలించుతోంది మేరీ. ఆ యిసుక తిన్నెకు మధ్యగా జలదేవతలా కూర్చునివుంది. కెంపులు తాపిన జారుజిగినీ మేరీమెళ్లో వెన్నెల్లో మెరుస్తోంది. ఆ దృశ్యాన్నంతా అతను కళ్ళతో మింగేస్తున్నాడు.

"ఈ జిగినీ నా కెందుకు తెచ్చావూ ?"

"ఏం ?"

"ఎవురన్నా సుస్తే ?"

"బోసిమెడతో ఆడదాన్ని నేను చూళ్లేను మేరీ ...అయినా చూస్తేమటుకు యేం మునుగుతుం దంటావు ?"

"నీ మొండితనం సూస్తే నా కిదంతా బయమేస్తా వుండది. నువ్వెప్పుడో కుండబద్దలుకొట్టేసేటట్టే వుండావు...సివరి కిదంతా నాపీకమీని కేం మునుగుతదో?"

"అనవసరంగా భయపడుతున్నావు మేరీ! ఏం మునుగుతుంది...ఏమీ మునగదు—"

"నీకేం మారాజువి; మొగరాయుడివి"

* * * *

"ఇదుగో!—"

"..............."

"ఒకమాట చెప్పకోనా ?"

అతను ఒక చిరునవ్వు నవ్వాడు—

"చెప్పు; సంతోషంగా వింటాను. వింటమే గాదు...నక్షత్రాలు తాపిన ఈ ఆకాశాన్నంతా చీరమడతగా మడిచి నీచేతుల్లోకి అందించమంటావా? చెప్పు; అందిస్తాను." అన్నట్టు అతని హృదయం అతని కుడి కంటికొసలోనుంచి గంభీరంగా శబ్దించుతోంది.

"కత్తిరేలా...ఇంటికాడే వుండరాదూ...మద్దాన పేల పేలో యీడ నాకేడ వుంటువుగానీ"—

చివుక్కున ముఖం చిన్నబుచ్చుకున్నాడు—

"నిన్నా విసిగిస్తున్నానా మేరీ ?"

నాలిక కరుచుకొంది—

"అహాఁ...అదిగాదు...దొరసాని ఒంట్రెత్తుగా ఒకర్తే...ఎట్లా బతుకుతదీ, రాత్రిపేల పీకట్లో?—ఆయమ్మని సిన్నబుచ్చటం నా కెంతో బాదేతా వుండది. ఆతల్లి యెంతేడుస్తా వుండదో నీకోసం!...పాడుజల్మ ఆయమ్మరిగాడా నీకోసం తావుండాను....నా పాణం యెందుకు పోదూ!" లోపల పేగులు కోసుకుపోతున్నట్టు బాధగా యేడుస్తోంది.

అతను చివాల్న లేచికూర్చున్నాడు. ఆ స్త్రీ అరచేతులు రెండూ ముఖాన్నుంచి విడదీసి తన చేతుల్లోకి పుచ్చుకున్నాడు.

"మేరీ! యీవిషయం నీతో ఎప్పుడో చెప్పాలో తలపించింది. కాని ఆఅవకాశం కలగలేదు. ఇప్పుడు చెబుతున్నావిను. దొరసానికోసం నువ్వు విచారపడకు మేరీ! దొరసాని నాకోసం విచారపడదు; దొరసానికి నేనక్కర్లేదు. అక్కరలేకపోయినా నేనుమటుకు ఈ రెండుమూడుసంవత్సరాలనుంచీ ఆవిణ్ణి పిశాచంలా వెంటబడి పీక్కుతిన్నాను. చివరచివాకు ఆవిడకు విసుగెత్తి, నామీద చిరాకుపడటంకూడా ప్రారంభించింది. పెళ్లి పుస్తెకట్టానుగదాఅని, తప్పనిసరి కర్మక్రింద, నాతో సంసారం చెయ్యటం మొదలుపెట్టింది. నిరుత్సాహంగా, ప్రాణంలేని సాలభొమ్మలా ఆ ఆవిదాంపత్య సంసారమా ?...ఛీఛీ! అపవిత్రం—(కంటగించుకున్నాడు)—ఆమె శాంతిం ఆ కత్తికోతకంటే, ఒక బాకు పుచ్చుకుని చరాల్న డొక్కలో దించేసుకుని ప్రాణం వదలటంలో ఇంకా శాంతి ఆనందం వుంది. ఆ యమయాతన నేను భరించలేను మేరీ! మళ్లా ఆ నరకకూపంలోకి ప్రాణాలు కొనబట్టుకు నన్ను నేను బలవంతాన తోసేసుకోలేను. మేరీ!—పోనీ...నీకూడా విసుగ్గావుంటే నవ్వు తప్పుకో మేరీ!...ఏం చెయ్యనూ!" అన్నాడు జాలిగా.

ఆకాశమంత మనిషీ అట్టే దీనమూర్తిగా దించుకుపోయి, దిగులుగా కూర్చున్నాడు. మేరీకి గుండె చెరుక్కుపోయింది. అప్యాయంగా డొక్కలోకి పొదువుకుని అనునయించుతోంది—

"ఎరక్కన్నాను...అంత జాలిబడ్తా వెందుకూ? ...నువ్వంటే నాకు యిసికే తెదా...ఎంతిమాటన్నావూ!...నాజల్మ బంగారుకొండే దొరికిందనకుంటా వుండాను. గతిలేని పచ్చిగా యేడుత్తావుండదాన్ని కనికారంగా ఒళ్లోకిదీసుకుని బతికమన్నావు. నిన్న కొదులుకుంటానా?...నిన్న ఒదులుకో వాళ్లొస్తే నాపాణమే వదుల్తాను. అట్లా మొగం చిన్నబున్నకో మాక...నీయంత బాత్తావుంటే...నాకెంతో...గుబులు

గుబులుగా గొంతులో యేడుపొత్తావుండది...ఇటు చూడు...నావంక నవ్వుతూ చూడు. ఎనకటికిమల్లే నాకళ్లల్లోకి చూసి సంతోషంగా నవ్వు...నా కేదో యెరుక్కున్నాను. యెందు కంత జాలిబడ్డావూ?" చెక్కిళ్లు బుచ్చుకు బ్రతిమిలాడుతోంది.

మేరీఒళ్లో పసిబిడ్డలా పడుకున్నాడు. ఆ స్త్రీ అరచేతులు మసిలిపోతున్న తన గెంతు బుగ్గలకూ హత్తుకుంటున్నాడు. వినిపించీవినిపించని గొంతుతో నెమ్మదిగా మాట్లాడుకున్నాడు.

"నాకు బుద్ధి తెలిసేటప్పటికే మాఅమ్మ చచ్చిపోయింది మేరీ! అప్పటినుంచీ నా జీవితమంతా యీ మెట్టచేలోనూ, యీ తోటలోనూ గడిపాను. ఈ బుసమేటిగాలికి ఆకులు కదిలి సన్నగా ధ్వనిచేస్తుంటే, ఆ చెట్లు సంతోషంగా నన్ను పలకరించుకున్నట్టుగానే వుంటుంది. తోటలో పాకలో కట్టివేసివున్న ఆ యెద్దులూ, ఆవులూ, లేగలూ—అన్నీ ఆనందంగా కళ్లు ఇంతింతగా విచ్చుకుని, నవ్వుతూ నావంక జూసి, మోరలు పైకెత్తి 'అంభా' అంటూ నన్ను ప్రేమగా పిలుస్తై. ఈయేటి ముగిలోకి అడుగు పెడితే, ఈ సెలయేరు కూడా, హృదయమంతా విచ్చుకొని, కిలకిలా నవ్వుతూ నన్ను తనవాణ్ణిగా పలకరించుకుంటుంది. అంతెదూరమెందుకు— బుగ్గను ముంజేతినాని, ఇలా నాముందు మౌనమూర్తిగా కూర్చున్నావు కాని నీ హృదయం నన్ను పలకరించుతూనేవుంది—"

మేరీ రొమ్ముమీద చెయ్యివేసి చూసుకొంది. ఆశ్చర్యం...అవును...నిజమే...ఇదేమిటి?... పలకరించుకున్నట్టుగానే వుంది. అవునన్నట్టు ఆశ్చర్యంగా అతనివంక తెల్లపోయి చూసింది.

"కాని,...యీ దొరసానికిమాత్రం నన్ను పలకరించటం చేతగాదు మేరీ! ఆవిడ మాట్లాడుతున్నా, నా కావిడ మాట్లాడుతున్నట్టుగావుండదు. ఆమాటల వెనక హృదయముండదు. గ్రామఫోను రికార్డులు మల్లే కొంచెంసేపు వింటే ఇట్టే విసుగెత్తిపోతుంది."

"మనసిచ్చి ఆతల్లి నీతో యెందుకు మాట్లాడు తోదూ?"

"చేతగాక— ఆవిడ ధోరణి వింటుంటే, ఆవిడ కేమన్నా కొంచెం పిచ్చేమోననికూడా అప్పుడప్పుడు అనుమానమేస్తుంది— ఆవిడపుట్టింటివాళ్ళు చాలా గొప్ప వాళ్లట. తన అన్నగారు తాసిల్దారుట; వదిన హార్మోనియం వాయిస్తుందిట; వాళ్లు అద్దెకున్న మేడ చాలా అందంగావుంటుందిట; వాళ్ల పినతండ్రికూతురూ అల్లుడూ మద్రాసులో బీచిమీద షికారుచేస్తారట; వాళ్ల మేనమామ చాలా దర్జాగలవాడట; వాళ్లంతా రోజుకు డజనుసార్లు కాఫీతాగుతారట; వాళ్లంతా చాలా గొప్పవాళ్లట; గొప్పవంశంట; వాళ్లల్లో పుట్టిందిగనుక తనూ గొప్పదేట—

"ఈ పిచ్చవాగుడంతా, నోటికి విసుగూ విరామమూ లేకుండా ప్రొద్దస్తమానమూ తను వాక్కుంటూ కూర్చుంటుంది; చుట్టూవున్న వాళ్లందర్నీ వాగమంటుంది. ఎప్పుడైనా, కాస్త విసుగెత్తి, నే నావాగుడు వాగలేక కొంచెంసేపు మాన్తే, ఆవిడకు ఎక్కడలేని దురాగ్రహమూ వచ్చేస్తుంది. మూతిబిగించుకుని ఇక ఆయిదారురోజులు, పిలిచినా పలక్కుండా, సత్యభామలా, అలిగికూర్చుంటుంది. ఏవేవోమాటలు మాట్లాడితే పుస్తెగట్టానన్న ధీమాతో యేడుస్తున్న మగాడు ఆత్మహత్య చేసుకుచస్తాడో ఆ సూటీపోటీకుల్లమాటలన్నీ బాకుల్లా యెడాపెడా విసిరేస్తుంది. ఇక వంకెనున్న తువ్వాల నేనే స్వయంగా తీసుకోవాలిసివస్తుంది. కాగులో నీళ్లు నేనే స్వయంగా బిందెలోకి తోడుకోవాలిసివస్తుంది.

"సుఖపడటం ఆమనిషికి చేతగాదు. ఇతరులను సుఖపెట్టడం ఆమనిషివల్ల కేమౌతుంది? అస లావిడకు సుఖమక్కర్లేదు. ఆ ఆడదా లో సుఖంకావాలని వాంఛించటం అది అజ్ఞానం.

"సుఖాన్ని అనుభవించటంకాదు, ఆవిడకు కావలసింది. తను చాలా సుఖపడుతోందని చుట్టూవున్న వాళ్లంతా అనుకోవాలి. తను, కోకిలా, 'సుఖపడుతున్నా, సుఖపడుతున్నా' అంటూ వాక్కుంటూ వుండాలి; చుట్టూ వున్నవాళ్లంతా వాగాలి. ఈ 'వశ్యంభీ' వీరంగం సాగుతూవుంటే, ఇదావిడకు చాలు.

"ఆత్మనుహత్యచేసుకుని, సుఖంకోసం టఫేటా క్లాజుల్లో, బర్మాశాండల్సులోనూ, మెరీనాబీచ్‌లోనూ వెదుకులాడే ఆడదానికి జీవితంలో సుఖం యెక్కడ లభిస్తుంది మేరీ?—అల్లాంటి ఆడదానిలో మొగవాడు సుఖంకోసం దేవుళ్లాడటం ఎంత అవివేకం!

"అబ్బా! ఆ నరకమంతా మళ్లా తల్చుకుంటూ వుంటే నా గుండెలు కర్పూరంలా గాలిలోకి హరించి పోతున్నయ్ మేరీ! ఆవిషయం నన్ను మరిచిపోనీ

మేరీ! కదిలించబోకు; ఆఘోష వదిలెయ్. పాతాళ కూపంలోకి దిగబడిపోతున్నాను. జీవచైతన్యంతో తొణికిసలాడుతున్న నీ అరచెయ్యి నాకు బరువుగా అందించి పైకి లేవదీయకో మేరీ! మళ్లా జీవితంలోకి అందిపుచ్చుకోకు; ఇప్పుడు నాచెయ్యి జారవిడవాలని చూడకు—దిగబడిపోతున్నాను.

"అనవసరంగా కంగారుపడి... నాప్రక్కనుంచి అజ్ఞాతంలోకి ఎగిరిపోవాలని చూడకు...మళ్ళా ఒంటరిగా బ్రతకలేను...నేను ఏకాకిని."

౨

అసురసంధ్య—

దూదిపింజెల్లాంటి తెల్లటి మబ్బులు, ఎర్రటి సంధ్యారాగంలో పరుగులు తీస్తున్నయ్. ఆ వేపున నిప్పంటుకుని, ఆకాశం ఆ పెళపెళా తగులడిపోతున్నట్టు కనుపించుతోంది. సూర్యబింబం ఆజ్వాలల్లో ఎర్రగా కాలి భస్మమైపోతూ, క్షణక్షణం భూగర్భంమీద హరించిహరించి పోతోంది. ఆ పొలం మీద వున్న కూనా మానూ అన్నీ మంటలంటుకొని, భగభగా మండిపోతున్నట్టుగా కనుపించుతున్నయ్. ఏటిగాలికి ఆకులూ, రెమ్మలూ కదిలి తెపకలుతెపకలుగా మంటలలుముకుపోతున్నట్టు బీభత్సంగా వుంది.

జుట్టు చికాగ్గా రేగిపోయింది. చిన్నదొర ఆ మంచెముందు వాల్చివున్న మడతమంచంమీద ఒక మూలగా గిజాటుగా కూర్చుని అదృశ్యంలోకి కోపంగా చూస్తున్నాడు. సంధ్యారాగం పడి, అతని ముఖం నెత్తురు పులుముకున్నట్టు ఎర్రగా భయంకరంగా వుంది. ఆ సూర్యుడికి మల్లేనే తనూ ఏవో మంటల్లో వొళ్లు కాలి తగలడిపోతున్నట్టు ఆలజడిగా వున్నాడు.

కట్టుగొయ్యల దగ్గిర కట్టేసున్న గొడ్లు కట్టుగొయ్యల దగ్గిరే ఉగాలుపడి నిల్చుని అతనివంక దీనంగా చూస్తున్నయ్. పరకకొరకడంలేదు. పొలాన్నుంచి వచ్చాక అతను వాటిని కంట జూడలేదు, నోట పలకరించలేదు. కనుమూరెద్దు మోర పైకెత్తి 'అంభా' అని జాలిగా పిలిచింది. అతను మాట్లాడలేదు. దాని రెండు కాటికకళ్లలోనుంచీ రెండు నీటిబొట్లు గాజుగోలీల్లా జారి భూమిమీద పడ్డయి. అతను కన్నెత్తి మాటన్నా చూల్లేదు. పెచ్చుగా బుసగొట్టింది.

నిల్చున్నరొద్దు నిల్చున్నపళాన నీరసంగా కుంచుకు పోయి నెమ్మదిగా కాళ్లుముడుచుకొని పడుకుంది. వట్టి నోరే దిగులుగా నెమరేస్తోంది.

మేకపిల్ల తల్లిపొదుగులోనుంచి నెమ్మదిగా లేచి వచ్చి భయంభయంగా దూరదూరాన నిల్చుని, పెల్లిగా 'మెహెహె!' అని అడిగింది.

'ఏమో!... నన్నడుగుతావేం...ఆ తాసిల్దారు చెల్లెల్నడగండి' అన్నట్టు, చిరాగ్గా కసిరికొట్టినట్టు ఒకమాపు చూశాడు. మళ్లా ఆకాశంవైపు ముఖం తిప్పేసుకున్నాడు.

మంటలన్నీ ఒకటొకటే ఆరిపోతున్నయ్. ఆకాశమంతా నల్లగా కమిరిపోయింది. చీకట్లు క్రమ్ముకుంటున్నయ్.

చేనుగట్టున వున్న చిట్టికేసరచెట్టునిండా గిజిగాడిగూళ్లు వ్రేళ్లాడుతున్నయ్. ప్రొద్దుగూకేటప్పటికి ఆ బంగారుపిచ్చుకలన్నీ కొమ్మల్నిండా చేరాయి. "కిజ్ కిజ్ కిజ్" మంటూ ఉద్రేకంతో వాటిలో అవి ఏదో గందరగోళంగా మాట్లాడుకుంటున్నయ్. 'కిజ్ కిజ్ కిజ్' ప్రతిపక్షి తను చెప్పేది వినమనటంతప్ప అవతల పక్షి మాట్లాడే దేమిటో కాస్త విందామన్న జ్ఞానం అందులో యేపక్షికీ వున్నట్టు తోచదు. కిజ్ కిజ్ కిజ్—పిచ్చెత్తిపోయేలా ఒకటే రొద; చికాగ్గా కూసేస్తున్నయ్.

'కిజ్ కిజ్ కిజ్—పాపం! మరియమ్మ...ఎంత మంచితల్లి; ఇట్టా చెడ్డేనా తుంచి అదిలించేది కాదు. ఇంతకీ దాని రాత—'

'కిజ్ కిజ్ కిజ్— పాపం కొరవమరదలు...పిశాచి ... ఎంతపని చేసిందీ ... అక్కానాక్కరుగా నిండు ప్రాణాన్ని కూనీచేసింది...'

'కిజ్ కిజ్ కిజ్—మొన్న దీపావళి నాడే; పండగ చేసుకున్నానని పిలిపించిందిట; పప్పన్నం పెడతానని పిలిపించి ప్రాణం తీసేసింది—ఆరిసెల్లో విషం పెట్టిందిట: ఎంత కసివారుంటారూ!'

'కిజ్ కిజ్ కిజ్!—పాపం! మరియమ్మంటే దానికంత కోపమెందుకో?'

'కిజ్ కిజ్ కిజ్!—ఆ సంగతి నీకు తెలియదా యేమిటే? కొంగాణ్ణి సుఖపెట్టుకోటం దానికి చేత

గాదు. వాడూ అదీ ఎడముఖం, పెడముఖం; వాడు ఇల్లొదిలేసి, ఈ పడేళ్లనుంచీ, చీకట్లోకూడా ఈపొలం లోనే తిరుగుతున్నాడు.'

'కిజ్ కిజ్ కిజ్ — చీకటంటే వాడికి భయం లేదా ?' అంది, ఒక పక్షి కూన, గూట్లోనుంచి మెడ బయటికి చాచి. దానిమాట యెవళ్లూ వినిపించుకోలేదు.

'కిజ్ — మరియమ్మమొగుడు ?'

'కిజ్ — అవును, రేపోల్.'

'కిజ్ కిజ్ — అది ఎంతయేడిచినా వినకుండా యుద్ధంలోకి పోయాడు'

'కిజ్ — అవును, చచ్చాడుగా!'

'కిజ్ కిజ్ కిజ్ — వాడు చావటంతో మరియమ్మ కూడా ఒంటరిపక్షై తిరగటం ప్రారంభించింది. ఈ రేకోటు లిద్దరూ తొగపిల్లారు. ఇద్దరూ కలిసి హాయిగా బుడమేటిపడ్డున వెన్నెట్లోకి నడిచి పోయారు. హాయిగా మళ్లా జీవితంలోకి బ్రతుకు తున్నారు!'

'కిజ్ కిజ్ — మొగుడక్కర్లేనిదానికి మరి, మరియమ్మమీద కోపం దేనికి ?'

'కిజ్ కిజ్ — అది మొగుడుకోసం కాదు; అది తాసిల్దారు చెల్లెలట; తాసిల్దారు చెల్లెలి మొగుడు ఎవరితో కానిదాన్నుంచుకున్నాడంటే తనకూ, తనవాళ్లకూ తలవంపులుగా వుందిట.'

'కిజ్ కిజ్ — మొగుణ్ణి కుక్షిపెట్టలేని ముప్పె అని లోకులం చెప్పుకుంటుంటే, అది తనకూ, తన వాళ్లకూ తలవంపులుగా రేమీ లేదుగాబోలు ?'

'కిజ్ కిజ్ — ఖూనీచేసినందుకు ఆపాపిని ఉరి కంబ మెందు కెక్కించారుగాదూ ?'

'కిజ్ కిజ్ — తాసిల్దారు చెల్లెలూ, షావుకారు మరదలూ ఖూనీ చేస్తే మటుకు దాన్ని శిక్షించే వాడెవడు ? పాడుదేశం!—'

'కిజ్ కిజ్ — ఇంతకూ, యీయుద్ధం దానికొంప దీసింది!'

'కిజ్ కిజ్ — రేపోల్ ఎల్లాగైనా పెంకె ముండావాడు లెద్దురూ! యుద్ధట, వాడి శ్రాద్ధం! తను చచ్చాడు, దాని ప్రాణం తీసియించాడు.'

'కిజ్ కిజ్ కిజ్ — పాపం! వాడేంచేస్తాడు, పది డబ్బులు సంపాయించి తెచ్చి పెళ్లానికి పెట్టుకోవా లనుకుని ఆశపడ్డాడు; చస్తా ననుకున్నాడా ?'

'కిజ్ కిజ్ — మీకు తెలవదు లెద్దురూ... అస లిదంతా ఆ అపమర్థపు చిన్నదొరమూలంగా వచ్చింది. ఆకల్లిని కాపాడుకోలేక, ఆపెద్దపులినోటికి బలిగా అందించాడు — అపమర్థుడు'

'కిజ్ కిజ్ — సన్నాసి, — చవట —'

'కిజ్ కిజ్ — నచ్చుశెనగ'

'కిజ్ కిజ్ — అడుగడుగో! ఆరే! ఇక్కడే కూర్చున్నాడు; మనం చూన్లేదు. వీడి గతి ఎప్పుడూ ఇంతే, ఏకాకి.'

'కిజ్ కిజ్ — ఏడీడీ ?—'

'కిజ్ — అడుగో, మంచంమీదా !'

'కిజ్ కిజ్ కిజ్ — ఏడీడీ ?' అంటూ పక్షులన్నీ తెలతెలా కొమ్మలచివరలకు వచ్చేసినై.

'కిజ్ కిజ్ కిజ్ — వాడే, వాడే, వాడే' అంటూ పిచ్చెత్తిపోయేలా గజిబిజిగా కూసేస్తున్నయ్.

చెదరిపోయిన జుట్టులోకి వ్రేళ్లు పోనిచ్చి, చికాగ్గా పీక్కుంటూ, పిచ్చివాడులా లేచి, ప్రాణం లేని చీకటిక్రీనీడలా నిష్ప్రహగా, బుడమేటొడ్డుకు అంధకారంలోకి నడిచిపోతున్నాడు.

3

కారుమబ్బుల కాళరాత్రి—

కన్నూ కన్నూ పొడుచుకున్నా కనుపించ కుండా అంధతమసం! జీమూతాలు ఆకాశంలో పరు గులు తోలుతున్నయ్.

ఆ నిశాగర్భంలో రెండుగట్లనూ తన్నాయించి, ప్రపంచాన్నంతా ముంచిపారేసే ఉద్వేగంతో కెరటా లెగరవేసుకుంటూ, అల్లకల్లోలంగా, లెల్లదుబ్బుల మీదుగా పొర్లిపోతోంది బుడమేరు.

గట్టుమీద నుంచుని నదీగర్భంలోకి చూస్తున్నా డు ఆవ్యక్తి. అతని హృదయంకూడా స్వాధీనం తప్పి, కెరటాలు లేగి కల్లోలమైపోతోంది. ఆ జల వేగాన్ని అనుసరిస్తూ రివ్వున...యెక్కడికో—

సన్నగా తుపరపడుతోంది. ఆ ఈదురుగాలికి చెట్లు జడలదెయ్యాలులా అంధకారంలో భయంకరంగా ఊగిపోతున్నయ్.

ఆకాశం ఒక్కసారి విరిగిపడిపోతున్నట్టు ఫెళ ఫెళా ఒక్క ఉరుము ఉరిమింది; 'ఢగేల్'మని ఒక మెరుపుతీగ 'సర్ర్'న భయంకరంగా అంధకారగర్భాన్ని చీరిపారేసి మళ్ళా అదృశ్యమైపోయింది.

'ఇస్స్, ఇస్స్, ఇస్స్, ఇస్స్'— దూరాన చీకట్లో, గులకరాళ్లమీద మట్టెలు మ్రోగుతున్నయ్.

గట్టుమీద నిల్చున్న రౌద్రమూర్తి చివాల్న వెనుదిరిగి, సింహంలా ఉరిమిచూశాడు.

పసిడిగాజులు జలగ్గా మ్రోగినై — 'హుం' అని భయంకరంగా గర్జించాడు. వాయుగర్భం కంపిల్లిపోయింది.

ఎర్రగా మిణుకుమిణుకుమంటున్న లాంతరు వెలుగులో, మామిడిపిందెల పట్టాలతో, చిక్కిపోయినట్టు సన్నగిలి, జాజుగ్గా వున్న, చిన్నిచిన్ని ఆపాదాలు కట్టుకున్నై.

"ఎందుకొచ్చావ్ ?—" అంధకారగర్భంలోకి భయదంగా గర్జించాడు.

"..........."

"మాట్లాడవేం ?—"

సన్నగా ఆడగొంతుఏడుపు వినిపించింది.

"నాకూడా అరిసెలు తెచ్చావా ?... తెస్తే యిలా తే"—

విలయంగా ఘూర్ణిల్లిపోతున్న ఆనదిలోకి ఆ క్రోధమూర్తి పెద్దపెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ నడిచిపోతున్నాడు.

"అమ్మో ! అమ్మో ! ఆగండాగండి ! ... అదేమిటి ?"

"నదిలోకి అడుగుపెడితే చస్తావ్"... జలగర్భప్రళయంగా ఘూర్ణిల్లిపోయింది. నదిలో ఫర్లాంగు దూరాన, రెండు ఏనుగుగుండాలు నీటికెరటాలమీద దబాదబా బాదుతున్నట్టు శబ్దం వినిపిస్తోంది.

తనూ అతణ్ణి వెంబడిస్తోంది; చచ్చిపోపరే— నీరు గుండెల్దాకా వచ్చి పడదోసేస్తోంది;

'అమ్మో !—' భయమేసి, అడుగు వెనక్కు తీసుకుంది.

"పోనీ, నీటిలో బడి మునిగిపోతుంటేనన్నా వచ్చి కాపాడుతాడూ !...ఏమో..." అనుమానమేసింది.

'చస్తే చచ్చాను'— తెగి అడుగు ముందుకు వెయ్యబోయింది.

ఒక కెరటం 'గయ్య'మని లేచి, పరుగెత్తుకుంటూవచ్చి, 'ఏడిశావ్ ! మొగవాడికోసం ప్రాణత్యాగం చేసి స్వర్గం నీకెక్కడేడిసింది ! ఇకేం మరి యమ్మకు రవంబెట్టడమనుకున్నావా !' అని, ఫెళ్లున చెంపమీద కొట్టి, నెత్తిమీదుగా పొర్లిపోయింది.

పుక్కిలింతలై, హడిలిపోయి, ప్రాణభీతితో, వెనక్కు గట్టుమీదకి పారిపోతోంది ఆ స్త్రీ.

నదిలోనుంచి బయటికి లేచి అవతలిగట్టుమీది కెక్కుతున్నాడు ఆ రౌద్రమూర్తి. ఇవతలిగట్టుమీద గజగజా వణుకుతూ నిల్చున్న ఆ స్త్రీవంక భయంకరంగా ఉరిమిచూచాడు.

"పో ! ఇంటికి పో ! హాయిగా బ్రతుకు, నీకు కావలసింది డబ్బా, గౌరవం—కావలసినంత నీ మొహాన పారేశాను. నెత్తికేసి కొట్టుకో— మొగాడి జోలి నీకెందుకు ?— మేరీని చంపేశానని మటుకు చంకలు గొట్టకోకు. ఇదుగో మేరీ నా హృదయంలో. కళ్లు తెరచుకు చూడు"—నదీగర్భంమీదుగా ఆకాశంలో వినిపించుకోంది.

ఫెళఫెళా ఒక ఉరుము ఉరిమింది. ఒక మెరుపు మెరిసింది—మేరీని హృదయంలో దాచేసుకుంటున్నట్టు రెండు ముంజేతులూ ఎదురొమ్ముమీద ముడి చేసుకుంటూ పెద్దపెద్ద అంగలుగా ఆకాశపుటంచు దగ్గిరికి కోపంగా నడిచి పోతున్నాడు.

మనుచరిత్రము: కొన్ని విశేషములు

❋

= శ్రీ బులుసు వెంకటరమణయ్య =

ఆంధ్రకవితా పితామహుఁడును, అనన్య సామాన్య ప్రతిభాభాసురుఁడు నగు నల్లసాని పెద్దనార్యుని మనుచరిత్ర మాంధ్ర మాత ధరించు కంఠమాలలోఁ దరళమణి యగు చున్నది. కొంచెము వాక్శుద్ధి యున్న ఏ పల్లెటూరివారికైనను ఇందలి పద్యరత్నములలో అన్నియో, కొన్నియో కంఠస్థము లయి యుండును. ఎక్కువ ప్రచారము గల ప్రబంధములలో నిది ప్రధానము. దీనికి వ్యాఖ్యానములును పెక్కులు. ఇందలి బాగోగులను గూర్చియు, అర్థభేదములనుగూర్చియు, పాఠములనుగూర్చియు పెక్కురువిద్వాంసులు పెక్కుసారులు పెక్కు పత్రికలలో వ్యాసములను బ్రకటించియేయున్నారు. నేను మఱల దీనిని గూర్చియే వ్రాయుట చర్వితచర్వణ మని కొందఱు తలఁపవచ్చును. కాని ఇది వఱకుఁ బ్రకటింపఁబడని విశేషములను కొన్నింటిని తెలుపుటకే యీ వ్యాస ముద్దేశింపఁబడినదని మనవి. పూజ్యపాదులు శ్రీవేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఒండు రెండుసారులు 'మనుచరిత్రము' నందలి పాఠభేదములను గూర్చి ప్రకటించి కొన్ని 'గ్రంథగ్రంథు' లను విప్పి ఆంధ్రవాఙ్మయాభిమానులకు మహోపకార మొనర్చిరి. వానిని చదివినపిదప ఈ ప్రబంధము నామూలాగ్రముగ వ్రాఁతప్రతులతో పరిచూచి ఉచితపాఠములను, విశేషములను గ్రహింప మనసుపుట్టినది. పిదపఁ గొన్ని నెలలావిషయమునఁ బరిశ్రమించితిని. నా పరిశ్రమ మూరకపోలేదు. పెక్కు పాఠాంతరములు, విశేషములును లభించినవి. ఆ విశేషములను మచ్చునకు వెల్లడించుటయే నా సంకల్పము.

౧. ఇందలి ప్రథమాశ్వాసపు ౧౧-వ పద్యమున-

'నావాడపతి శకంధర సింధురాధ్యక్షు
లరిగాఁపు లెవ్వాని ఖరశరాసికి'

అను పాదము శ్రీకృష్ణదేవరాయల సామంత సౌభాగ్యము చెప్పునది కలదు. వ్యాఖ్యాతలిట 'శకంధర' పదమునకు 'శకంధర దేశపురాజు' అని అర్థము వ్రాసిరి. ఈ పదము అక్కాలమున గుజరాతు దేశమును పాలించిన 'శికందరషా' ప్రభువును తెల్పుచున్నది. వ్యాఖ్యాతలు తలఁచినట్లు శకంధర మను పేరు గల దేశమును తెలుపుటలేదు.

౨. ఇందలి ద్వితీయాశ్వాసమున (౨౨)

శా. తావుల్ క్రేవలఁ జల్లు చెంగలువకే
దారంబు తీరంబునన్
మావుల్ క్రోవులు వల్లిపల్లికొనుకాం
తారంబునం గైందవ
గ్రావాకల్పితకాయమాన జటిల
ద్రాక్షాగుళుచ్ఛంబులం
బూవుం దీవెల నొప్పు నొక్కభవనం
బున్ గారుడోత్కీర్ణమున్.

పయిపద్యమునందలి 'చెంగలువ కేదార తీరంబునన్' అనుదానికి 'ఎఱ్ఱకలువలుగల వరిమడియొక్క చేరువను' అని వ్యాఖ్యాతలర్థము వ్రాసిరి. ఎఱ్ఱకలువలు నీటియందుఁబుట్టును; వరిమడుల గట్టులపై పుట్టుట అసంభవము. ఇచటి 'చెంగలువ' పదము ఎఱ్ఱ కలువలను బోధింపదు. చెంగలువయనునది తెల్లని - పరిమళించు పూవుల నిచ్చు దుంపజాతి గడ్డి

మొక్క. కొన్ని కొంచెపు నీలిరంగు గల
పూలనుకూడ పూచును. ఇయ్యవి సామాన్య
ముగా పరిమళ్ళ గల్గపయినే నాటఁబడును.
ప్రవరుఁడు చూచిన చెంగలువలు ఇవియేగాని
వ్యాఖ్యాతలు వ్రాసిన ఎఱ్ఱకలువలు కావు.
వ్యాఖ్యాతలు 'చెన్ను + కలువ' అని విడఁదీసి
చెన్ను శబ్దమునకు శోణార్థమును గ్రహించి
'ఎఱ్ఱకలువ' అని అర్థమును చెప్పియుండ
వచ్చును. ఇచటి 'చెన్ను' రమ్యార్థకముగాని
శోణార్థకముకాదు.

3. ప్రవరుఁడు వరూథినికి లొంగక పరి
శుద్ధుఁడై సంధ్యవార్చి గార్హపత్యాగ్నిని
స్తుతించి "పావకప్రసాదలబ్ధంబగు పవనజవం
బున నిజమందిరంబున కరిగి" నట్లు ద్వితీయా
శ్వాసమునఁ(౭౭వచనము) జెప్పఁబడియున్న
ది. ఇచట ప్రవరుఁడు పవనజవంబున నడిచి
వెళ్లెనా? లేక సిద్ధుని పాదలేపప్రభావముచేతం
బలె తలఁచినంతమాత్రమున ఇలుసేరియుం
డెనా? అను సందేహము కలుగుచున్నది.
ఒక వ్రాఁతప్రతిలో నియ్యెడ "పావకప్రసాద
లబ్ధంబగు హయంబు నెక్కి పవనజవంబున"
అను పాఠమున్నది. ప్రవరుఁ డగ్నిని ప్రార్థిం
పఁగా నాయగ్నిభట్టారకుఁడు యోగహయ
మును ప్రసాదించె ననియుఁ, దన్మూలమున
ప్రవరుఁడు పవనజవమున నిలుసేరెననియు నా
పాఠమును బట్టి తెలియుచున్నది. ఇది ఎం
తయు నుచితముగ నున్నది.

౪. మాయాప్రవరుఁడు వరూథినితోఁ
బ్రేమముట్టిపడ సంభాషించె ననిన పిమ్మట
ఈ క్రిందిపద్యము కలదు. (3-౨౦౬)

క. అని యాసగలుగఁ బలికిన
విని వేలుపువెలఁది మోము వికసిల్లంగాఁ
దనచేతి చెఱఁగు బిగియం
బెనఁచుచుఁ దలవాంచి నగవు బెరయఁగఁ బలికెన్.

పయి పద్యములో 'తనచేతి చెఱగు=
తన చేతఁ బట్టుకొన్న కపటప్రవరుని యుత్త
రీయపుఁ గొంగును; బిగియన్=బిగియునట్లు;
పెనఁచుచున్ = చేతికిఁ జుట్టుకొనుచు' అని
యర్థము వ్రాయఁబడినది. దీనినిబట్టి వరూథిని
మాయాప్రవరుని యుత్తరీయమును తన చేతికి
గట్టిగాఁ జుట్టి లాగుచుండెనని వ్యాఖ్యాత
లభిప్రాయపడినట్లు తెలియుచున్నది. కాని
లజ్జావతియగు నామె యంతటి సాహసమున
కొడిగట్టలేదు. ఆమె తనపైఁటచెఱఁగునే తన
చేతివ్రేలికిఁ జుట్టుకొనుచు, నవ్వుచు నతనితో
మాటలాడినది. చేతివ్రేలికిఁ జీరచెఱఁగును
చుట్టుకొనుట లజ్జాసూచకమని సహృదయు
లెల్లరు నెఱిఁగిన విషయమే!

౫. రాక్షసుఁడు గంధర్వుఁడుగ మాఱి
స్వరోచితో మాటలాడఁ బ్రారంభించునెడ
మనోరమ యచ్చోటికి వచ్చినట్లు తెలుపు
పద్యప్రారంభము -

క. అనునెడ వచ్చి మనోరమ
జనకుని పాదముల కెరఁగ— [౫-౫.]

అనియున్నది. స్వరోచి యంతకుఁ బూర్వ
మామెను ఒక పొదరింట భద్రముగాదాఁచి
యుంచినట్లు చతుర్థాశ్వాసముచివఱఁగల -

క. ఆసమయంబున గీర్వా
ణీసుతుఁ డయ్యింతి నొక్క నికట నికుంజా
వాసమ్మున నిడి క్రమ్మఱి
చే సురరిపుఁ డాఁక......

అను పద్యమువలనఁ దెలియవచ్చు
చున్నది. గంధర్వుఁడు మాటలాడఁ బ్రారంభిం
చిన సమయమున మనోరమ యచ్చటికి రాన
క్కఱలేదు. కాని ఆమాటలు విని తన తండ్రి
మాటలే యగుట గుర్తించి, యచటికి వచ్చె
ననుట బాగు. వ్రాఁతప్రతిలో 'అనునెడ' కు
బదులుగ 'అనవిని' యనియున్నది. ఇది ఎంతయు
నుచితము. ముద్రితపాఠ మంతసరసముకాదు.

❋ కథానిక ❋

సుషుప్తి

❋ శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి ❋

చంద్రశేఖరానికి విచిత్రవిషయాలలో ఐక్యం కల్పించుకోవటం చాలా సరదా. ఊరందరకూ ఉత్తరమైతే అతనికి దక్షిణం. పాడుబడ్డ దేవాలయాల్లోకే వెళ్ళేవాడు. దయ్యాల మేడల్లోనే నివసించేవాడు. మంత్రతంత్రాలు చేసే ఆడవాళ్ళ పూటకూళ్ళ ఇళ్ళల్లోనే తినేవాడు. అంతా విచిత్రంగా ఉంటే రమ్యంగా ఉందని భావించేవాడు. లోకానికి ఇతడూ ఒక పిచ్చివానిలాగానో, దయ్యంలాగానో కన్పించేవాడు. అతనిమీద అనేక అపవాదులు వేశారు. కాని అవన్నీ దున్నపోతుమీద వర్షం కురిసినట్లే. ఎవరూ దగ్గరకు రానిచ్చేవారు కాదు. అలాగే ఇతను వెళ్ళే ఇళ్ళల్లోకి కూడా ఇతరులు వచ్చేవారు కారు.

నరసమ్మ పూటకూళ్ళ ఇల్లు చాలా ప్రఖ్యాతి చెందింది ఆవూళ్ళో. ఆవిడ రోజూ అర్ధరాత్రి స్మశానానికి వెళ్తుంటుందనీ, భూతాలతో సంభాషిస్తుందనీ, లోకులంతా భావించి, రాత్రి కాస్త పొద్దుపోతే ఆమె ఎక్కడ కన్పిస్తుందో అనే భయంతో ఇల్లు కదిలేవాళ్లు కారు. ఆమె అలా వెళ్లినా వెళ్లకపోయినా చంద్రశేఖరం మటుకు పాడుబడ్డ దేవాలయంనుంచీ అర్ధరాత్రి ఐతేగాని ఆమెఇంటికి భోజనానికి వచ్చేవాడుకాదు. పొద్దుపోయి తిరగకూడదనీ, ఊళ్ళో చాలా చెడ్డవాళ్లున్నారనీ, వెందలాడే భోజనం చేయటం మంచిదనీ, పగలు తీరిక లేకుండా చేసే ఉద్యోగానికి రాత్రి విశ్రాంతి అవసరమనీ ప్రతిరాత్రీ అతనికి భోజనంముందు హితోపదేశం చేస్తుంది. ఏమీ మాట్లాడేవాడు కాదు. చాలా మంచిపిల్లవాడని తన కొడుకు లాగానే చూస్తూవుండేది. కాని అతని ప్రవర్తనలో ఏమీ మార్పురాలేదు. ఆమెకు ప్రాణం విసికింది. ఒక నాటి రాత్రి అతను వచ్చాడు.

"నీకోసం ఎంత సేపో చూసీ చూసీ విసుగు పుట్టింది. నీజాడే లేకపోయింది. నీకు మంచిగా చెప్తే ఏమీ వచ్చుటంలేదు. నీకు శాస్తి చేయాలి. రేపటినుంచీ వేళకు రాకపోతే భోజనం పెట్టను."

అనేసింది. చంద్రశేఖర మేమీ మాట్లాడలేదు. భోజనం చేశాడు. తన దారిన తాను వెళ్ళిపోయాడు. ఈ ఉపన్యాసాలతో కొన్నిరోజులు గడిచిపోయినవి. ఇదంతా మామూలైందతనికి. ఒకరోజు భోజనమైనాక అతన్ని నిలవేసింది.

"నేనెవరో నీకు తెలుసునా?" అని అడిగింది.

అతని కాశ్చర్యం వేసింది. ఇలాంటి ప్రశ్న అత డెప్పుడూ వినలేదు. వస్తుందని అనుకోనూలేదు. కాని ఆమెముందు ఏమీ మాట్లాడిఎరగడు. మళ్లీ అదేప్రశ్న వేసింది. కాస్త పస్తాయించి జవాబిచ్చాడు.

"మీరు నరసమ్మగారని అనుకొంటున్నాను"

"ఇంతేనా నీకు తెలిసింది? లోకు లేమనుకొంటున్నారో తెలుసా?"

"ఆ, తెలియకేం?......ఎవర్ని గురించి?"

"నిన్నూ, నన్నూ గురించి."

"మీరు దయ్యాలతో సంభాషిస్తారనీ, నన్ను మీఅమ్మాయి కిచ్చి వివాహంచేయాలని నన్ను వశం చేసుకొన్నారనీ అంటున్నారు."

"ఆదే అడగాలని అనుకొంటున్నాను."

"ప్రొద్దున ఈసంగతి వినేదాకా మీదగ్గర ఒక అమ్మాయి ఉందనే నాకు తెలీకపోయింది. అందుచేత వాళ్ళపాపాన వాళ్లే పోతారని ఊరుకొన్నాను."

"సరేగాని, ఆ పాడుబడ్డ దేవాలయానికి రోజూ వెళ్తున్నా వెందుకూ ?"

"అది వెనక కాళికాలయం. అక్కడ తపస్సు చేస్తే కాళికాదేవి ప్రత్యక్షమౌతుందనీ, నేనుకూడా కాళిదాసంతటివాణ్ణి కౌతాననీ ఆశ."

"దేవత ఏమన్నా సాక్షాత్కరించిందా ?"

"మీ కొక అమ్మాయి ఉందనీ, ఆమెపేరే కాళిక అనీ, అందుకనే ఆగుడికి వెళ్తున్నాననీ ప్రొద్దున్నే నాకు వాళ్లు సాక్షాత్కరింపజేశారు."

"ఇది అబద్ధమంటావా ?"

"ఆ. సుతరాం."

"ఐతే, కాళికాదేవి అర్ధరాత్రిదాటితేనే గుళ్లోకి వస్తుంది. అందుచేత నీవు అర్ధరాత్రినుండి అక్కడ ఉండటం మంచిది."

"పెందలాడే నాకు భోజనంపెట్టి సాగింపటాని కిది ఒక ఎత్తన్నమాట."

"అసలుసంగతి అది కాదు. అర్ధరాత్రిదాటితే నీకు తగని భయం. కాబట్టి ఇక్కడకు వెంటనే వస్తున్నావు."

"పోనీలెండి. ఇక వెళ్లివస్తాను. సెలవు తీసుకొంటాను."

"పొద్దుపోయింది. ఈరాత్రి ఇక్కడే పడుకో. దయ్యాలు ఏమీ రావులే."

"ఏమండీ, ఐతే మీరు దయ్యాలతో మాట్లాడుతారట నిజమేనా ?"

"అక్షరాలా నిజమే."

"నాకుకూడా వాటిని చూపరూ ?"

"అర్ధరాత్రికి తిరిగితిరిగి వచ్చే నీకన్నా పెను భూత మేముంది ? ఐనా ఇక్కడ నిద్రపో. దయ్యాలున్నయ్యేమో చూద్దుగాని" అని అంటూ అతన్ని పంచలోకి తీసుకొనివెళ్లి, పక్క వేసి, నిద్రపొమ్మన్నది. ఆమెదారిన ఆమె లేచిపోయింది ప్రక్కగదిలోకి. ప్రతిక్షణమూ దయ్యాలు వస్తున్నయ్యని అనుకొంటూ, వాటిని చూడాలనే కుతూహలంతో, అవేం చేస్తయ్యో అనే భయంతో నిద్రపోకుండానే పడుకున్నాడు. నరసమ్మ తన కేమీ అపాయం రానియ్యదనే ధైర్యం తెచ్చుకుంటూ మెలకువతోనే ఉన్నాడు. ఆ దయ్యాలు వస్తే వాటి నెలా పలకరించాలా అని ఎన్నో సంభాషణలను మనసులో అల్లుకొంటున్నాడు. ఎంతకాలం గడచినా ఒక్కదయ్యమైనా కనబడలేదు. వాటి కాళ్ళూ చేతులూ వెనక్కు తిరిగి ఉంటయ్యనీ, గోళ్ళు పెద్దవిగా ఉంటయ్యనీ, జుట్టు విరబోసిఉంటుందనీ, తా నిదివరకు విన్న విషయా లన్నింటినీ జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని, వాటిని సరిగా పరీక్షచేయాలని నిశ్చయించుకొన్నాడు.

కోడికూసింది. నిరుత్సాహపడ్డాడు. కోడికూస్తే దయ్యంరాదు. ఇక ఏం చెయ్యాలి ? నిద్రపట్టలేదు. తన కుతూహలమంతా నాశనమైంది. పైన తెల్లవారినాక నరసమ్మ ఇంట్లోకే మకాంమార్చాడని ఇతరులకు తెలిస్తే, ఇంకొక కొత్త అపవాదుకూడా బయలు దేరుతుంది. ఏమీ తోచక, ఎలాగైనా లేచిపోవాలని నిశ్చయించుకొన్నాడు. కాని ఆమెతో చెప్పి వెళ్ళాలి. ఆమె ఎక్కడ పడుకుందో తెలియదు. ప్రక్కగదిలోకి వెళ్ళినట్లు రాత్రి చూశాడు. సరే, ఆమె అక్కడే పడుకొనిఉంటుందనుకొని వెళ్ళాడు. ఒక్క మంచమే ఉన్నది. దీపంలేదు. ఎవరో గాఢసుషుప్తిలో ఉన్నారు. "నరసమ్మగారూ, నరసమ్మగారూ" అని పిలిచాడు. కాని ఎవరూ పలకలేదు. ప్రాణంవిసికి చేతితో నెమ్మదిగా ముఖం కదిపి మళ్ళా పిలిచాడు. ఎందుకో గుండె వేగంగా కొట్టుకున్నది. "ఆమె లేస్తే ఏమనుకొంటుంది ? ఎందుకు లేచివచ్చావంటే ఏమని చెప్పాలి ? వెళ్తున్నానని చెప్పటానికి అంటే ఆమె ఏమంటుంది?" అని ఏమేమో ఆలోచించుకొని, లాభం

లేదని, దాహమౌతున్నదని అందామని నిశ్చయించుకొని మళ్ళా లేపాడు. ఫలితం శూన్యమే.

నెమ్మదిగా చేతిమీద కొట్టిలేపాడు. "ఎవరు వారు" అన్నది. "నేనండీ, చంద్రశేఖరాన్ని. దాహమేస్తున్నది. కాసిని మంచినీళ్లివ్వండి" అన్నాడు. ఆమె లేచి నీళ్లు తీసికొనిరావటానికి రివ్వున వెళ్ళింది. ఆమె నరసమ్మగారి కాళికేమోనని ఆనడక చూసినాక అతనికి స్ఫురించింది. చాలా భయం వేసింది. నిజంగా ఆమెకూతురే ఐతే, నరసమ్మ ఈసంగతి చూస్తే ఏమంటుందో అని జంకాడు. గబగబా లేచిపోయి తన పక్కదగ్గరకు వెళ్లి కూచున్నాడు. అప్పుడే పొద్దు పొడుస్తున్నది. ఆ అమ్మాయి నీళ్లు తెచ్చి అందిచ్చింది. కాస్త ధైర్యం తెచ్చుకొని పలకరిద్దామనుకొన్నాడు. నీళ్లు తాగలేక తాగలేక ఎలాగో తాగాడు. "ఇంకా కాసిని కావాలా" అని మెల్లిగా అడిగింది. అప్రయత్నంగా జవాబిచ్చాడు: "మీ పేరేనా కాళిక" "అవునండీ" అన్నది నవ్వుతూ. అతనికి భయం వేసింది. నిజంగా నరసమ్మ తన కీవివాహం చేయాలని వశీకరణం ప్రయోగించిందేమోనని చాలా దిగులుపుట్టింది. దీనికి తగ్గట్టు ఆ అమ్మాయికూడా కదలకుండా మెదలకుండా నిలిచిపోయింది. ఇలా ఉంటే శ్రుతిమించి రాగాన పడుతుందని, "క్షమించండి. నిద్రలేపాను. దాహం చాలా అపరిమితంగా వేసింది" అన్నాడు. "అందుకనేనా అ! కాసిని నీళ్ళూ తాగలేకపోయారు" అన్నది కొంటెగా. గ్రహించాడు సర్వమూ. తన భయం భ్రమపడ్డది. ఇక ఎలా తప్పించుకోవాలి అనే ఆలోచనలో పడ్డాడు. "కాదండీ, మీ అమ్మగారు నాకు దయ్యాల్ని చూపిస్తానన్న దీరాత్రి. చాలా సేపు నిరీక్షించాను. లాభం లేకపోయింది. పైగా దాహం వేసింది. నీళ్లు తాగుతూకూడా, దయ్యాలు అదృశ్యమై వస్తయ్యని పరీక్షిస్తున్నాను నాలుగు దిక్కులా. అందుకని జకభ్రుగా తాగలేదు" అన్నాడు. "దేవతాసాక్షాత్కారం కావాలని మీరు తపస్సు చేస్తున్నారట నిజమేనా ?" అని సాభిప్రాయంగా అన్నది. అవునన్నాడు తడుముకోకుండా. "దేవత కనబడాలనేవారికి దయ్యాలు కనబడవు" అన్నది. "ఐతే దేవతకూడా కనబడటంలేదుగా" అన్నాడు. "అర్ధరాత్రి దాటింతరువాత తపస్సు చెయ్యమని మాఅమ్మ చెప్పిందిగా. అలా చేస్తే కనిపించదూ." అన్నది. "ఏమో"నన్నాడు. "మీ రీరాత్రి చేసిన తపస్సుకు తార్కాణంగా కాళిక కన్పించిందే" అన్నది కొంటెగా. వెంటనే ఏదో భావం స్ఫురించింది. ఆమెచేయి పట్టుకొన్నాడు. ఆఅమ్మాయి బాగా చేయివిదిలించుకొని రివ్వున లేచిపోయి తనపక్కమీద కూర్చొన్నది. అతనూ వెంబడించాడు. సమీపంలో నిలబడి చేతులు జోడించుకొని ముఖమొకసారి చూపించమని ప్రార్థించాడు. కాకుల కూత వినబడ్డది. "మాఅమ్మ లేచే వేళైంది. మీరుపోయి, ఏమీ తెలీనివారిలాగా పడుకోండి. రేపుకూడా ఇక్కడ ఉంటే, నన్ను స్పృశించనని వాగ్దానంచేస్తే, ముఖం చూపిస్తా" నన్నది. సరేనని చంద్రశేఖరం వెళ్లిపోయి ఏమీఎరగని అమాయకునిలాగా పక్కమీద పడుకొని గురకలు మొదలు పెట్టాడు.

మర్నాటి రాత్రి చాలా పొద్దుపోయింది. నరసమ్మ చాలాసేపు మేల్కొనియున్నది. కాలక్షేపానికి కూతుర్ని పిలిచింది. ఏవేవో మాట్లాడుకుంటూ కాలం గడిపారు.

"ఐతే,అమ్మాయి, పొద్దున చంద్రశేఖరంమంచం దగ్గిర మంచినీళ్ల చెంబున్నదేమిటి ? నేను పెట్టినట్లు జ్ఞాపకంలేదే. నిన్నేమన్నా లేపి మంచినీళ్లడిగాడా" అని అడిగింది.

ఉన్నదున్నట్లుగా కాళిక పూసగుచ్చినట్లు చెప్పింది. నరసమ్మ లోపలలోపల నవ్వుకొంటూ "ఇదేనా అతగాడి గాఢసుషుప్తి, గురకలూనూ" అన్నది. కాసేపు నిశ్శబ్దం.

"ఈరాత్రికూడా అతడు ఇక్కడే పడుకొనేటట్లు చేస్తాను. నీవుమాత్రం నేపడుకొనేచోట పడుకో. నేను నువ్వు పడుకొన్నచోట నిద్రపోతున్నట్లు నటిస్తాను. ఏం జరుగుతుందో చూద్దాం."

అన్నది. కాళిక అలాగే నని వెళ్లిపోయింది. అర్ధరాత్రిదాటిన ఎంతసేపటికో చంద్రశేఖరం భోజనానికి వచ్చాడు. నియమాలమీద, అలవాట్లమీద దీర్ఘోపన్యాస మిస్తూ భోజనం పెట్టింది. అతడిక

వెళ్ళబోతుంటే, "పొద్దుపోయింది. నీ బసకు వెళ్ళాలంటే చాలాదూరం. ఇవాళకూడా ఇక్కడే పడుకో" అన్నది.

"కాదండీ నరసమ్మగారూ, క్షమించండి. వెళ్తాను. నేను రాత్రి ఇక్కడ పడుకొన్నానని దుర్మార్గు డెవరో అప్పుడే గ్రహించి గోలచేస్తున్నాడు. వెళ్తాను. పైగా రాత్రి దయ్యాలను చూపిస్తానని చెప్పారు. ఒక్క దయ్యమైనా రాలేదు" అన్నాడు.

"కాదు, ఇవాళ తప్పకుండా చూపిస్తాను. వాళ్ళకేం? ఇక్కడే పడుకొనితీరాలి" అని బలవంతం చేసి ఒప్పించింది.

పోయి పడుకున్నాడు. దయ్యాలను చూడాలని ఒక పక్క కుతూహలం ఉన్నది. కాని దయ్యాలకు బదులు కాళికాదేవతే ప్రక్కగదిలో కనబడుతుందని నిశ్చయించుకొన్నాడు. లేచి మెల్లిగా వెళ్ళి ఆమె పక్కదగ్గర నిలబడి, "కాళికా, ముఖం చూపించవూ" అన్నాడు దీనంగా చాలాసార్లు. చివరకు ఆమె లేచి-

"నన్ను ముట్టుకోనంటే చూపిస్తాను" అన్నది.

"ముఖం చూపేదాకా ముట్టుకోను లే" అన్నాడు.

నరసమ్మ లేచి చిన్న దీపం వెలిగించి తెచ్చి బల్లమీద పెట్టి ఇక ముఖం చూడమన్నది. "అచ్చగా మీ అమ్మలాగానే ఉన్నావు" అంటూ చేయిపట్టుకొన్నాడు. ఏం చేస్తాడో చూదామని, గట్టిగా చేయి విదిలించలేదు. ఆమెను దగ్గరకు లాక్కొని, కౌగలించుకొని, ముద్దుపెట్టుకొన్నాడు. అప్పటి ఆ ఉద్రేకంలో తను చేస్తున్నది తప్పని ఆమెకు తోచలేదు.

ఆమెకు ముప్ఫైఏళ్ళున్నవి. కూతురు పుట్టిన ధర్మమా అని మొగుడు చనిపోయినాడు. అప్పటినుంచీ చాలా జాగ్రత్తగా పతివ్రతతో మెలగుతూ వచ్చింది.

* * *

కాళికను వివాహం చేసుకోవాలని అతనికి హృదయంలో బాగా నాటుకొనిపోయింది. రోజురోజుకీ ఈ ఉద్దేశం ఎక్కువైపోయింది. ఒక రోజున నరసమ్మతో ఈ విషయం ప్రస్తావించాడు భోజనం చేస్తూ. ఆమెకు నవ్వూ, ఏడుపూ వచ్చినై. అతని కేమీ తోచలేదు. చాలా కష్టంతో—

"కొద్దిరోజులు గడవనీ. పైగా మీవాళ్ళేమంటారో కూడా తెలుసుకోటం మంచిది. ఇప్పటికే ఊళ్ళో అపవాదులు చాలా ప్రబలమైపోయినవి. జాగ్రత్తగా మెలగాలి"

అని ధైర్యం చెప్పుకొని అన్నది. కాని చంద్రశేఖరం లోకంలో ఏకాకి. చంద్రశేఖరానికి ఏడాది తిరక్కముందే తల్లి దండ్రులు గతించారు. అన్నదమ్ములు, అప్పచెల్లెళ్లు ఎవ్వరూ లేరు. ఉన్న బంధువులు ఆస్తి అంతా సంగ్రహించేశారు. పొరుగిళ్ల వారి ధర్మమా అంటూ రెక్కలువచ్చేదాకా పెరిగాడు. తన సంగతంతా పూసగుచ్చినట్లు చెప్పేశాడు. "ఆలోచిద్దాంలే" అని మాత్ర మనేసి, కూతుర్ని పిలిచింది. ఇద్దరూ అవతలకు వెళ్ళి దీర్ఘంగా సంభాషించారు. చివర కామె వచ్చి, "చంద్రశేఖరం, నీవూ కాళికా కలిసి ఆలోచించుకొని నిశ్చయించండి" అని చెప్పలేక చెప్పలేక చెప్పి వెళ్ళి పోయింది.

అతని కేమీ తోచలేదు. ఇలాంటి సంఘటనలలో ఎలా ఎదుర్కోవాలో అతని కేమీ తెలీదు. వివాహ ప్రస్తావన మొదలుపెట్టినాడు. కాళిక చాలా దీనంగా దిగులుతో నిలబడిఉన్నది. అతని భోజన మైపోయింది. చేతులూ కాళ్లూ కడుక్కొని, సమీపంలో కూచొని, తన హృదయంలో ఉన్న భావాలను ఆమెకు వెళ్లబుచ్చాడు. కాళికకు ఏడుపు పొర్లుకొనివస్తున్నది.

"ఈ వివాహం మీకు శ్రేయస్కరం గాదు" అన్నది.

నిశ్చేష్టుడైనాడు. ఇలా అంటుందని అతడు అనుకోలేదు. 'ఏ'మన్నాడు.

"ఇప్పటికే చాలా అపవాదులున్నవి. లోకులంతా మా అమ్మను తిట్టిపోస్తున్నారు. నన్ను మీ కిచ్చి వివాహంచేయాలని ఏదో తంత్రం పన్నిందంటున్నారు. ఈ పరిస్థితిలో మీ రీవూరు వదలిపెట్టిపోవడం చాలా మంచిది. లేకపోతే ఇక్కడ భోజనమైనా మానేయాలి" అన్నది.

ఒళ్లంతా తేళ్లూ, జెర్రులూ పాకినట్లయింది అతనికి. ఐనా—

"లోకంతో నాకేం సంబంధమున్నది? మీ అమ్మకీ సంబంధం ఇష్టమేకదా?" అని అడిగాడు.

"కాదు" అన్నది. కొయ్యబారిపోయినాడు మనిషి. ఇన్నాళ్లూ నరసమ్మ కూతుర్నిచ్చి తనకు

పెళ్లి చేయటానికి ఇష్టపడుతున్నట్లు కనిపిస్తున్న దశనిక. ఈ పరిణామ మర్థం కాలేదు. "ఎందుకని?" అన్నాడు.

"మా అమ్మ ఎవరో మీకు తెలుసుగాదా?" అన్నది.

"తెలియకేం?" అన్నాడు.

"మా నాన్న చనిపోయి పదిహేనేళ్లైంది. నన్ను పెంచి పెద్దదానిని చేసింది. పెద్దతనంలో దిక్కులేకుండా పోతుంది. ఏపంచనైనా చేరుదామని లోపల ఆలోచన ఉన్నది"

ఈ సంభాషణకూ, తన భావాలకూ సంబంధమేమీ కనపడలేదు.

"ఇదంతా అప్రస్తుతప్రశంసగా ఉన్నది. మన వివాహానికి మీ అమ్మ అంగీకరిస్తే, మనదగ్గిరే ఉంటుంది. ఇంకా భయ మెందుకు?"

"ఇదివరకంతా మా అమ్మ మిమ్మల్ని కొడుకులాగా చూస్తూవచ్చింది. ఇప్పటినుంచీ నేను మిమ్మల్ని ఎలా చూడాలో నాకు బోధపడటం లేదు. అంతా అయోమయంగా ఉన్నది. పైగా మీ రెప్పుడూ రెక్కలమీదే ఆధారపడి ఉండాలికాదా" అన్నది.

అతనికి వెర్రి ఎత్తినట్లున్నది. ఐతే కాళిక తనకు చెల్లెలువరస ఔతుంది కాబోలని భావించాడు. ఐనా ఆదరం చూపటంలో కొడుకుకన్నా అల్లుడిమీదనే కొందర కుంటుందని సమాధానపడ్డాడు.

"కొడుకులాగా చూడట మేమిటి? కొందరు అల్లుణ్ణికూడా అలాగే చూస్తారు. అంచేత నువ్వు నాకు చెల్లెలువరస కావులే. పిచ్చిఆలోచనలు వద్దు" అన్నాడు.

ఆమెకళ్లల్లో గిఱ్ఱున నీళ్లు తిరిగినై. ప్రపంచమంతా వేగంతో తిరిగిపోతున్నట్లు కన్పించింది. చితికిపోయిన ధైర్యాన్ని ఒక్కసారిగా దగ్గరతీసికొని—

"మీకూ, నాకూ వయస్సులో ఎంత తేడా ఉన్నదో తెలుసా?"

"ఐదేళ్లుండేను"

"ఇంతేనా? మీ కీవరకు వివాహమైఉంటే నాఅంత కూతురే పుట్టిఉండేది" అని అంటూ శోకంతో రివ్వున లేచిపోయింది.

అతడుకూడా వెంట పడిపోయినాడు. తను పడుకునేస్థానందగ్గరకు వెళ్లి చూచాడు. పక్క వేసి ఉన్నది. కాని కాళికతో కచ్చితంగా ఏసంగతీ తేల్చుకోవాలని నిశ్చయించుకొని లోపలకు వెళ్లాడు. పక్కగదిలో ఎవ్వరూ లేరు. ఆశ్చర్యమూ, భయమూ వేసినవి. పక్కనే వున్న హాలులోకి వెళ్లాడు. మంచం మీద కూర్చొని, ఆమెభుజంమీద చేతితో తట్టూ, ఓదార్చటం మొదలుపెట్టాడు. కాని ఆమె ఎంత దిగమింగుకున్నా ఏడుపు ఆగలేదు. తన చేతితో ఆమె ముఖాన్ని దగ్గరకుతీసుకున్నాడు. కన్నీటిని తుడిచివేశాడు. అనునయంగా పలకరించాడు. కాని ఆమె కదలలేదు. మెదలలేదు. పట్టరాని ఆవేశంలో ఆమెను ముద్దుపెట్టుకొన్నాడు. ఇక ఆమె తన భావాలను అణచుకోలేక పోయింది.

"చంద్రశేఖరం, ఆదీపం పెద్దదిచేయి" అన్నది. అతడు శిరసావహించి, చేసి ఆమెను చూచాడు. అతనికి పిచ్చిఎత్తిపోయినట్లుంది. అప్పుడుగాని ఆమెకూ, కాళికకూ ఉన్న భేద మతనికి బోధపడలేదు. ఇక అక్కడ ఉండలేక, లేచిపోవాలని బయలుదేరాడు. ఆమె అతనిచేతిని గట్టిగా పట్టుకొని పోనీయలేదు. అతనికి తీరని అవమానంగా ఉన్నది. కాని ఆమె నవ్వుతూ—

"కాళిక అంతా చెప్పిందా, లేదా?" అని అడిగింది.

* * * *

నరసమ్మ దీర్ఘంగా యోచనచేసింది మర్నాడంతా. తన సుఖానికి కూతుర్ని బలిఇవ్వాలా వద్దా అనే ప్రశ్న కలతపెట్టింది. కాని అతడు తన కూతుర్ని తప్ప పెళ్లి చేసుకోడు. కాని ఈవిషయమంతా విన్నాడు కనుక, ఇక ఆఇంట్లోకే రాడు. మూడు జీవితాలూ నిష్ప్రయోజనాలవుతాయి. జీవితం చాలా శూన్యమని తోచింది. కూతురితో మాట్లాడటానికికూడా ఆమెకెందుకో భయంవేసింది. ఆనాడు పగలు భోజనానికి చంద్రశేఖరం రాలేదు. పొద్దుకూకవచ్చింది. ఊళ్లో ఎవరినన్నా అతని సంగతి అడుగుదామంటే, తనతో ఎవ్వరూ మాట్లాడరు. చీకటిపడ్డది. అతను రాలేదు. అతడేమైనాడో తెలియదు. కూతురుకు భోజనం పెట్టి నిద్రపొమ్మని పంపేసింది. ఎంతసేపు జాగరణచేసినా లాభంలేకపోయింది. ఇక లాభంలేదని, కాళికాలయంలో అతడుంటే పట్టుకువద్దామని తేల్చుకొని

బయలుదేరిపోయింది. ఆమె వెళ్లిన కాసేపటికి చంద్రశేఖరం వచ్చాడు. తలుపు ఓరవాకిలిగా ఉన్నది. లోపలకు వెళ్ళాడు. తనకోసం నిరీక్షిస్తూ తలుపు వెయ్యలేదేమోనని, ఇప్పుడు తలుపు దగ్గరగా వేశాడు. లోపల అంతా నిశ్శబ్దం. వెళ్లాడు. ఎవరూ కనబడలేదు. పక్కగదిలోకి వెళ్లి ఆమెను లేపి అన్నం పెట్టించుకుని తిని వెళ్లాలని వచ్చాడు. అక్కడెవరో పడుకుంటే ఆమే నరసమ్మని లేపాడు. కాళిక లేచింది అతన్ని చూడగానే "పగలు ఉపవాసం చేశారా!" అన్నది. "ఔ"నన్నాడు. "ఎందుకని?" అని అడిగింది. "మీరు చెప్పినమాటలు ఎంతవరకూ నిజమో అని ఆలోచిస్తున్నాను" అన్నాడు. "అక్షరాలా నిజమే"నన్నది. ఈ సమాధానం పిడుగులాగా పడ్డది. ఇలా ఔతుందని అతడెన్నడూ అనుకోలేదు. "ఇక మన వివాహం కుదరగూడదుగదా" అన్నాడు. "అంతే" నన్నది. "ఐతే వెళ్లిపోతా"నన్నాడు. "మా అమ్మ ఇదంతా వింటే......" అని అనబోయింది. ఇంతదాకా ఆమెనే నరసమ్మగా భావించినవాడు కాస్తా అదిరిపోయి, మంచంమీదనుంచీ లేచి నిలబడ్డాడు. కింద తలుపు శబ్దం వినవస్తున్నది. కాళిక లేచింది. బలవంతంగా చేయిపట్టుకొన్నాడు. ఆమె విదల్చుకోబోయింది. కాని లాభంలేదు. తనను కాపాడమని వేడుకొన్నాడు. ఇంతలోకే నరసమ్మ వచ్చి ఈ దృశ్యం చూచింది. ధైర్యం తెచ్చుకొని—

"చంద్రశేఖరం, ఏం జరిగిందో జరిగింది. అన్నీ మనము అనుకొన్నవాటికి వ్యతిరేకంగానే జరిగినై. ఇకనైనా శాంతంగా కాలం గడుపుదాం. కాళికను నీకూతురుగా చూసుకో" అన్నది.

ఏపాపమూ ఎరగని చంద్రశేఖరానికి ఏడుపూ, కోపమూ వచ్చినై. చేయివిదల్చుకొని రివ్వున బయట పడ్డాడు. నరసమ్మ వెంబడించింది. ఎక్కడకు వెళ్తున్నారో, ఏమౌతుందో నని కాళికకూడా బయలుదేరింది. శీఘ్రకాలంలో కాళికాలయంలోనికి చేరారు. ఇది వరకు అక్కడున్న ఆ పాడుబడ్డ విగ్రహంకూడా కన్పించలేదు. ఇదే తన అవసానకాలానికి తార్కాణమని భావించాడు అంతటా వెదికాడు. ఎక్కడా విగ్రహంలేదు.

"చంద్రశేఖరం, నువ్వు కాళికను ఇన్నాళ్లు ప్రార్థించావు. కాని దేవత సుషుప్తిలో ఉన్నది. నీ మొర ఆలకించలేదు. ఇక లాభమేముంది" అన్నది నరసమ్మ.

అతడు గర్భగుడిలోకి వెళ్లి, చిన్న కొవ్వొత్తి దీపం వెలిగించాడు.

"ఇక మీరు వెళ్లండి. రేపుఉదయం మిమ్మల్ని కలుసుకొని మీకు నా నిశ్చయం తెలియజేస్తా" నన్నాడు.

ఇంతవరకూ కాళిక వారికి కనబడకుండా దాక్కొని ఉన్నది. నరసమ్మ మారుమాటాడకుండా ఇంటికి వెళ్లిపోయింది. వెంటనే కాళిక అతని దగ్గరకు వచ్చి చేయిపట్టుకున్నది. అతడు తన వస్త్రంతో ఏమో చేయబోతున్నాడు. వెంటనే కాళిక ముందు నిలబడింది. ఆమెకు భయం వేసింది.

"ఏమిటి విపరీతం! ఇంతమాత్రానికే ఇంత విరక్తి కలగాలా!"అన్నది.

"నన్ను వదిలిపెట్టి వెళ్లు" అన్నాడు.

"వీల్లేదు. ఇక్కడ మిమ్మొక్కర్నే ఒంటరిగా వదిలితే మీరేంచేస్తారో భయంవేస్తుంది" అన్నది.

"అంతా అంధకారంగా ఉన్నది. ఇలా ఐనదని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు" అన్నాడు.

"కాళికాదేవి సుషుప్తిలో ఉండి మీకీవర మిచ్చిం"దన్నది. పూర్వస్మృతులు లేవో గిర్రున తిరిగినవి అతని మనస్సులో. సుషుప్తిమాత్రమే అతనినికూడా ఈ దశలోకి తెచ్చింది.

"ఇప్పటికైనా మా అమ్మ మీకు భూతాలు చూపించిందా" అన్నది వికటంగా.

చప్పున లేచాడు. 'ఇంటికి పోదాంపద' అన్నాడు. ఇద్దరూ బయలుదేరారు. ఇంట్లో ప్రవేశించారు.

* * * * *

మర్నాడుదయం ఆ ఇంటిముందు జనమంతా మూగినారు. అంతా బూడిదతప్ప ఏమీ కనబడలేదు. ఆ చుట్టుపక్కల ఇళ్లుకూడా కొన్ని నాశనమైనవి. సుషుప్తిలో ఉన్నవాళ్లు సుషుప్తిలోకూడా లేరు. ఎక్కడనుంచీ నిప్పు బయలుదేరిందో ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. ఎముకలుకూడా లేవు. కొందరకు బూడిదకూడా కనబడలేదు. ఆ రోజునుంచీ ప్రతిరాత్రీ కాళికాదేవి అక్కడకు వచ్చి ప్రళయనృత్యం చేస్తూఉంటుందని అంతా భావించేవారు. కాళికాదేవితో ఇద్దరు స్త్రీలు, ఒక పురుషుడుకూడా వచ్చి నాట్యం చేస్తూ ఉంటారని కొందరు గమనించారుకూడా. కాని అంవరకూ అది సుషుప్తిమాత్రమే. చంద్రశేఖరానికో?

పద్యంలో రాగం వున్నదా?

= శ్రీ శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి =

పల్లెటూరివిద్యార్థిని "అబ్బీ, ఒక పద్యం చదవరా" అంటే చదవడు; పాడడము మొదలుపెడతాడు. సప్తస్వరాలూ ఒకేమారు తోసుకువచ్చే గొంతుకువాడైనాసరే, బడిపంతులుకూడా పద్యాన్ని పాడేతీరతాడుగాని చదవడు. పెళ్లి అరుగులమీద గావంచా పరుచుకుని పడుక్కునే కుక్షింభరుడుకూడా 'భోజనకాలే గోవిందనామస్మరణ'లో పద్యాల్ని పాడతాడు. పౌరాణికుడి పక్కన పద్యపాఠము చదివే తోడుపెళ్లికొడుకు చెవిమీద చెయ్యిపెట్టుకుని పద్యాల్లో రాగాలు విసిరేస్తాడు. సభల్లో, హరికథల్లో, గొల్లకలాపాల్లో, నాటకాల్లో—సర్వత్రానూ పద్యం రాగంతో చేరే ప్రత్యక్షమౌతోంది. పద్యాన్ని పాడే ఆచారం తెలుగుదేశంలో బాగా వేళ్లుకొన్నుకుంది.

కాని ఈ పాడడంలో ఒక నియమమంటూ ఏదీ కనపడదు. చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు మునుపు మోహనరాగంతో పాడేవారు. నేడు మాయామాళవగౌళలో పాడుతున్నారు. కాశీ కృష్ణాచార్యులుగారు శ్రీరాగమూ, జాషువాగారు మాయామాళవగౌళా, పువ్వాడ శేషగిరిరావుగారూ, రాచకొండ నరసింహమూర్తిగారూ బిలహరీ వాడుతున్నారు. నటుల్లో కూడా ఈ తేడాలు కనపడుతున్నాయి. డి. వి. సుబ్బారావుగారు మధ్యమావతీ, అద్దంకి శ్రీరామమూర్తిగారు బిలహరీ, నిడసనమట్ల కొండలరావుగారు మోహనా, బ్రహ్మజోస్యుల సుబ్బారావుగారు సురటా, బి. వి. నరసింహారావుగారు సరస్వతీ వాడతారు తరచు. ఒక్కొక్కరికి ఒక్కొక్క అభిమానరాగమో, బాగా నలిగిన రాగమో, ఏదో ఒకటి బాగానచ్చుతోంది. "ఆ రాగమే ఎందుకు వాడుతున్నారూ ?" అని అడిగితే వారు చెప్పగలిగిన ప్రత్యేకసమాధాన మేదీ వుండదు. "పద్యాన్ని ఈ రాగంలో పాడాలి" అనిగానీ, "ఈ రాగంలో కూడదు" అనిగానీ నియమ మేదీ లేదు. అంటే, పద్యం పాడే ఆచారం నియమబద్ధప్రపంచంలోది కాదన్నమాట.

ఇది కేవలం కృతకమేగాని సహజంగా ఏర్పడ్డది కాదని సులువుగా కనపడిపోతుంది. ఒక పద్యాన్ని పట్టుకుని బయల్దేరితే, ఆ పద్యానికే వీరు శ్రీరాగముద్రా, వారు బిలహరిముద్రా, ఇంకొకరు మాయామాళవగౌళముద్రా, వేరొకరు సరస్వతిముద్రా, ఇలాగ ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క రాగముద్ర కొడతారు. ఎడ్రసు తప్పిన ఉత్తరములాగే పద్యానికి పట్టుతుంది. ఇక, ఒక వ్యక్తిదగ్గిరే కూర్చున్నా మనుకోండి. అతని దగ్గిరకి ఏ పద్యం రానివ్వండి దానికి ఒకే రాగముద్ర తగులుతుంది. ఆ పద్యం కందమైనా, వృత్తమైనా, సీసమైనా సరే—అదే రాగముద్ర! అది శృంగారసంబంధి కానివ్వండి, కరుణాసంబంధి కానివ్వండి-దానికి అదే రాగముద్ర పడుతుంది! కృతకత్వ మన్నది ఇంతకంటే జాగుప్సాకరంగా వుండగలదా?

పద్యం పాడే ఆచారం తెలుగువారిలోనే కాదు, భారతీయములైన జాతు లన్నిటిలోనూ వుంది. అంటే ఈ సంస్కృతుల కన్నిటికీ తల్లి అయిన సంస్కృతమునుంచే ఈ ఆచారము దిగుమతి అయివుంటుందని ఊహచేయవలసివస్తోంది. సంస్కృతపండితులు కూడా శ్లోకాన్ని పాడుతూనేవున్నారు. ఈ ఆచారమే దేశభాషలకికూడా పాకివుండవచ్చు ననుకోడము విపరీతపుటూహ కాదు. అయితే శ్లోకాల్ని పాడే ఆచారం ఎలా వచ్చింది?

సంస్కృతాలంకారికులు ఎవరూ పద్యానికి ఉపయోగించవలసిన రాగమును గురించిన జిజ్ఞాస చేయ

లేదు. ఒక్కొక్క అలంకారాన్ని పట్టుకొని దాని రూపభేదాల్ని గురించి అధ్యాయంపొడుగునీ చర్చ సాగించిన ఆలంకారికులు శ్లోకపఠనంగురించి ఏమీ ఎత్తుకోనేలేదంటే, అసలు శ్లోకాన్ని రాగముమాత్రమే చేర్చి పాడే ఆచారం ఇటీవల సంక్రమించినదేకాని ప్రాచీనం కాదేమోననిపిస్తోంది. ప్రామాణిక సంగీత వేత్తలు భరత, దత్తిల, మతంగ, నారదాదులు కూడా శ్లోకమును పాడడముగురించి ఏమీ వ్రాయలేదు. ఒక్క స్వరమూ, రెండు స్వరాలూ, మూడు స్వరాలూ, నాలుగు స్వరాలూ, అయిదు స్వరాలూ ఉపయోగించి పాడినవాటికి ఆర్చిక, గాథిక, సామిక, స్వరాంతర, ఔడవము అని పేర్లు పెట్టి గౌరవమిచ్చిన సంగీతశాస్త్రకారులు రాగాన్ని పూర్తిగా ఇమిడ్చి పాడిన పద్యగానాన్ని పేర్కొనకపోడము చిత్రంగానేవుంది. గీతాలూ ప్రబంధాలూ గురించి వివరిస్తూ శార్ఙ్గదేవుడు తన సంగీత రత్నాకరంలో రెండు శ్లోకాలు లిఖించాడు. అవి ఇవి:

"వర్ణతో మాత్రికశ్చేతి కలహంసో ద్విధా మతః,
గద్యాత్మచేత్ స్వరాన్ గీత్వా తతః పదని
వేశనం. (౪౮౧వ శ్లోకం)

అనిబద్ధా నిబద్ధాచ ద్విధా సా గద్య-పద్యజా,
గాతవ్యా నియతై ర్నిత్యం గీర్వాణగణవల్లభా"

అంటే అర్థము ఇది: "కలహంస అనే ప్రబంధములో వర్ణఛందస్సూ వాడతారు, మాత్రాఛందస్సూ వాడతారు" అనీ, "దానిలో అనిబద్ధమైన గద్యా, నిబద్ధమైన పద్యమూకూడా ఉంటాయి...దాన్ని గీర్వాణగణము ప్రీతితో పాడుకునేవుంటారు" అనిన్నీ. ఈ శ్లోకాల్ని బట్టి (కాశీభట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రులుగారన్నట్టు) లోకంలో వున్న గద్యఅంతా పాడవలసినదే అనడానికి వీలులేదనుకుంటాను. పాడడముకోసమే కూర్చబడ్డ కలహంసవంటి గద్యప్రబంధాల్ని పాడాలి గాని, "గద్యమంతటినీ పాడుకోవలసినదే" అన్నదే పై శ్లోకాలయొక్క అభిప్రాయమని బుకాయించడానికి నాకు దమ్ము చాలదు. గద్యనిమిడ్చిన పాటలకోసము శార్ఙ్గదేవుడిదాకా మనము పోనక్కరలేదు. త్యాగరాజు రచించిన "సమయానికి తగుమాట లాడెే" అనే ఆరభి రత్నంలో "రంగేశుడు సద్గంగా జనకుడు సంగీతసాహిత్యలోలుడు" అని గద్య వుంది. ఈగద్యని స్వరాలు చేర్చి పాడతారుగాని వితాళముగా మాత్రం పాడరు. ఈగద్యగానీ, 'కలహంస'లోని పద్యముగానీ సంగీతానికి అనుగుణంగా తాళబద్ధం చెయ్యబడే వున్నాయి గాని మనము వ్యాసాల్లో రాసుకునే గద్యలాగ విశృంఖలంగా లేవు. ఏతావతా తేలే దిది. పద్యాల్ని (రాగముమాత్రమే చేర్చుకుని) గానీ, గద్యాన్నిగానీ వితాళముగా పాడే ఆచారము ప్రాచీనకాలంలో లేదు.

శారదాతనయుడు 'భావప్రకాశము'లో "వైతాళికులు తెరలోనుంచి తాళములేకుండా అపరవక్త్రి-వక్త్రి వృత్తాల్ని పాడతారు" అన్నాడట (డాక్టరు వి. రాఘవన్ గారు చెప్పారు). ఈ మాటల్ని బట్టి, తాళముతో పాడే ఆచారమే వాడుకలో నున్నట్టున్నూ, వితాళముగా పాడేవారికి వైతాళికులని పేరువచ్చినట్టున్నూ తెలుస్తోంది. అంటే నేటివిధముగా వితాళముగా శ్లోకాల్నీ, పద్యాల్నీ పాడే ఆచారము వైతాళికుల దన్నమాట! మెల్లమెల్లగా ఈ ఆచారము వక్త్రి, అపరవక్త్రి వృత్తాల్ని దాటి తక్కిన (శ్లోక, స్రగ్ధరాది ఇతర) వృత్తాల్నికూడా ఆక్రమించిందేమో! శ్లోకగానాన్ని సంగీతలాక్షణికులూ, సాహిత్యలాక్షణికులూ ఆమోదించలేదు. దీన్ని ఆచారంలోకి దించినవారు తెర వెనుక ఉండే వైతాళికులు! శహబాస్. గొప్పవాళ్లనే అనుసరిస్తున్నాం!

వాల్మీకిమహర్షి కుశలవులచేత రామాయణ కావ్యాన్ని పాడించినట్లు రామాయణంలో వుంది. మూడుచోట్లగాబోలు ఈ ప్రశంస వచ్చింది. "పాదబద్ధోక్షరసమ స్తంత్రీలయసమన్వితః" అని ఒకమారూ; "పాఠ్యే గేయేచ మధురం ప్రమాణై స్త్రిభి రన్వితం, జాతిభి స్సప్తభిర్బద్ధం తంత్రీలయసమన్వితం" అని రెండోమారూ; "తంత్రీలయవదత్యర్థం విశ్రుతార్థ మగాయతాం" అని మూడోమారూ కనపడుతుంది ఈ గాన ప్రశంస. మూడుచోట్లాకూడా తంత్రీలయసమన్వితంగానే పాడినట్లు చెప్పాడు ఆదికవి. అంటే తంత్రిమీద వాయిస్తూ పాడే రన్నమాట! అంటే రాగతాళాలు

రెండూ ఉన్నాయన్నమాట. కాని రాగముమాత్రము చేర్చి లాగేయలేదు! కుశలవులు పాడిన పద్ధతి వేరూ, మనవారు పాడుతూన్న పద్ధతి వేరూను. మనవారి పద్యంపాటలో లయ ఎక్కడ ఉందీ? లేనేలేదు. కాబట్టి ఇప్పటిపద్ధతిలో నడిచే పద్యగానాన్ని సమర్థించడానికి వాల్మీకిని దింపడంలో సబబు లేదు.

అయితే వాల్మీకి చేసినది ఏమిటీ? వాల్మీకిది ఆదికావ్యం అన్న సంగతి జ్ఞాపకానికి తెచ్చుకుంటే నాకిది ఒక లాగ అర్థమవుతోంది. అంతకుముందు గానానికే ప్రాముఖ్యత ఉండేది. 'పాఠ్యేచ మధుర'మైన కావ్యం వాల్మీకిదే మొదటిది. క్రౌంచపతనం చూచి ఆయన శ్లోకాన్ని పాడేయలేదు. 'అబ్బీ'స్త్రేడు! ఆ శ్లోకంలోని గతిని చూసుకుని ఆశ్చర్యపడుతూంటే, ఎవరో రావడమూ, కావ్యం రచించమనడమూ జరిగేయి. "ప్రజలు ఈ నూత్నసృష్టిని ఆమోదిస్తారో, గానముగ్ధ చాపల్యంచేత పెదివివిరుస్తారో!" అని ఆలోచించి శ్లోకాలికి లయ ఏర్పరచి, గానము చేర్చి 'గేయేచ మధురం'గాకూడా చేశాడు ఆదికవి!

అభినవగుప్తుడు భరతుని నాట్యశాస్త్రానికి అభినవభారతివ్యాఖ్య వ్రాస్తూ, పధ్నాలుగో అధ్యాయంలో ఛందోప్రశంస చేస్తూ "దోధక, తోటకవృత్తాలు పాడితే బాగుంటాయనీ, శ్లోకమూ, స్రగ్ధరా పఠిస్తే బాగుంటాయ"నీ అన్నాడట. అంటే మాత్రాఛందస్సులుపాడితే బాగుంటాయనీ, అక్షరఛందస్సులు పఠిస్తే బాగుంటాయనీ ఆయన అభిప్రాయము అన్నమాట. శ్లోకాల్ని పాడకూడదనే వెఱ్ఱి అభినవగుప్తునికికూడా వుండేది!

బాహ్యసాక్ష్యము పద్యగానాన్ని నిలబెట్టలేదు. అభ్యంతరసాక్ష్యంకూడా అంతే. కీర్తనకి రాగనిర్ణయం ఉంది. ఎక్కడో తప్పిజారి, దేవామృతవర్షిణిలో వున్న కీర్తన ఒకటి ఖరహరప్రియలో ప్రచారమై పోవడము చిత్రమేగాని సదాచారము మాత్రం కాదు. ఇలాగ రాగాలు మారిపోతాయేమో అనే కాబోలు దీక్షితులవారు రాగాలపేరుల్నికూడా తమ కీర్తనల్లో బిగించారు. పద్యాలికి అలాంటి రాగనిర్ణయం కనబడదు. తెలుగు (స్టేజి) నాటకప్రదర్శనాల తొలిరోజుల్లో రాగాల పేరులు ఇమిడ్చి చాలామంది సీసపద్యాలు రాశారు. ఆసీసపద్యంలో నాలుగు పాదాలూ మంచంకోళ్లలాగు ఒకేరీతిగానే వుంటాయి. (సామాన్యంగా అలాగే వుంటున్నాయికూడాను!) వాటికి నాలుగురాగాల్ని తగిలించడములో పాప మా కవులు, ఏదో, పాదంలోని అభిప్రాయానికి రాగాలపేర్లు కలిసి వచ్చాయని తగిలించారుగాని, ఆ పాదభావానికి ఆ రాగాలు తగివున్నాయని మాత్రం కాదు. రామ రామ! "నా ఊళ కేదారగౌళ" అని నేటి అధివాస్తవికకవి అన్నాడంటే, అతనికి కేదారగౌళ అంటే ఇదీ అని తెలుసునని అర్థమా. 'సంగీత' నాటకాల్లోని పద్యకారులకుకూడ అంతే!

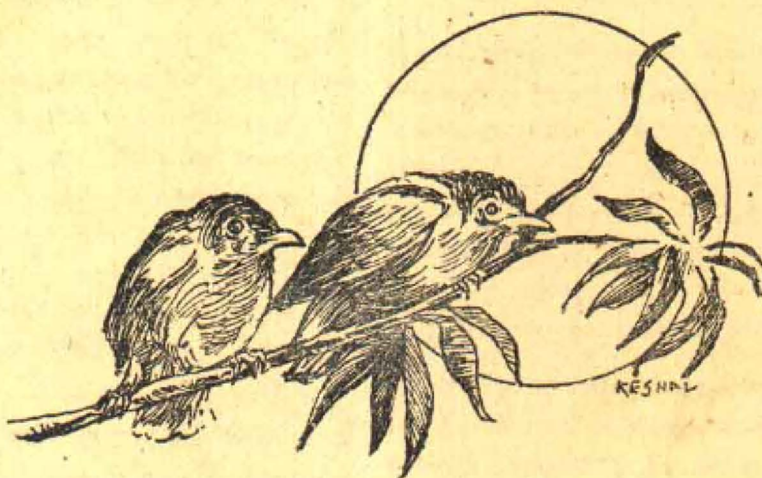
కీర్తనల్ని వాగ్గేయకారులు పాడుతూనే రచిస్తున్నారు. త్యాగరాజూ, క్షేత్రయ్యా, రామదాసూ తమ కీర్తనల్ని పాడేవారుగాని, సాహిత్యం ముందు కట్టుకుని స్వరములు వేరే కట్టుకోలేదు. అంటే, కీర్తనలోని రాగం అసల్తోచేరే బయటపడుతోందని నా అభిప్రాయం. కీర్తనలోనిరాగం పుట్టుకతోనేవుంది. అల్లాగే పద్యాలతో చేరి రాగాలు రావడము లేదు. వివరంగా మనవిచేస్తున్నా. ఒక్కొక్క కవి ఒక్కొక్క రాగంలో పద్యాల్ని పాడుతూన్నట్లు చెప్పేను. ఆకవికి అదొక అలవాటయిపోయి, (ఎవరో ఆంగ్లవక్త గుండీ తిప్పుకుంటూ ఉపన్యాసాలిచ్చినట్లూ మన పండితులు ముక్కుపొడుము పీల్చి శాస్త్రార్థముచేసినట్టూ) కూను రాగము తీస్తూ పద్యరచన సాగిస్తున్నాడుగాని, రాగంతో చేర్చి పద్యాన్ని ఇవ్వడంలేదు. అన్నట్టు ఈ కవులికి ఉన్న రాగజ్ఞానం ఏపాటీరాగాల్లో పద్యాలివ్వడానికి?

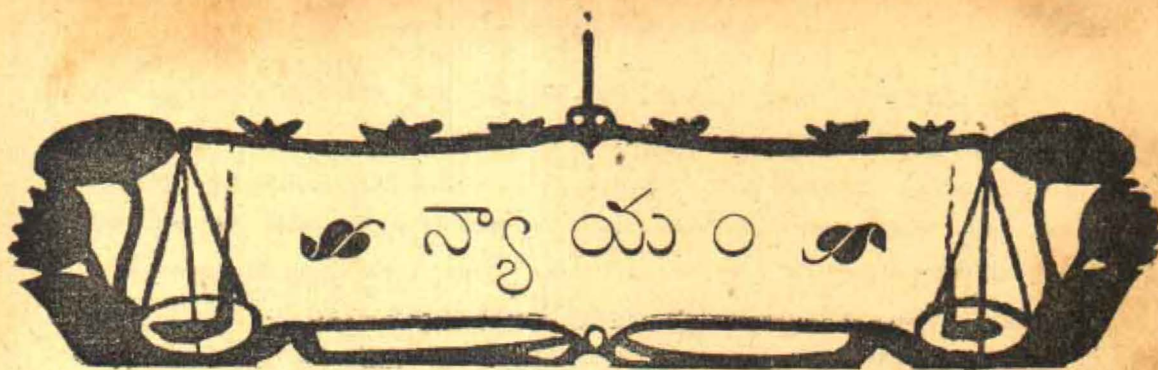
రాగం రాకపోవడము కవికి న్యూనత కాదు. "కవులు కుంచెపట్టుకుని చిత్రాలు రచించగలరా? ('ఆ.' అంటున్నాడు నా పక్కన మిత్రుడొకడు. అయితే ఆకవి కవిత్వంలో చిత్రకళా, చిత్రకళలో కవిత్వమూ వుంటుంది చూసుకోమంటున్నాను!) గజ్జెలు కట్టుకుని తాండవం చెయ్యగలరా? (నువ్వు రాసినది బాగా లేదయ్యా అంటేమాత్రం కొందరు చేస్తారుట!) అవి వేరే సంస్కారాలు. కవి నేర్చేది భావ; స్వరాలూ

గాంధర్వమూ కాదు. కవిత్వం చెప్పాలంటే గానము నేర్చివుండాలని ఎవరూ అనరనుకుంటాను. పద్యరచనా సంస్కారంలో రాగరచనాసంస్కారము లేనేలేదు. రాగము ఏమీ పాడలేని కవిసార్వభౌములలో ఉన్నంతగా పద్యరచనాసంస్కారము మరొకరికి లేదేమో. వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు కూడా పాడలేరు. వారి పద్యాలు రసగుళికలు! ఆచార్య రాయప్రోలు, శివశంకరప్రభృతులూ పాడలేరు. * (కాని పాడతారు. అది వినవలసినవారి కర్మం!) కాని వారి పద్యాలు చక్కగా వుంటాయి. వేలకొద్దీ పద్యాలు రచించగల మహాకవులు పాడలేకపోడముకంటే బలమైన సాక్ష్యం ఏముంటుందీ, పద్యరచనాసంస్కారంలో రాగరచనా సంస్కారము ఎంతమాత్రమూ లేదనడానికి ?

పద్యానికి పుట్టుకలో రాగంతో సంబంధం లేదు. రాజశేఖరుడు తన కావ్యమీమాంసలో కవిత్వావిర్భావానికి మరో వింతకథ చెప్తున్నాడు. సరస్వతీదేవి కుమారుడట కావ్యపురుషుడు! ఆమె ఆ కుమారుణ్ణి ఒక చెట్టుకింద (?) పడుకోబెట్టి ఏటికి వెళ్లిందట. ఆ దారిని పోతూన్న వాల్మీకి ఈ బిడ్డణ్ణి చూసి 'నీ వెవరు' అని ప్రశ్నిస్తే, "నేను సరస్వతీదేవికుమారుణ్ణి. కావ్యపురుషుడు నా పేరు" అని శ్లోకంలో జవాబిచ్చాడట. భ్రమరకీటన్యాయంగా ప్రాచేతసుడికి పద్యగతి పట్టుబడిందట! ఈ కథనిబట్టి చూచినా, పద్యంలో వున్న గతిని చూచే ప్రాచేతసుడు అక్కజపడినట్టు తేల్తుంది గాని గానప్రశంస లేనేలేదు. పద్యంలో రాగము లేదు-

* నాకు వారి కవిత్వమ్మీద ఉన్న మమత వారికి విదితమే.

[నాటకం]

●

= శ్రీ సోమంచి యజ్ఞన్నశాస్త్రి =

[గతసంచిక తరువాయి]

మూడో అంకం

మొదటి రంగం

[జైలుసూపరింటెండెంటుగారి గది. సూపరింటెండెంటు బుగ్గమీసాలతో గంభీరంగా వుంటాడు. పక్కని హెడ్డువార్డరు నించునివుంటాడు. అతనిది కొంచెం ముసలి మొహం.]

సూప—(రంపంలాటి ఓ వస్తువు పరిశీలిస్తూ) తమాషాగా వుంది పనిముట్టు! ఎక్కడ దొరికింది?

హె. వా.—వెంకడి చాపకింద! వూచలు కొయ్యాలని ప్రయత్నం కాబోలు.

సూప—వెంకడా? పాతదొంగేనేమో?

హె. వా.—కాకేం? ఇది నాలుగో మాటు జైలుకి రావడం. వొళ్లు వాయగొట్టినా లాభం లేకుండా వుంది. దెబ్బలకీ అలవాటుపడిపోయాడు. ఒక్కమాటు జైలు రుచిచూస్తేసరి, మళ్లీమళ్లీ తయారవుతూనే వుంటారు!

(మాట్లాడుతూవుంటే నౌకరు ప్రవేశం. "తమరిని చూడాలని ఎవరో వొచ్చారు." అంటాడు)

సూప—ఎందుకు?

నౌక—పంపించెయ్యమని శలవా?

సూప—రమ్మను!

(నౌకరు వెళ్లిపోతాడు. మెల్లిగా అడుగులేసుకుంటూ రామయ్య ప్రవేశం)

రామ—శ్రమిచ్చినందుకు క్షమించాలి. ఇక్కడున్న ఓ కుఱ్ఱాడి విషయంలో...

సూప—ఇక్కడ కుఱ్ఱాళ్లు కావలసినంత మందున్నారు!

రామ—నాకు కావలసింది ఒక్కడే లెండి. పేరు మోహనరావు. ఫోర్జరీ నేరం. (సూపరింటెండెంటుగారికి తన విజిటింగ్ కార్డు అందిస్తూ) రాఘవయ్యగారి హెడ్డుగుమాస్తాని. రాఘవయ్యగారి పేరు విననివారు పట్నంలో వుండరుగా?

సూప—(విసుగుతో) సరే. ఇప్పుడు నాతో మాట్లాడవలసిన పనేమిటి?

రామ—నేను అసలు ఇక్కడికి రావలసినవాడిని కాదు. కాని అతని అప్పగారు నాదగ్గిర కొచ్చి బతిమాలుకుంది. తల్లీ, తండ్రీ లేరు పాపం! ఆడవాళ్లు దుఃఖపడితే నేను చూసి వూరుకోలేను. మోహనరావంటే నాకు మొదటినుంచీ అభిమానం. నాచేతికింద పనిచేశాడు. ఓశాఖవాళ్లం...రాక తప్పిందికాదు.

సూప—అతన్ని ఎవరూ చూడ్డానికి వీల్లేదండీ. ప్రస్తుతం చీకటికొట్టులో వున్నాడు.

రామ—చీకటికొట్లులోనే ? రామరామ ! అత నలా ఒక్కడూ వుండలేడండీ. నే నెరుగుదునుగా !

సూప—మరేం ఫరవాలేదులెండి. మొదట కష్టంగా వున్నా, తరవాత అలవాటయిపోతుంది. ఈ ఖైదీల సంగతి నేనూ ఎరుగుదునుగా !

రామ—చాలా జాలేసింది మొన్న చూసి నప్పుడే. ఇంకా కుఱ్ఱాడేకాదండీ. "శాంతంగా వుండ వోయి" అన్నా. "శాంతంగానా ? జైలులో ఒక్క రోజు పైన సంవత్సరం పెట్టు ! ఆలోచనలతో తల బద్దలయిపోతోంది. నా ఖర్మ మింతే." అని ఏడ్చాడు. మొగాడు ఏడిస్తే ఏమి బాగుంటుంది?

సూప—పెళ్లయిందా ?

రామ—లే...దు, గా...ని...అలాటి లంప టమే మరోటుంది. అదంతా మరో గాథ.

సూప—ఊ. తాగుడూ, మందూ లేకపోతే జైళ్లన్నీ మూసెయ్యొచ్చును.

రామ—అవుననుకోండి...ఆ సంగతే చెబుదా మనుకున్నాను. అతను మహా వేదనపడుతున్నాడు. మూ డేళ్లు ఖైదులో వుండిపోవాలి. ఒక్కమాటు...

సూప—వీల్లేదండి. రూల్సుకి వ్యతిరేకంగా నడవ డానికి వీల్లేదు.

రామ—అతని మనస్సంతా చెదిరిపోతుందిమరి. పైగా ఒక్కణ్ణీ చీకటికొట్టులో పారేశారని చెప్పారు ! ...అయితే, తెలీక అడుగుతాను, కొట్టడంలాటిది ఏమీ జరగదుకదా !

సూప—అవసరమయితే కొట్టనూ కొట్టాలి: శిక్ష అనుభవించడాని కొచ్చాడుగాని, అత్తవారింటికి రాలేదుకదా !

రామ—శ్రీ రామచంద్ర, శ్రీ రామచంద్ర ! ఇహ ఆకుఱ్ఱాడు బతికి బయటపడే దెలాగ ?

సూప—ఇలాటివాళ్లని ఎంతమందిని చూశాం కాదండీ...విడిచిపెట్టినతరవాత ఆరు నెలల్లో ఇక్కడికి మళ్లీ తయారవదూ !

రామ—జైలుతిరిఖీదు అందుకే పనికొచ్చే టట్టుంది చూస్తే. ఇదేం శిక్షండీ ! మన పెంపుడు కుక్కపిల్ల నన్నా బరికిందనుకోండి. కొట్టులో పడేసి బాదుతామా ?

సూప—నేరస్థుడు, కుక్కపిల్ల కాదు, చూశా రా ! మంచిచెడ్డలు తెలుసుకునే జ్ఞాన ముంది అతనికి !

రామ—కొట్టి జ్ఞానం తెప్పించగలరండీ, ఎక్క డన్నా ? ఇదిగాదు పద్ధతి...

సూప—మీకేమన్నా జైళ్ల అనుభవ ముందా !

రామ—కుక్కల్ని చూడండి. దయగా చూస్తే, ఏ పని చూపించినా చేస్తాయి. ఒంటరిగా పారేసి బాధిస్తే, క్రూరమృగాలకింద తయారవుతాయి.

సూప—జైళ్ల విషయంలో మాకు ఎక్కువ అను భవ ముంది. ఖైదీలకి ఏది అవసరమో మాకు తెలుసు, మీరు అనవసరంగా జోక్యం కలగజేసుకుని ప్రయోజనం లేదు.

రామ—కాని నాకు ఇతన్ని తెలుసు. "ఎక్క డమ్మా నీకు బాధ" అన్నా. "నే చెప్పలేనండీ, రామయ్య గారూ ! కాని ఒక్కొక్కప్పుడు తల గోడకేసి కొట్టు కోవాలని బుద్ధిపుడుతుంది." అన్నాడు. ఏమీ బాగా లేదు వరస !

సూప—(డ్రాయరులోనించి కాగితాలు తీసి వెదుకుతూ) అతని కొచ్చిన ప్రమాదం ఏమీ లేదు. డాక్టరు రిపోర్టు బాగానే వుంది. తూనిక తగ్గలేదు. రెండుపూటలా భోజనం బాగానే చేస్తున్నాడు !

రామ—అతని మనస్సు పాడయిపోతుందేమో నని నా బాధ !

సూప—మరేమీ భయంలేదు. కొత్తగనక అస్త మానమూ విచారిస్తూవుంటాడుగాని, కొద్దిరోజుల్లో అలవాటయిపోతుంది.

రామ—అదే నా గొడవ. జైలుకి అలవాటయి పోతే, నేరాలకీ అలవాటయిపోతారు. ఇంక వాడి గతేమిటి ?

సూప—నేరం చేసినప్పుడు ఆ సంగతి ఆలో చించలేకపోయాడూ ?

రామ—క్షమించాలి. మీతో ఘర్షణపడ్డం నా కిష్టంలేదు. వెళ్లొస్తా. శలవు. (హా. వార్డరువైపు

తిరిగి) శెలవు. (అని కొంచెం దూరం వెళ్లి మళ్లీ తిరిగొచ్చి) చూడండి. ఒక్క మనవి. ఈ స్త్రీ వుండే... ఒక్కమాటు అతన్ని చూసనిస్తే ... ఇద్దరికీకూడా పండుగ. ఈ ఒక్కమాటూ కరుణించలేరేం!

సూప—కరుణించలేమండీ, మేం కరుణించలేం. మేం దయతలచి, నేరస్థులందరినీ వూరిమీద విడిచిపెడితే ఇహ మీరు బతికినట్టే!...

రామ—వూరిమీద విడిచిపెట్టమనలేదుగా నేను ...కొంచెం దయగా చూస్తే...

సూప—దయగా చూస్తే మరీ నెత్తికెక్కిపోతారు బాబూ, మీకు తెలీదు. జైలుసర్వీసులో నాబుర్ర పండిపోయింది. నాకు పాఠంచెబుతానంటారేమిటి మీరు? దెబ్బకి దెయ్యం ఝడుస్తుందండీ...ముద్దెట్టుకుంటానంటే, ముక్కంటుకుంటుంది!

రామ—(నొచ్చుకుంటూ) సరేలెండి. మిమ్మల్ని అనవసరంగా కష్టపెడుతున్నాను. క్షమించండి...(అని బయటికి వెళిపోతాడు.)

సూప—ఏం మనిషి. బొత్తిగా లోకజ్ఞానం లేదేం?...(హె. వా. తో) అలిసిపోయా నితనితో మాట్లాడి...కాస్త కాఫీ తెమ్మని చెప్పు.

[తెర]

రెండో రంగం

[జైలుకొట్లు. సింగిల్ సెల్సు. పక్కపక్కని మూడునాలుగు కొట్లు కనిపిస్తూవుంటాయి. ఒకదాంట్లో వెంకడు, మరోదాంట్లో మోహనరావు. యితరకొట్లలో కూడా కొట్టుకి ఒకడుచొప్పున మనుషు లున్నారు.)

హెడ్డువార్డరు వెంకడున్న గదితలుపు తాళం తీస్తాడు. వెంకడికి నిజంగా నలభైయేళ్లు దాటలేదుగాని, అరవయ్యేళ్లమనిషిలా కనిపిస్తాడు. కొట్టులో అడ్డంగా పడుకునివుంటాడు. చప్పుడుకి కళ్లెత్తిమాస్తాడుకాని లేవడు]

హె. వా—ఏరా, వెంకా! మరీ పొగరెక్కిపోతోందే? సూపరింటెంటుగా రొచ్చినా కూడా లేవడం మానేశావే? (అని వెంకడిని ఒక్కతన్ను తన్నుతాడు) బయటికి రా!

వెంక—సెగనేసుండావున్నాను బాబయ్యా!

హె. వా—రోగమా? లే!

వెంక—బొమికలు యిరగపొడిసేసినారు బాబయ్యా.

హె. వా—ఈ దొంగవేషాలకేమిలే? (అని కఱ్ఱతో ఒకటి కొడతాడు. వెంకడు 'అమ్మనాయ్యో' అని మూలుగుతూ లేవలేక లేవలేక లేస్తాడు.)

సూప—(రంపం చూపిస్తూ) ఇదేమిట్రా? ఏమిటి కథ?

వెంక—నాకేం ఎరగను బాబయ్యా.

సూప—నువ్వెరక్కపోతే నీగదిలో ఎలా దొరికిందిరా, వెధవా? నాలుగుమాట్లు జైల్లో వున్నావు. నిన్ను విడిచిపెట్టినా, మళ్లీ నేరంజేసి జైల్లోకొస్తావు కదా, పారిపోవాలని పాడుబుద్ధేం!

వెంక—మీపాదాలతోడు బాబయ్యా, నాకేం ఎరగను!

సూప—ఇది నీ కెలా వొచ్చిందో చెప్పు! నిజం చెబితే శిక్ష కొంత తక్కువచేయిస్తా!

వెంక—నిజం బాబయ్యా! నిజమే సెబుతుండా! నా కేం ఎరగను.

సూప—అయితే నీఖర్మం! పాతికకొరడా దెబ్బలు కొట్టి, చేతికీ కాళ్లకీ కలిపి సంకెళ్లు వెయ్యండి. (హె. వా. తో) తీసుకుపో వీణ్ణి.

వెంక—ఇప్పటికే శానా కొట్టేసినారు బాబయ్యా. మీపాదా లట్టుకుంటాను బాబయ్యా. ఇహ బతకను (అని సూప. కాళ్లమీద పడబోతూవుంటే ఓ వార్డరు ఒక్క తోపు తోస్తాడు. దాంతో వెంకడు "వింగ్"లో వెళ్లి పడతాడు. వార్డరు వెంకడిని ఓతన్ను తంతాడు. "చచ్చాను బాబయ్యా" అని వెంకడు మూలుగుతాడు)

సూప—ఇలాటి దెబ్బ లెన్ని తిన్నావో యిదివరకు. మరేమీ చావవు... పో.

(వెంకడిని వార్డరు బయటికి ఈడ్చుకుపోతాడు. దూరంనించి మూలుగుధ్వని... హె. వార్డరూ, సూప. మోహనరావున్న గదిదగ్గిర కొస్తారు. అతని గది తలుపు తీసి, అతనిని బయటికి తీసుకొస్తాడు వార్డరు)

సూప—తల గోడకేసి కొట్టుకుంటున్నావని వార్డర్లు ఫిర్యాదుచేశారు! ఏం, బుద్ధిలేదూ? తలతో రాతిగోడని బద్దలుకొట్టి పారిపోవాలని చూస్తున్నావేం?

మోహ—(వొణుకుతూ) నేనా? పారిపోవాలనా? నే నెక్కడికి పారిపోగలను?

సూప—మరి తల గోడకేసి ఎందుకు బాదుకోడం?

మోహ—రాత్రిళ్లు నిద్దరపట్టడంలేదు. చీకటి పడేసరికి అన్నీ భూతాల్లా కనిపిస్తున్నాయి. "నా కీజన్మలో విడుదల కాదేమో; నే నీజైల్లో చచ్చిపోతానేమో" నన్న భయం పట్టుకుంటోంది.

సూప—మరేం భయంలేదు. కాని జాగర్త! తల గోడకేసి కొట్టుకోడం జైలురూల్సుకి వ్యతిరేకం! ఇక్కడ డిసిప్లినుకి ఏ విధంగానూ భంగం రానివ్వకూడదు. మళ్లీ ఇంకో మాటు నువ్వు తలకొట్టుకున్నావని తెలిసిందా, నీకూ్కడా శిక్ష వెయ్యవలసొస్తుంది. తెలిసిందా?

మోహ—తెలుస్తూనేవుంది.

సూప—పో. లోపలికి పో.

(మోహనరావు 'బతికానుబ జీవుడా' అనుకున్నట్టు తన గదిలోకి ఒక్కఉరుకు ఉరుకుతాడు. వార్డరు పైన తాళం వేస్తాడు. సూపరింటెంటూ, వార్డరూ మెల్లిగా నడిచి వెళ్లిపోతారు. ఒక్కనిమిషం నిశ్శబ్దం. స్టేజిమీద ఎవరూ వుండరు. పైన కొరడా దెబ్బల ధ్వని. నేలమీద కూచునివున్న మోహనరావు గాభరాపడిపోతూ లేస్తాడు. పులి బోనులో తిరిగినట్టు అటూ యిటూ తిరగడం ప్రారంభిస్తాడు. పైన మళ్లీ కొరడాదెబ్బ. "అమ్మో, అమ్మో" అని కేకలు. మోహనరావు అటూ యిటూ పరుగు ప్రారంభిస్తాడు. మళ్లీ పైన దెబ్బలచప్పుడు. "బాబోయి" అని పెద్ద ఆర్తనాదం. ఆ తరవాత పెద్ద మూలుగు. మోహనరావు ఇంక ఆపుకోలేకపోతాడు. అతని శరీరమంతా కంపించిపోతోంది. తల గోడకేసి బాదుకోడం ప్రారంభిస్తాడు.)

నా లు గో అం క ం

[ప్లీడరు గారి ఆఫీసు. సరిగ్గా మొదటి అంకంలో లాగే ఏర్పాట్లు. రామయ్య ఒక్కడూ కూచుని వ్రాసుకుంటూవుంటాడు. సుందరమ్మ మెల్లిగా లోపల ప్రవేశిస్తుంది. కట్టుకున్న చీర మాసింది; బహుపురాతనమయింది. స్థితి ఏమీ బాగూలేదని సూచించే దుస్తులు. రామయ్య తన రాతగొడవలో వుండి సుందరమ్మ రావడం కనిపెట్టలేదు. ఆవిడ కొంతసేపు నించుని, ఆయనదృష్టి మళ్లించడానికి చిన్న దగ్గు దగ్గుతుంది. రామయ్య తలెత్తిచూసి సుందరమ్మని గుర్తుపడతాడు.]

రామయ్య—నువ్వేనా? గుర్తేపట్టలేకపోయాను. చూసి రెండేళ్లు దాటిపోయినట్టుంది? కూర్చో. అందరూ కులాసాగా వున్నారా?

సుంద—ఆ. నేను ఇదివరకున్నచోట వుండడం లేదు.

రామ—కొనిపని ఏమీ చెయ్యలేదుకదా!... మోహనరావుని ఈపాటికి విడిచిపెట్టేవుండాలికాదూ? నీకు కనిపించాడా?

సుంద—ఆ. నిన్న అకస్మాత్తుగా కలుసుకున్నాం!

రామ—కులాసాగా వున్నాడా?

సుంద—ఎక్కడా పనిదొరకడం లేదట. భయంకరంగా తయారయాడు. మీరేమైనా సహాయంచేస్తే...

రామ—నేనా? నే నేం చెయ్యగలనూ?...

సుంద—మళ్లీ ఈ ఆఫీసులో ఉద్యోగం దొరికితే.. అతన్నిగురించి మీకు తెలియనిదేమీ లేదుగా?...

రామ—(నిర్ఘాంతపోయి) ఈ ఆఫీసులోనే?

సుంద—(కన్నీళ్లుపెట్టుకొని) ఇంక ఎవరి దగ్గిరకీ వెళ్లడానికి అసలే లేదు. ఎప్పుడైనా చేస్తే మీరే సహాయం చెయ్యాలి!

రామ—ప్లీడరుగారితో మాట్లాడుతా ననుకో. కాని లాభముంటుందని తోచదు.

సుంద—నాతో వొచ్చి, పైన నించున్నాడు.

రామ—(గాభరాపడుతూ) వొద్దొద్దు. పిలిచే దాకా లోపలికి రావొద్దను. సంగతి ఏందరోళ్ళన్నీ కనుక్కోకముందే ప్లీడరుగారి కంట బడితే మొదటికే మొప్పంరావచ్చు.

సుంద—మరిచిపోకండి. మీ మేలు మరచిపోను. (అని బయటికి వెళ్ళిపోతుంది. రామయ్య మళ్లీ రాసుకోడం ప్రారంభిస్తాడు. ఇంతలో మోహనరావు మెల్లిగా లోపలికొస్తాడు. మాసి, చిరిగిపోయిన చొక్కా. పంచెకూడా అదేస్థితిలో వుంది. పైకో పాతఖండువా తిచొచ్చినట్టు తెలపడానికి ఓ చిన్న దగ్గు దగ్గుతాడు. రామయ్య తలెత్తి చూసి పెదివి విరుస్తాడు.)

రామ—వొద్దని చెప్పిపంపించినా, మాట వినిపించుకోకుండా వొచ్చేశావుగదా! సరేలే, రానే వొచ్చావు, కూచో.

మోహ—(భయంభయంగా ప్లీడరుగారి గదివైపు చూస్తాడు.)

రామ—ఇంకా రాలేదు. ఎలా వున్నావు?

మోహ—ఏదో ప్రాణాలతో వున్నా.

రామ—(పరధ్యానంగా) ప్రాణాలతో వున్నావూ? చాలా సంతోషంగా వుంది. ప్లీడరుగారితో నీ విషయం మాట్లాడతానని మాటిచ్చాను. నెమ్మదిమీద కార్యం కావాలి కాని తొందరపడితే లాభం లేదు.

మోహ—నాకు మరొక్క అవకాశ మివ్వండి. చాలు. చేసిన తప్పుకు చెయ్యరెట్లు శిక్ష అనుభవించాను. జైల్లో వున్నప్పుడు తూకం పెరిగావంటారు. మతిచెడిపోయినా, తూకం పెరిగితే చాలు వాళ్ళకి.

రామ—నీకు అలాటి జబ్బేమీ పట్టుకోలేదు గదా, కొంపతీసి!...సరేగాని నీ కేదో వుద్యోగం దొరికిం దనుకున్నాను.

మోహ—దొరికిందిగాని, నన్ను పోలీసువాళ్లు బతకనిస్తేనా! వీళ్లు పదిమాట్లు నా చుట్టూ తిరిగేసరికి యజమానునికి గాభరావేసి, నన్ను పొమ్మన్నాడు. దొంగని ఆఫీసులో పెట్టుకోడం ఎవరికైనా భీతిగానే వుంటుంది చూడండి.

రామ—అనవసరంగా తిట్టుకుని ఏం ప్రయోజనం...నిన్ను కనిపట్టుకు వేధిస్తున్నాడోయ్...మీ వాళ్లెవరూ నీకు సహాయం చెయ్యరూ?

మోహ—మా అక్కకి ఒక్కతెకే తుయ. లేవలేని స్థితిలో వుంది. రెండోదాని మొగుడు...

రామ—అవునవును. నే విన్నా...

మోహ—నే మొన్న వాళ్లింటికి వెళ్ళేసరికి, వాళ్లప్పుడే భోజనానికి కూచున్నారు. నన్ను చూసి మా అక్కయ్య లేవబోయింది కాని మా బావ సుస్థిరచేసేసరికి కూలబడవలసొచ్చింది. "ఎందుకొచ్చినట్టు" అన్నాడు మా బావ. మానాభిమానాలు చంపుకుని "భోజనానికి కూచో మనవుటోయి" అన్నాను. "దానికేం లే, మన మేదో నిర్ధారణకి రావాలి. నువ్వు నా కొంపమీదికి ఎలానూ వొస్తావని అనుకుంటూనేవున్నా. పాతిక రూపాయ లిస్తాను. తీసుకు రంగూనుకి వెళ్లిపో" అన్నా డామహాతాత. "నీ పాతిక రూపాయలూ నీ దగ్గిరే వుంచుకో. మళ్లీ నిన్ను బాధపెట్టను లే" అని వొచ్చేశాను. స్నేహమంటే అలా వుండాలండి!

రామ—(ఓదార్చినట్టుగా) పోనీలేగాని, ఆ సొమ్ము నే నిస్తాను, పుచ్చుకుంటావా?

మోహ—ఏం? పనివొరికేటట్టు లేదా?

రామ—నీ ఆకారం చూస్తూనే...

మోహ—వారం రోజులనించీ నిద్రాహారాలు తిన్నగా లేవు.

రామ—నిన్ను చూస్తే మా అందరికీ చాలా జాలిగానే వుంది!

మోహ—అదేనండీ, అందరూ జాలిగా వుందని కబుర్లు చెప్పేవారేగాని నే దగ్గిర కొస్తే, ఏమయిపోతామోనని భయపడతారు, ఏం?

రామ—ధైర్యంగా వుండాలోయ్!

మోహ—చెప్పడం సులభమేనండి! చాలా అధోగతిపాలయినతరవాత ప్రయత్నించి చూడండి, కబుర్లకేం!

రామ—నువ్వేం ఏ సోమలిస్టువో అయిపోలేదు కదా! ధోరణి చూస్తే...

మోహ—(వికటంగా నవ్వుతాడు.)

రామ—నీమంచికోసమే చేశారుగాని, నీకు హానిచేయ్యాలని ఎవరి ఉద్దేశమూ కాదుగా! (అంటూ వుంటే, రాఘవయ్యగారూ, రాజారావూ లోపలికొస్తారు. రామయ్య మొదట కొంచెం గాభరాపడతాడుకాని వెంటనే తేరుకుని)...జ్ఞాపకముందనుకుంటాను...మన మోహనరావు...

రాజా—ఎలా వున్నావోయ్...

రామ—(రాఘవయ్యగారితో) మీతో ఒక్క నిమిషం మాట్లాడాలి. మోహనరావు! నువ్వు గదిలో వెళ్లి కూచో అమ్మా. (మోహనరావు లేచి లోపలి గుమాస్తాలగదిలోకి వెళిపోతాడు.)

రాఘ—ఏం! మళ్లీ ఎందుకు రానిచ్చావిక్కడికి?

రామ—పాపం. చాలాబాధలు పడుతున్నాడు. ఎక్కడ వుద్యోగం దొరికినా, పోలీసులు ఇతనివెనకబడ్డంవల్ల, వుద్యోగం వూడిపోతోంది. జైలునుంచి వొచ్చేసినతరువాతకూడా పోలీసులు ఎందుకు విడిచిపెట్టరో తెలీకుండావుంది! ఒక్కమాటు వాళ్ల నోటీసులో పడితే...

రాఘ—ఇప్పుడు నన్నేం చెయ్యమంటావు!

రామ—మనకి ఇతని సంగతంతా తెలుసుకనక, మనకి పోలీసుల భయమేమీ వుండదు. ఇప్పుడు మన కో గుమాస్తా కావాలిగా!

రాఘ—(నిర్ఘాంతపోయి) మన ఆఫీసులోనే...

రామ—మనమే సహాయం చెయ్యలేకపోతే... అతన్ని చూసేవాళ్లెవరూ లేరు ఈ లోకంలో. మాడి చచ్చిపోతాడు.

రాఘ—బాధ్యతంతా మనమీద వున్నట్టు మాట్లాడితే యెలా? నేరం చెయ్యమని మనమేమీ బతిమాలలేదుకదా!

రాజా—తొందరపాటుపడితే ఎలానాన్నా? పశ్చాత్తాప పడుతున్నాడుగా!

రామ—చేసిన తప్పుకి తగిన శాస్తిఅయింది. నిజంగా చాలా పశ్చాత్తాపపడుతున్నాడు పాపం!

రాఘ—ఇతను లేవదీసుకుపోదలుచుకున్న ఆడదేమయింది?

రామ—(బుర్ర గోక్కుంటూ) మీదగ్గిర దాపరికం పనికిరాదు. ఇంకా వుంది.

రాఘ—ఇప్పుడు మోహనరావుతోనే వుంటోందా?

రామ—వాళ్ళింటి వ్యవహారాలు మనకెందుకు? లోకంలో లక్షజరుగుతూవుంటాయి.

రాఘ—మన ఆఫీసులో పనికావాలన్నప్పుడు ఆసంగతీ మనకి కావాలి. దాని సంబంధం వొదులుకుంటేనేగాని, ఈ ఆఫీసులో కాలెట్టడానికి వీల్లేదు.

రామ—మోహనరావుని పిలవనా? మీమాట వినేటట్టు చెయ్యగలను!

రాఘ—నేనే చెబుతా. పిలు.

(రామయ్య గదిలోకెళ్లి, మోహనరావుతో తిరిగొస్తాడు)

రాఘ—(నిరుత్సాహమాటంగా) ఏమోయ్, ఇలా చూడు. మా అబ్బాయీ, నేనూకూడా నీకు మరో అవకాశం ఇవ్వాలనుకుంటున్నాం. కాని రెండు సంగతులు నీకు స్పష్టంచెయ్యాలి. లోకమంతా నీమీద కత్తిగట్టిందనే దురభిప్రాయం పెట్టుకుని బాధపడితే లాభంలేదు. నీ కేదో అన్యాయం జరిగిందన్న అనుమానం వొదులుకో. ఇష్టమొచ్చినట్టు అవినీతికరంగా ప్రవర్తించి, ఫలితం తప్పించుకుతిరుగుదామంటే కుదరదు. దాని యోగక్షేమాలు అది కట్టుంచేసుకోకపోతే ఇంక సంఘంకేసి చూసే దెవరు?

మోహ—అవును...కాని నేనో రెండుముక్కలు చెప్పొచ్చా?

రాఘు—ఊఁ.

మోహ—అన్నిరకాలవాళ్లూవుంటారు. మొదటి మాటు మమ్మల్ని కొంచెం దయగా చూసి, మా యోగక్షేమాలు విచారించేవారి చేతికింద పెడితే జైల్లో కాకుండా, ఇప్పుడున్నవాళ్లలో సాతికమందయినా జైలుకి పోరు.

రాఘు—(పెదవి చప్పరించి) నాకేం నమ్మకం లేదు!

మోహ—(పడిన బాధలు జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని, (ఉద్రేకంతో) నా ప్రాణం తీసేసింది. నే నిదివరకటి మనిషిని గాను!

రాఘు—నీ ధోరణి మాకేం ప్రోత్సాహకరంగా లేదు.

రామ—అహహఁ. మాట్లాడే పద్ధతి తెలియక అడ్డదిడ్డంగా మాట్లాడుతున్నా డంతే.

రాఘు—పాతసంగతులన్నీ మరిచిపోయి, మంచి పేరు సంపాదించుకోడానికి ప్రయత్నించాలి. రెండోది: ఈ స్త్రీతో సంబంధం ఏమీ పెట్టుకోనని వాగ్దానం చెయ్యాలి. ఇదే నీ జీవితాన్ని పాడుచేసింది. ఈ లంపటం వొదిలించుకుంటేనేగాని, నువ్వు బాగుపడవు!

మోహ—కాని... ఇన్నాళ్లూ ఆవిడమీద ఆశతోటే నేను బతుకొచ్చాను. అదీ పోతే నేను బతికేం లాభం!

రాఘు—(కొంచెం మెత్తపడి) కష్టమేననుకో. కాని ఇలాటి ఆఫీసులో కళ్లుమూసుకుని ఏదేలా జరిగితే మాకేం అని వుండడానికి వీల్లేదు.

మోహ—నేను ఈ జన్మలో ఆవిడని విడిచి పెట్టను.

రాఘు—నీ క్షేమం కోరిన మనిషయితే, ఆవిడకే అర్థమవుతుంది! ఇంకా అధోగతికి ఈడవదు. నువ్వు పెళ్లిచేసుకోడానికి అవకాశముంటే, అప్పటిసంగతి వేరనుకో. పెళ్లికి వీల్లేదయ్యో... పెనిమిటివున్న మనిషి.

రాజ—మహమ్మదీయమతంలో కలిస్తే సరి. విడాకులిచ్చేసుకుని వివాహం చేసుకోవొచ్చు.

రామ—తురకల్లోనే!...శ్రీ రామచంద్రా.

రాజా—తిరిగి హిందువులయిపోవొచ్చునోయ్.

రాఘు—ఆవిడనిపిలు. (మోహనరావు బయటికెళ్లి సుందరమ్మతో కలిసి లోపలికొస్తాడు) నీతో ఓ సంగతి చెప్పాలని పిలిపించాను. మోహనరావుమీద జాలికొద్దీ అతనికి మళ్లీ ఉద్యోగమివ్వాలని వుంది. నీకు ఇతనంటే ఇష్టమేనా?

సుంద—ఆ!

రాఘు—ఇతని పురోభివృద్ధికి అడ్డుపడవుకదా!

సుంద—అవసరమయితే, ప్రాణమిస్తా.

రాఘు—అయితే ఇతన్ని విడిచిపెట్టి వెళ్లిపో. ఇదే నువ్వు చెయ్యగల గొప్పమేలు.

సుంద—(తెల్లబోతుంది.)

మోహ—నిన్ను నాప్రాణముండగా వొదలను.

రాఘు—మరోదారి లేదు.

సుంద—నాగతి ఇంతే అన్నమాట.

రాఘు— అతని పురోభివృద్ధికి నీ త్యాగం అవసరం!

(పైన అలికిడి)

రాఘు—ఎవరక్కడ!

రామ—(సుం॥ మో॥లతో) మీరిద్దరూ లోపలికి వెళ్లండి. (ఇద్దరూ లోపలికి వెళ్లిపోతారు. వెళుతూవున్నప్పుడు, మోహనరావు తన తుండువా మరిచిపోతాడు. అదెవరూ గుర్తించరు.)

(పోలీసు ఇనస్పెక్టరు ప్రవేశిస్తాడు)

పో. ఇ— ఇక్కడ ఇదివరకు అరెస్టయిన గుమాస్తా...

రాఘు—(ధీమాగా) ఏమిటతనిసంగతి?

పో. ఇ—ఈమధ్య కనిపించడం మానేశాడు!

రాజా—రోజూ మీకు కనిపిస్తూవుండాలా?

పో. ఇ—నేరస్థులందరి ఆచోకీ మాకు తెలిసుండాలి. ఈమధ్య ఎవరో దొంగసర్టిఫికెట్టుతో ఉద్యోగం సంపాదించినట్టు ఫిర్యాదొచ్చింది.

రాజా—అయితే?

పో. ఇ—పాతఫోర్జరీ నేరగాళ్లందరినీ వాకబు చేస్తే దొంగ బయటపడొచ్చు.

రాజా—అంటే ఓమాటు నేరం చేస్తే ఇహ వాళ్లని నిద్రపోనివ్వరన్నమాట !

పో. ఇ—మేము చేసే దేముంది ? తీసుకెళ్లి, ప్రశ్నించి, అనుమానం తీరిపోతే పంపించేస్తాముగా !

రాజా—వూళ్లో ఎక్కడ ఫోర్జరీ నేరం జరిగినా, ఇతనిమీదికి రావలసిందేనా ?

పో. ఇ—మాపని మేం చేసుకోకపోతే ఎలా చెప్పండి ! అత నేమన్నా మీకు కనిపించాడా ?

రాఘు—మేం ఇప్పుడు చాలా పనితొందరలో వున్నాం...తరవాత మళ్లీ కనిపిస్తే...

పో. ఇ—నేరస్థుణ్ణి దాచితే...

రాఘు—(కఠినంగా) నే నెవరినీ దాచలేదు. అనవసరప్రశ్నలకి జవాబు చెప్పవలసిన బాధ్యత లేదు.

(పోలీసుఇనస్పెక్టరుదృష్టి మోహనరావుఖండువామీద పడుతుంది. "సరేలెండి. వెళ్లివస్తా" అని పైకి వెళ్తున్నట్టే బయలుదేరి అకస్మాత్తుగా వాళ్లున్న లోపలిగదిలోకి వెళతాడు.)

రామ—(గాభరాపడుతూ) అది గాదు దారి... యిటు, యిటు.

(లోపలినించి "ఎవరు వారు" అని ధ్వని. అర నిమిషం అంతా నిశ్శబ్దం. మోహనరావుని చేతిలో ఇరికించుకొని పో. ఇ. పైకొస్తాడు.)

రాజా—ఈ మాటుకి వొదిలెయ్యండి !

పో. ఇ—నాకా అధికారం లేదు.

రాజా—మళ్లీ పట్టుకున్నారంటే అతని పనయిపోతుంది. జన్మంతా ఇలా జరగవలసిందే.

మోహ—ఆ భయం లేదులెండి ! మొదటిశిక్ష ఎప్పుడు పడిందో, అప్పుడే నాశనమయిపోయాను. (అని వికటంగా నవ్వుతాడు)

(పోలీసు ఇ. మాట్లాడకుండా మోహనరావుని పట్టుకుని మెట్లకి సాగిపోతాడు. ఓ నిమిషం అంతా నిశ్శబ్దం. పైన "దబ్బు"న పడిన చప్పుడు. "రామరామ" అని పోలీసు ఇ. మాట వినిపిస్తుంది. రామయ్య బయటికి పరుగెడతాడు. రామయ్య, పో. ఇ. దెబ్బతిన్న మోహనరావుని మోసుకొస్తారు. బట్టలమీద రక్తం చిమ్మి వుంటుంది.)

రాఘు—ఏమయింది ?

పో. ఇ—కిందికి ఉరికాడు. తలకి బలమైన దెబ్బ తగిలింది.

రాజా—ఏంపని చేశావోయ్ !

పో. ఇ—వెఱ్ఱితనం ! పైగా-ఏమి ముంచుకుపోయింది ? ఓవేళ శిక్షపడినా, ఓయేడో, రెండేళ్లో పడును, అంతేగా !

రాజా—అంతే అంటారా ?

(ఈ గడబిడ విని లోపలినుంచి సుందరమ్మ బైటికొస్తుంది. ఈదృశ్యం చూసి నిర్ఘాంతపోతుంది.)

సుంద—అంతా అయిపోయింది. చివరికి చంపేశారా ?

రామ—చేతులారా నిండుప్రాణాన్ని తీసుకున్నాంగదా ! మొదటే క్షమించి వూరుకుంటే ఇంతవరకూ రాకపోను.

(సుందరమ్మ కూచుని, మోహనరావుతల తన వొడిలో పెట్టుకొని ప్రాణ ముందో లేదో నని పరీక్ష చేస్తుంది. రామయ్య ఆదుర్దాగా చూస్తాడు. సుందరమ్మ పెదవివిరుస్తుంది.)

సుంద—అంతా అయిపోయింది ! ఒక్క తప్పుకే ప్రాణం బలితీసుకుంటే, ఏమి సంఘం ! ఏమి న్యాయం !

[తెర]

రాయలసీమ 'గడియారము'

✻

= శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి =

౧౯౪౩ సంవత్సరమునకుఁ బూర్వము 'గడియారము వేంకటశేషశాస్త్రి' యనిన పేరు తెలుఁగువారిలో నెఱిఁగినవారే కొందఱో. నామట్టుకు నేను వారినిగూర్చి విన్నవాఁడను గాను. ఎన్నఁడో నాపుట్టుకకుఁ బూర్వము ఆయన 'శతావధానపంచానన' అని బిరుద మిచ్చి పండితులు మెచ్చుకొనిరఁట. ఆపేరైనను రాయలసీమ దాఁటిపోలేదు. మా తెనూషివారు, దేవులపల్లివారు తిరుపతివేంకటకవులు ఆనాఁడు అవధానపు గారడీతో నూరూరఁ బేరు గాంచిరి. వారిని జూచి, అందును విశేషించి తిరుపతికవులను జూచి కవిత చెప్ప నేర్చినవాఁడెల్ల నవధానము చేసినఁగాని ముక్తి లేదనుకొని అకళ నభ్యాసము చేసెనాఁడు. అప్పటి యా తెలుఁగులోకము గతానుగతికము.

పలువురతోపాటు శేషశాస్త్రిగారును విద్యార్థిదశయందే పద్యకవితలో మెలఁకువలు తెలిసినతరువాత, శతావధానవ్యాయామము చేసిరి. మఱియొకకవితోడు తీసికొనిగాని, అవధానములు సేయుట వాఁడుక తక్కువ. అప్పటి యా నాగరప్రకారము తన కన్నంట పరిపాటియగు శ్రీ దుర్భాక రాజశేఖరకవితో జతపడి శేషశాస్త్రిగా రవధానముల నుపక్రమించిరి. అది ౧౯౨౦-౧౯౩౦ సంవత్సరముల నడిమికాలము. ౧౯౩౨ నుండి శేషశాస్త్రిగారికి ప్రొద్దుటూరు మునిసిపలుహైస్కూలులో పండితపదవి కుదురుపడినది. వాలుగా నవధానములు చేసినంతమాత్రమున, పాఠశాలలోఁ బండితుఁడైనంతమాత్రమున, అనుకరణధోరణిలో నేవో ప్రబంధములు వ్రాసినంతమాత్రమున శేషశాస్త్రిగారి ప్రతిభోన్నతి తెలుఁగుజగ మేమి తెలియఁగలదు!— ఎఱుఁగకుండుటలో దానితప్పేమి!

వసంతేమునఁగాని రసాలముపైపు తుమ్మెదలు మూఁగవు; కోకిలము గొంతెత్తదు. "వృక్షస్య సంపుష్పితస్య దూరాద్గంధో వాతి"—పేరుప్రతిష్ఠలకు దేశకాలములు ప్రధానకారణము.

౧౯౪౩ లో 'శ్రీ శివభారతము' వెలువడినది. ఆ కృతి చూచి తెలుఁగుమహాశయులెల్లఁ దెలతెల్లపోయిరి. "ఇట్టి మహాకవి యీవఱకుఁ బుట్టలే"దని కాదు. ఇన్నాళ్లదాఁక నీకవితావసంతుఁ డేసందులో దాఁగి యుండెనని. క్రమముగా నేఁటికి గడియారము శేషశాస్త్రి నెఱుఁగని పండితుఁడు, తెలియని కవి, వినని తెలుఁగురసికుఁడు లేఁడన్నచో నమ్ముఁడు! ఆయన 'శివభారతి'కవిత సాహిత్యసభలలో గానము చేయుచున్నారు. హరికథలలోఁ బాడుచున్నారు. పురాణముగాఁ బారాయణము గావించుచున్నారు. నేను విన్నంతలో కన్నంతలో శేషశాస్త్రిగారి శివభారత మరసి శిరఃకంపము గావింపనివాఁడు లేఁడు. నేఁడు శాస్త్రిగారి యీడు అయిదవపడిలో నున్నది. శివభారత మించుమించు నాలుగుదశాబ్దుల భారతీతపస్సు పంట. శతాబ్దుల, సహస్రాబ్దుల తెలుఁగువారి కడుపులు నిండించు రాయలసీమపంట. గ్రంథకర్తవిజ్ఞప్తి యిటులున్నది:

".........ఈ గ్రంథరచనవలన నది యొక కవితాతపస్సు. మూఁడుపర్వముల ప్రాయముతో అరణ్యఅజ్ఞాతవాసముల సంస్కారముతోఁ బక్వమయిన భారతిగాథ అది. సోమయాజికవిత్వమున ఉత్తరగోగ్రహణముతో విధిగా నీ శివభారతరచన యారంభమైనది. ఇంతయు ధర్మదేవతావరప్రసాదము. అప్పటి నా యితరకృతులు లోక మెన్నఁడో చదువవచ్చును. నాకవిత్వమును పేర నిప్పటికి శివభారతము చాలును. ...."

ఈపలుకులు విలువఁగట్టలేనివి. శివభారతకృతి యెల్ల నొకయెత్తు. ఈ యక్షరములన్నియు నొక

యొత్తును. ఇది చిత్తశుద్ధిగా వ్రాసినమాట. వారి కృతి పూర్తిగఁ జదివిచూచి నాలో నే ననుకొంటిని:— "శేషశాస్త్రిగారూ! నన్నయమార్గం తిరమునసోమయాజులా మీరు? కవిత్రియభారతమువలె 'జగములున్నంతవఱ కెల్ల జనులు చదవి తనియుటకు' శివాజీ ప్రబంధము రచించి శివభారత మని పేరుపెట్టుకొంటిరా? ఎంత గడుసుఁదనము! ఔను. తిక్కనభావనాశక్తి, తిక్కన పలుకుబడిసొంపు, తిక్కన కళావేత్తృత, తిక్కనరాజకీయపరిజ్ఞానము మీ రొక్కరే తెక్కించుకొంటిరి కాఁబోలు! కానిచో, గ్రంథాదివిజ్ఞప్తిలో అటుల వ్రాసికొనుట కెన్నిగుండె లుండవలె?" అని.

శాస్త్రిగారు 'నాంది'లో నన్నయాదిప్రాక్తనాద్యతనాంధ్రకవుల నభినుతించినపిమ్మటఁ బ్రత్యేకించి సోమయాజి కీచంపకము కానుక నిచ్చిరి:

చ. హరిహరనాథశాంతమధు
రాకృతి లోపలిచూపునన్, బురా
చరితతపఃఫలం బధియ
పక్కవిమిత్త్రిత వెల్గ, ధ్యానత
త్పరుఁడయి భారతాగమము
వల్కెడు తిక్కనవాక్కువెంటఁ ద
త్కరమునఁ దాండవించు వర
దాయిని లేఖిని నే భజించెదన్.

ఈ కవివరుఁడు తిక్కశర్మపలుకుఁబడి యొరవడిగ, ఒక్కొకయెడ నూతనభావములు మెఱవడిగ "ఉభయమార్గసమన్వయధోరణిసుణ్యేయముగ" భారతామ్నాయముదీటుగ శివభారతము సంతరించి 'మాతృపితృపూజాసుమప్రజంబు' చేసి కృతకృత్యుఁడైనవాఁడు. ఈ 'శివభారత'మన్నది యెనిమిదాశ్వాసముల మహాకావ్యము. మొత్తము, దీనిలో నించుమించుగ ౨౫౦౦ పద్యము లున్నవి. ఈ కృతి కుపోద్ఘాతము వ్రాసిన శ్రీ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారి హృదయరహస్య మిట్లు బయటఁబడినది:

"ఆధునికాంధ్రసాహిత్యమందు నాకుఁ గల యల్పానుభవములో మహాకావ్య మనుపేరున కింత తగిన గ్రంథము నేఁ జూడలేదు......ఈ భారతభావగోప్పరర్పస్ఫూర్తిలో ప్రసన్నమధురముగా ప్రవహించుచున్నది. పలుచోట్ల తెలుఁగు కింత లగువుబిగువు కలదా యని యాశ్చర్యపడునట్లు చేయు నుడికారము లిందుఁ గలవు......"

శాస్త్రిగారికి వశమైన కవితాకళ యెట్టిదో యీపద్యము స్పష్టపఱుచును:

చ. పరహిత, మాత్మనిర్వృతి య
పారయశోధన గౌరవాదివి
స్ఫురణము లందఁజేసి యిహ
ముల్ బరము న్వెలయించి మానవుల్
ధరఁ జరితార్థుఁ జేయు కవి
తాకళ నావశమాటఁ బంచమ
స్వరమున నాలపించెద వ
సంతవనాంత రసాలశాఖలన్.

'శివభారతము' వసంతకోకిల పంచమస్వరాలాపము. దాని మధురిమ 'ఇదమిత్థ'మనుట వీలుకానిది. అయినను, నాహృదయము విప్పక మానలేను.

'శివభారతము' ఆదినుండి తుదిదాఁక నొకే తీరుఁదీయము గల కవితలో సాగినది. గ్రంథమంతయు రసఘుటిక. విశేషించి లుకజీ-జీజియాల సంభాషణము, దక్కనులో బహమనీరాజ్యములు, తత్పరిపాలనస్థితి, శివాజీ పునహాలో రాజ్యాంగశిక్షణము, దాదోజీచరమదశ, శివాజీచరమదశ, శివాజీకృతజ్ఞత, రామదాసుదర్శనము, ధర్మోపదేశము, సయీబాయిసలహా, భవానీప్రార్థనము, శివాజీ పాదుషా కుత్తరము వ్రాయుట, షాశివిడుదల, షాజీప్రభుమరణము, శివాజీసానుభూతి షాజీమరణము, శివాజీవిచారము, శివాజీ పాదుషా కొలువున కేఁగుట, తానాజీప్రతిజ్ఞ, సింహగడము లగ్గపట్టుట, సూర్యాజీ సింహగడము గెల్చుట, తానాజీ నిర్యాణము, శివాజీసంతాపము, పట్టాభిషేక పూర్వరంగము, శివాజీ భవానికోవెల కేఁగి చేసిన విన్నపము— ఇవన్నియు బహురసవద్ఘట్టములు.

జాతీయపునుడులు వాడుటలో, చిక్కనిపలుకు తేటకొని పొదుగుటలో, నైపువాటము తెలిఁగి పద్యములు నడపుటలో, నడుమనడుమఁ జానకములో మిరి

యపభ్రంశములవలె సంస్కృతపదములు సంతరించుటలో, వాటి నేటి రాజ్యాంగరహస్యములు సమన్వయపఱచుటలో, ఔచితి పాటించుటలో శివభారతకవికిఁ గల జగజాణతనము మన తెనుఁగునేలలో నీనాఁడు పలుచగ నున్నదనుటకు సాహసింతును. ఉభయస్కంధముల బలిమితో సారస్వతసాగరములోఁతులు ముట్టి రసామృతకలశమును జేపట్టిన భావుకకవులలో మన శేష. శాస్త్రిగారు ఒక భావుకమహాకవి. ఇందులకు శివభారతమే జెండాయెత్తి నిలఁబడును.

లుకజీ తన్నుఁ జంపవచ్చినపుడు కూఁతురు జీజియా యనుచున్న మాటలు: —

కత్తిన హుంకరించి యడి
 కించెద, వారయుధ మెత్తినంటి నీ
వెవ్వరిపైన ? నీయెడఁద
 కింత వివేకము చాలదయ్యెనే ?
గువ్వలఁగూడఁ గాన్పులను
 గూరిమిఁ బెంచు జగంబునందు, నీ
వెవ్వఁడవయ్య ! యాదరణ
 కెక్కరె యల్లుఁడు వాఁడుబిడ్డయున్.
కనికర మింతలేని కొటి
 కాఁడవు నన్నిటు పెంచనేల ! పు
ట్టినయపుడే గళ మ్మటుమ
 టించివఁ బోవదె ? వెంటనంటి యి
య్యనువున వేఁటలాడ మన
 సయ్యెనె ? కన్ననిఋంగు బ్రింగవ
ర్తన మిది సర్వజాతికిఁగ
 దా ! యొక మానవుఁ డిట్లు సేయునే ?
అనురాగనిలయ నాజనని మాల్యాదేవి
 కడుపులోఁ గార్చిచ్చుఁ గవలఁజేసి
కన్నీటిబుగ్గ బుగ్గల జాఱఁ గుమిలిపో
 యెడునన్న 'ఆ క్లో జి' యెడఁదఁ ద్రుంచి
తల్లి చెక్కుల ప్రోవు తలఁగని సాంబాజి
 భావిజీవితనాక భంగపఱిచి
కమియుమాఁగిన పండు గర్భపిండ మగల్చి
 కఱకుఁగాఁకల దాలిఁ గ్రాఁగఁజేసి
యింత ప్రళయంబుఁ గలిగింప నేలనయ్య
కనికరము లేదొ ! పాపసంకటము రాదొ !
కన్నతండ్రివి కావొ ! యక్కసము పోదొ !
వలదు వలదయ్య పచ్చనియిలు రగుల్ప !"
 (ప్రథమాశ్వాసము)

జీజియాబాయి చంటిబిడ్డ శివాజి కుగ్గుఁబాలతో, జోలపాటతో వీరచరితములు నూరిపోసినది. దాదోజి గురుత్వమున శివాజి చక్కఁగఁ జదువను వ్రాయను నేర్చి, అంకగణితము నెఱిఁగి రాజ్యాంగపు మెలఁకువలు తెలిసికొనెను. మాతృోపదేశము కరడుగట్టిన శివాజికి మతముమీఁద—దేశముమీఁద నున్నంత యభిమానము, పట్టుదల శాస్త్రముమీఁద ఉండకపోవుట వింత గాదు.

మ. కలఁతం జెందదు వాత్మదేశమతముల్
 గాపాడ, శస్త్రాస్త్రవి
ద్యలఁ జాణక్యతిపంబులన్ జదువు వి
 ద్వాంసుల్, మహారాష్ట్రవీ
రులు వేదాంగములెత్తి యర్థముల మా
 ర్పుందీర్పు చర్చించు తా
తల తాటాకులమీఁదిగంటముల వ్రాఁ
 తల్ కోఁతలు స్మృత్తురే ?

ఈ నాలుగుపంక్తుల పద్యములోను కవిగారికి దేశస్వాతంత్ర్య కాంక్ష యెంత కలదో వెల్లడియగుచున్నది. వేదములు, వేదాంగములు, కళలు అన్నియు నొక మెట్టు. ఆత్మదేశసంరక్షణ మొక మెట్టు. శేష. శాస్త్రిగా రీఘట్టమును శివాజీరై వ్రాసియుండిరి.

ఘనహోలో దాదోజి శివాజీకి రాజ్యాంగ పద్ధతులు శిక్షించినాఁడు. తత్క్రమ మిట్లున్నది :

సీ. ప్రత్యూషపవనముల్ పారాడఁ జలువలూ
 రిన వాలుకావితర్దికలయందు
ఫలితోపవనవాటికల శీతలచ్ఛాయ
 లలమిన హరితశాద్వలములందు
పరువంపు వెన్నెలల్ వాఱి చుక్కలు దేలు
 పఱపైన మేడయుప్పరిగలందు
పొగఁజొచ్చి చిఱువత్తు లెగఁద్రోసి చమురుడీ
 పా లిడ్డ వీథిసోపాలయందు

గీ. శిష్యగణముతో శివరాజుఁ జేర్చికొనుచు
భారతాదుల భావసంపదలఁ దెలిపి
ఘనుఁడు దాదోజి తన విమర్శనము లిచ్చి
నవ్యసాహిత్యబోధసంతతుల నడిపె.

సీ. ఆవులించినమాత్రఁ బ్రేవు లెంచఁగ నేర్చి
నీటిలో జాడలు నెమక నేర్చి
పాలు నీరును వేఱుపఱుచ నాణెము నేర్చి
కనుపాపనీడలఁ గాంచ నేర్చి
వాలెంతచెబ్బులిపాలు పిండఁగ నేర్చి
దళము లంటక తేనెఁ ద్రావ నేర్చి
యెండపోఁకుల దప్పి నెడలింపఁగా నేర్చి
శిలలకు గిలిగింతఁ గొలుప నేర్చి

గీ. పొత్తమునఁగాక ప్రకృతిలోఁ బుటలువిప్పి
పదములనుగాక భావముల్ పట్టి తఱచి
యన్వయవ్యతిరేక దృష్టాంతగతుల
నరసి భావుకపండితుం డయ్యె శివుఁడు.

ఈ పద్యములలో 'నవ్యసాహిత్యబోధసంతతులు నడిపె'—'భావుకపండితుం డయ్యె శివుఁడు' అనుటలో నెంతో యంతరర్థమున్నది. కవిగారి సాహితీదృష్టి కీపద్యములు రెండును రెండు కన్నులు.

సప్తమాశ్వాసమున శివాజీ పాదుషా కొలువున కేఁగినపుడు, వారి యమర్యాద సహింపక—

గీ. పాదుషా యొక్కఁ డొకమాట పల్కకున్నఁ
గొదువ మా కేమి! తనకేమి గొప్ప కలదు?
నమ్మి కొలువున్నవారి మనంబులందు
మేలుకొనఁగాక యీశ్వర మేలు, కీడు.

అనెను. అపుడు పాదుషా మండిపడి యొకఁ డతఁ డనెను. సందుదొరికిన దని రామసింగు పాదుషాతో—

మ. అమృతప్రాయదరీఝరీవిపిన
శైలస్వైరసంచారధీ
రమహారాష్ట్రమృగేంద్రుఁ డీయవనస
మ్రాడంచితాస్థానదు
ర్దమసమ్మర్దనిదాఘదాహలులిత
ప్రత్యగ్రధూమాయితాం
గములన్ గర్జిలసాఁగె శీతలకటా
క్షం బిందు సారింపుఁడీ!

వీరరసపరిస్ఫోరకములైన యిట్టి దీర్ఘసమాసములు పొదులవలె నక్కడక్కడఁ బొదిగించిరి. తక్కిన పట్టుల నెక్కడఁ జూచినను జాను తెనుఁగునొడికారమే వీరి కవితలో గౌరవపదమున నున్నది.

తానాజీ సింహగడము మీఁదికి యుద్ధయాత్ర కట్టుట, కోటఁ బ్రాఁకి లోనికి వెళ్లుట, అక్కడ నెనదీయక ఘోరముగాఁ బెనఁగుట—మొదలగు ఘట్టములు పట్టిచూచినఁ దిక్కనసోమయాజి సర్వాత్మనా మనస్సునకు తట్టకమానఁడు. తానాజీనిర్యాణానంతరము సూర్యాజీ పోరుసలుపును. ఆ ఘట్టము మఱియు రమణీయతరము. తానాజీమరణము విని శివాజీ పలవించిన ప్రకరణము చదివి కటికవాఁడు కంట నీరిడును. భారతములో అభిమన్యువధ ఘట్ట మిట్టిది. ఇదిగో శివాజీ దుఃఖము.

సీ. పరతంత్రతాభుగ్న భారతోద్ధరణోద్య
మమున నా నాయకత్వము వరించి
యొనలేని నీసర్వధనజనబలజీవి
తముల సర్వార్పణ ధారవోసి
రణరంగముల నంగరక్షకతం బొంది
కనురెప్పవోలె న న్ననుసరించి
దుస్సాధతరవైరి దుర్గభేదనవజ్ర
పాతమై బహుళాహవముల గెలిచి
యనుచరుండు-చమూనాథుఁ-డంగరక్ష
కుఁడు-బహిఃప్రాణ మనఁగ నన్ గొలుచు నిన్నుఁ
గోలుపోయినయపుడ నేఁ గోలుపోని
దొకటి యున్నదె? తానజీ! యొంటినైతి.

గీ. శివపతి యొకండు? తానజీ స్నిగ్ధహృదయ
బలముఁ ద్రావి పెంపొందిన భద్రమూర్తి
నిజము. తానజీ! యీనాఁడు నీవులేని
శివపతి యొకండొ! యెంతలో పవలు – రేయి.

* * * * *

శా. తానా! నీ వికఁ బల్కు; నీహృదయబా
ధల్ తీఱుతీరేది? నీ
దీనానాథకుటుంబశోకదహనా
ర్తిం బాపు ప్రాపేది? నా
పైనం బైకొను శత్రుసంహతులఁ గూ
ల్పం బెంపు పెంపేది? య
న్నా! నీయొక్క విశేమి యెల్లెడలఁ దా
నైయెంత గుందించెడిన్.

శా. నా కీవంత కొఱంతవో దయిన, తా
నా! నీవు ధన్యుండవు; వ
త్యాకల్ లోకవ లన్నియున్ దులిపి వీ
రస్వర్గముం గొంటి; వే
కైకస్థాన ముదాత్తవీరపురుష
శ్లాఘార్హభోగాంకమై
నీ కావాసము వెట్టె; నేల్కొనుము తం
డ్రీ! వీరభోగ్యంబుగన్.

(సప్తమాశ్వాసము)

అష్టమాశ్వాసములో శివాజీరాజు పట్టాభిషేకము, గాంగభట్టు ధర్మనిర్వచనము ఇత్యాదిఘట్టములం కవిగారి శ్రుతిస్మృతి పురాణ నివిష్టమతిమత్తను స్ఫుటీకరించుచున్నవి. ఎట్టి శుష్కవిషయమైన కళగట్టించి కవితలో లలితమనోహరముగాఁ బెట్టఁగల నేర్పు తీర్పులు శేషశాస్త్రిగారి కతివేలముగా నున్నవి. నిజమునకు, శివాజీచరిత్రములో వచ్చు వ్యక్తుల కన్నిటికి కవిత కెక్కఁదగ్గ కళాశక్తి చాలదు. అయినను, వారెల్ల మన కవివసంతుని చేతిలోఁ బడి కుసుమించి పరిమళించిరి.

పట్టాభిషిక్తుఁడగు శివరాజు భవానికో వెల కేఁగి ప్రార్థించిన పద్యములలో నిది యొక్క స్థాలీపులాకము:

చ. చిఱునగ వూరు మోవి, విక
సించిన చెక్కులు, సోఁగకన్నులన్
గురియు దయామృతం, బలిక
కుంకుమరేఖయుఁ జంద్రమఃకళా
పరిగతమౌళియు, న్నయన
పర్వముగా మది గోచరించి, నా
యరగలిఁ బాపు నీయభయ
హస్తమునీడ భజింతు శాంకరీ!

ఈప్రబంధమునకు 'భారతి'మని పేరిడుటలో రెండుమూఁడు విశేషము లున్నవి. ఈ కృతి నెచ్చటఁ గాంచినను భారతగాథకు సంబంధపడిన యుపమలే కలవు. భారతస్వాతంత్ర్యసంపాదన మీ గ్రంథమునకుఁ బరమలక్ష్యము.

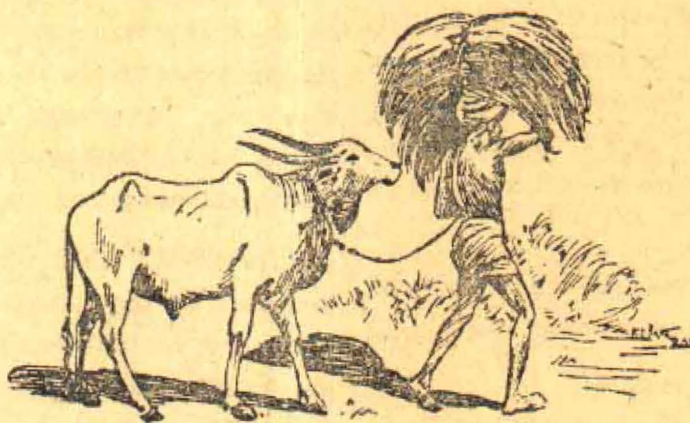
కిం బహునా!-శ్రీ శేషశాస్త్రిగారి జీవితప్రబంధమున శివభారతరచనము కీర్తనీయమైన కనకఖండము. దీనిని తోట్టతొలుతఁ జేకొనిగాని వారి చరిత్ర విషయములు మాటొనుటలో సొగసు లేదు.

శాస్త్రిగారు ౧౮౯౭ లో జన్మించిరి. శివభారతరచననాఁటికి వారికి ఏఁబదికి రెండు కొఱఁత యగు వయస్సు. పదుమూఁడేండ్లు వచ్చినతరువాత 'నెమళ్లదిన్నె'నుండి ప్రొద్దుటూరు వచ్చి, అచ్చట శ్రీ రూపావతారము శేషశాస్త్రిగారితో కావ్యనాటకాలంకారసాహిత్యము, తర్కవ్యాకరణ శాస్త్రనైపుణ్యము సంపాదించిరి. పిమ్మట వడ్డగ్నవము వాసుదేవావధానులుగారిని సేవించి యజుస్సంహితామూలము, యజురారణ్యకోపనిషత్తులతో సప్రయోగస్మార్తమంత్రపాఠము నధ్యయనించిరి. జాతక-ముహూర్త-వాస్తు ప్రకరణములు చదువుకొనిరి. గురుకుల క్లేశము పడి సంస్కృతసాహితిలో గడిదేఱిన తరువాత, ఆంధ్రకావ్యములు చూచి, మహాభారతము పారాయణముచేసి, ఛందస్సు నెఱిఁగి, తొలిజన్మమున వలచి వెంటవచ్చిన కవితాసుందరిని గిలిగింతగొలిపి చేరఁదీసికొన్నారు.

౧౯౧౬-౧౭ సంవత్సరప్రాంతములో శ్రీ దుర్భాక రాజశేఖరకవితో ప్రకృతకవికి నేస్తము తటస్థపడినది. 'రాజశేఖర వెంకటశేషకవులు' అను జంట యేర్పడి కవితావ్యాసంగమున నుపక్రమించినారు. తపస్సున కొకఁడే యుండవలెను. అధ్యయనమున కిరువురున్నఁగాని పసిపడదు. ఈ కవకవులు ౧౯౧౫ లో బృందావనమున కరన్నవరాత్రమహోత్సవసందర్భములో జరిగిన కవిత్వపుఁబోటీలోఁ దొలిబహుమానము బడసిరి ఈ కవుల జంట విడనప్పుడు 'వీరమతీచరిత్రము' అను

పద్యకావ్యము, సీతాపహరణము, కీచకవధ అను నాటకములు సంఘటించియుండిరి. ౧౯౨౦ మొదలు ౧౯౨౬ దాఁక జతవిడక 'రాజశేఖర వేంకటశేష కవులు' పలుచోట్ల అష్ట-శతావధానములు చేసిరి. గుత్తిపురములో, కడపలో వీరికి సువర్ణకంకణములు కానుక నిట్టిరి. ఉయ్యాలవాడలో 'అవధానిపంచానన' బిరుద మిచ్చిరి. మఱొకచో 'కవిసింహ' బిరుద మిచ్చిరి. వేయిబిరుదము లిచ్చి నాలుగువేల సన్మానసభలు చేయ నిండు-శేషశాస్త్రిగారికిఁ గల 'శివభారతకవి' అన్న బిరుదముతో సరిరావు.

శేషశాస్త్రిగారు జన్మభూమిలో నుండి పోతన వలె హాలికవృత్తిఁ జేసికొనుచు పిలుపడినపుడు పురములకుఁ బోయి యవధానములు ప్రదర్శించుచు భారవి, మల్లికామారుతము, పుష్పబాణవిలాసము తెలుఁగు పఱచిరి. హరికథలు రచించి తమ అన్నగారు వేంకటసుబ్బాశాస్త్రిగారిచే నాపరిసరమున అచ్చటచ్చటఁ గాలక్షేపము చేయించిరని వినికి. ౧౯౩౦ లో నెమళ్ల దిన్నె విడిచి ప్రొద్దుటూరు చేరికొని కన్యకాపరమేశ్వరీ సంస్కృతపాఠశాలలో అధ్యాపకత నిర్వహించుచు 'బ్రహ్మనందినీ' పత్రికకుఁ బ్రచ్ఛన్న సంపాదకత సాగించుచుఁ గాలము గడిపిరి. ౧౯౩౨ లో ప్రొద్దుటూరు మునిసిపలు హైస్కూలున ఆంధ్రోపాధ్యాయులుగాఁ బ్రవేశించి నేఁటికిని ఆ పదవియందే యున్నారు. వీరు వాస్తుజంత్రి, జ్యోతిశ్శాలక్షణము, అనర్ఘరాఘవము (ఆంధ్రీకరణము) మున్నగు రచనలు రచించిరని తెలియవచ్చెను. కొన్ని యసమగ్రములు; కొన్ని యప్రకటితములు; కొన్ని యుత్సన్నములును. నేఁటికి సంపూర్ణముగ రచితమై ప్రచురితమైనది ఒక్క 'శివభారతమే'. శేషశాస్త్రిగారి కీర్తి తెలుఁగునఁ గలకాలము నిలుపుటకీ కృతి యొకటి చాలును. ఇటీవల వారు రచించుచున్న 'శ్రీకృష్ణదేవరాయచరిత్ర' కావ్యము కూడ పూర్తియై ఆవిష్కృతమైనచో, తెలుఁగుబాస కది తొడవుపై తొడవు.

అభిసారిక

= శ్రీ చెఱుకుపల్లి జమదగ్ని శర్మ =

[ఒకనాటి రాత్రి వెన్నెట్లోనూ, వెన్నెల పోయిన తరువాతా గోదావరిని చూచినప్పుడు—]

సిగపూదండలు చల్ల వెన్నెలలకున్ శ్రీగంధసంవాసనా
ఘుమఘుమ్భోగములీ, న్మృదంతసుషమా పూరంబు పారంబు వో
వగ వక్త్రంబు మునుంగ బాఱ, లతికా వ్యామోహ సమ్మోద పా
రగ దేహావృత శారదాంబరము జారన్ దారి నిల్గొంటివై.

పోయెద వేడకో ముసుగుపోంటున దన్నదె చూడబోవు నం
దో యిది పెద్ద మార్గమొ యెదో యది యెంచవు, వక్రరీతి నీ
రేయి పదంబు లెట్లు పడద్రిప్పిన నట్టులె; మందయాన వ
య్యో! యెటు నెట్టెదో తుద కయోమయ మయ్యెడి దీర్ఘయానమున్.

నీ యనురాగవాహిని జనించిన పావనభూమినుండి ని
మ్నాయత సీమలం దొరలునట్టులు నీహృదయమ్ము పొంగులై
చాయలుకట్టి కోరికల చాయలు, వెన్నెల చాలు, మల్లెపూ
దీయని తావిచాలు నయి దిద్దెను నీ నడయాడు త్రోవలన్.

ఈ యభిసారికాచరిత మెంతయు వింతగ దోచు లోకమం
దేయెడ గామినీమణు లభీష్టవరప్రదమూర్తులైన త్యా
గాయత హృత్సనాథ పురుషాళులకై చరియింత్రుకాని, వా
క్కాయములన్ జగద్ధితముకై పయనింతురె యెన్నడైననున్.

భవదగాధ హృదంతరాస్వాదనీయ - సాంద్రమధురానురాగ భాస్వన్నవాంశు
జాలముల వోని చంద్రికా జాలములను - మేను గుండెయు సర్వమ్ము మిళితమయ్యె!

నీవు సుధాంశుపూరమున నిల్చి, కనుంగవ మోడ్చి, నాథు సం
భావన సేసినంత బరిపాండురమయ్యె భవచ్ఛరీర, మా

శావధి దోచె రిక్కలు, సుహాసము బర్వె నభోంతరమ్ము, గో
పీ వివృతాధరోష్ఠముల వేణువు నూదె కషాయకంఠుడున్.

వెన్నెలలలోన నీహృది వెల్గువెల్గి - నిన్ను జేయును నవ్యచంద్రికల పాయ;
చీకటులలోన నీహృది లోకమెల్ల - నీవు లేవనునట్లుగా నిన్ను మార్చు.

అసితాంభోదము లంతరంగమున నాహ్లాదమ్ము పొంగించియున్
ముసుగై కప్పిన నీలశాటి బలిమిన్ పోద్రోయగాలేక, తా
మస వేణీభర మాశ్రయించి, యటనున్ మార్గంబు లేకుండుటన్
మసృణేందీవర లోచనద్వయిని సమ్మానించు దృక్కాంతులన్.

కనగానేర దిదం ప్రయత్నముల లోకంబెల్ల నీదారి, పో
యిన స్రోవం గని దుస్తరం బనుచు పోనేపోదు, నీవో! వినూ
తన మార్గాంతర సంయమత్వరిత సత్యప్రేమ భావోదయ
ప్రణవైక్యంబున గన్నుమూసికొని సంరక్షింతు వీ లోకమున్.

ఏవిభు పొందు గోరి చరియింతువొ నిత్యము వాడు నేడు నీ
కై వినువీథి కెక్కి కరమందున దివ్వియబూని కన్ను పో
ద్రోవల గాంచుచుండె, ననురూపసపర్యల జేసి, ఓసి! గో
దావరి! మెప్పునొందు మిట దాపరికమ్ము వృథాగదా యికన్.

లంకాదహనం

= శ్రీ ఖండవిల్లి లక్ష్మీరంజనం =

ఎవరోహో! ఎవరోహో!
అమావాస్య నడిరాత్తిరి
లంకాపురి నిప్పంటించిరి
భగ్గుభగ్గు మంటలూ
గుప్పుగుప్పు పొగలరవలు
ఆకాశమందు యెఱ్ఱమంటలూ
పాతాళమందు నీలిమంటలూ
ఉత్తరాదిమంటలూ
దక్షిణాదిమంటలూ
తూర్పుదిక్కు జ్వాలలూ
పడమటిదిక్కు కీలలూ
వాడవాడ మంటలూ
యింటయింట మంటలూ
మంటలంటె మంటలా
మృత్యుదేవి కంటికెంపులా
ఎవరోహో, ఎవరోహో.

సీత

ఏమి చేయుదాననూ
ఎవరు తోడుగాననూ
ఒంటరికత్తెకు సాగునా
మంటలార్ప బూననా
ఊరక ఊరక మిన్నకుందునా
మా-అయోధ్య మిథిల కాదటందునా
రాక్షసులైతే మంటకాల్చరా
రాక్షసులైతే మంట పేల్చరా
బలములేని చేతులూ
అబల రెండుచేతులూ
ప్రళయవహ్ని భయదసముద్రమూ
విలయకాల జిహ్వాచందమూ
పారమంట యీదునా
మధ్య మున్గిపోదునా
జనకరాజు తనయునా
వెనుకముందు జూతునా
మంటలార్పలేక మ్రగ్గిపోవనా
ఆహుతగుటకంటె అందముందునా
ఎవరోహో! ఎవరోహో.

ఎవరానవ్వులు ఎవరానవ్వులు
ఎవరాకిచకిచలూ, గుసగుసలూ
పెండ్లియిల్లువోలె సందడైన లంక
సంజజిలుగువెలుగు చక్కనైన లంక
అగ్నిపరిష్వంగంబున నాక్రందించగ
కాలి కమరి కుమిలి కన్నులు మూయగ
లంకాదహనంబున శంఖము లూదుదురా
లంకకాడువెట్టి రాజ్యము లేలుదురా!
ఎవరోహో! ఎవరోహో.

హ ను మం తు డు

అమ్మా అమ్మా జానకమ్మా
భూమిపుత్రిక, పుణ్యరాశి
అంజనసుతుడను - వందనమమ్మా
నవ్వుచు కేరుచు నాట్యంసల్పే
సమయం యిప్పుడు సంతసముడిగి
విన్నబోయిన చిన్నమోముతో
చింతామానము దాల్చితి వెందుకు
అదుగో అదుగో అక్కడ జూడుము
కన్నులపండువు కాంచగరాదా
లంకానగరము నిప్పంటించితి
వాయుదేవుడూ - పూజ్యపాదుడూ
కొడుకుపనికి కుమ్మకుఅయినాడూ
వానరమిత్రులు వార్ధిని యీది
పంజరబంధము లంకకు గట్టిరి
పోటుటీగా బయటికిపోవదు
మిన్ను మన్ను మంటలు లేచెను
రాక్షసమూకల భక్షణసేయును
అవుగో అవుగో! ఆవులు లేగలు
తోకమట్టలు మీదికి యెత్తి
అంబా యనుచు అర్చుచు గెంతగ
మంటల మధ్యకు గెంటుదురమ్మా
రాక్షసవనితలు వక్షములదరగ
చంటీ వెంటీ సందిట నిడుకొని
బెదరి చూచుచు కుమిలి యేడ్చుచు
పారిపోవగ కట్టి త్రోతురు
మగువలముందర మగలను గూల్తురు
మగలముందర మగువల గూల్తురు
మేలీముసుగులు చించివైతురు
కుంకుమబొట్టులు కొంకక తుడుతురు
తాళిబొట్టులు త్రెంచివైతురు
గాజులు బందులు ముక్కలుచేతురు
కోమటి కోమటి ముల్లె తెమ్మని
నెత్తిమొత్తి నేలకు దెత్తురు
మేలు భళా! మేలు భళా
వానరవీరులు - వానరధీరులు
రాముని పగను సగముతీర్చిరి
సీతాశోకము సగముమాన్పిరి
ఎవరోహో, ఎవరోహో.

సీ త

పాపము పాపము పవనతనయుడ
ఘోరము ఘోరము కూడదు తండ్రీ
రామచంద్రుడు కరుణాసాంద్రుడు
నిరపరాధుల నీఱుగ గాల్చున
సత్యసంగరుడు చాటున పొడుచున
నిత్యశాంతుడు పగ సాధించున
రాముని దండము - రావణు దండమేనా
రాముని కోపము ధర్మకవచము
రాముని శోకము లోకము నవ్వ
రాముని దైవము ప్రజలుకారా
లంకజనములు రాముని ప్రజ కారా
రాముని పూజ ప్రజల కొల్చుట కాదా!
తనువు నల్లనైతే తప్పా తండ్రీ
మనసు నల్లనైతే మరి మాన్పవయా
తనువుగాల్చిన ధర్మము నిలుచున
తనువుగాల్చిన ధర్మము మొలచున
పందిరి నేల్రవాలినా పాదు ప్రాకునయా
పాపము గూల్చి పాపి నిల్పవయా

పచ్చని లంకను బూడిదచేసిన
మచ్చదేహము మైథిలి కెందుకు
చిచ్చు దూకికొందూ
మెచ్చు స్వర్గపు పొందూ
ఎవరోహో, ఎవరోహో.

హనుమంతుడు

రామకుటుంబిని జానకితల్లి
లోకమాతవు ప్రేమరూపిణివి
తప్పులు కావుము తనయులమమ్మా
హింసను పుట్టి హింసను పెరుగుదుము
ద్వేషపు వహ్నుల రోసపునేతిని
ఆహుతిచేసెదు అజ్ఞులమమ్మా
చిచ్చుల నార్పగ చితుకుల వేతుము
శత్రులకొరకు కన్నీ రొల్కెడు
కరుణామూర్తివి ధరణీపుత్రిక
సజ్జనశోకము ముజ్జగహాని
ఒక్క బాష్పము ఉర్విని వ్రాలిన
అగ్నులు మూడును అప్పుడె యడగును
అరుగో అరుగో వానరవర్యులు
తప్పును తెలిసి తాపము చెంది
ఏతామెత్తి సంద్రము తోడి
మంటల నార్పిరి లంకను నిల్పిరి
సీతాశోకము చిత్రమునల్పెను
వానరరాక్షసవైరము ఉడిపెను
గర్భశత్రులు గాఢమిత్రులు
ఏడ్పు ఉడిగెను నవ్వులు చెలగెను
పొయ్యిలో పిల్లి లేచెను లంక
ఆవులు కురిసెను అందరు త్రాగిరి
భూమి యీనెను బువ్వ లందరకూ
ఎవరోహో - ఎవరోహో

అమావాస్య నడురాతిరి
లంకాపురి నిప్పంటించిరి.

వెలుగు నీడలు

[కథానిక]

'అమరేంద్ర'

"మీ నాన్నని వాకిట్లో అరుగుమీద పడుకోమని చెప్పండి. ఇదుగో ఈ చాపా, దిండూ కూడా యిచ్చెయండి." అంది సరళ. ఈ మాటలు వినే సరికి శ్రీధరకి కొరడాతో చురుక్కున చరిచినట్లని పించింది. భార్యమాటలు తండ్రికి ఎక్కడ వినపడతయ్యో' అని, బదులుచెప్పకుండా, చాపా, దిండూ చేత పుచ్చుకుని మెట్లుదిగిపోయాడు. భార్యమాట ఒక వేళ తండ్రికి వినబడితే ? తను ఏముఖంతో తండ్రికి ఎదురు పడతాడు ? ఇంత ఇల్లూ, ఇన్ని గదులూ, ఇన్ని మంచాలూ, ఇన్ని పరుపులూ వుంటే తన తండ్రిని వాకిట్లో అరుగుమీద తుంగచాప పరుచుకుని పడుకోమని చెప్పటానికి నోరెల్లా వస్తుంది? సరళని తను పెళ్ళాడి నాలు గేళ్ళు దాటింది. ఈ నాలుగేళ్ళలో తండ్రి తన యింటికి రావటం యిదే మొదటిసారి. మొదటిసారే సరళ మామ గారిని ఈవిధంగా సత్కరింపదలిచింది. తలుచుకోగానే శ్రీధర ఆపాదమస్తకమూ కంపించిపోయాడు. తన ఇంటికి రాకరాకవచ్చిన తండ్రిని పరదేశిలాగా వీధి వాకిట్లో పడుకోమని ఏముఖం పెట్టుకుని చెబుతాడు ? ఈ సత్కారాన్ని చూసి తండ్రిమనసు ఎంత నొచ్చు కుంటుందో? పోనీ, ఎవరైనా నౌకరుచేతి కిచ్చి చాపా, దిండూ పంపితే ? అప్పుడు తండ్రికి తనమీద మరీకోపం రావచ్చు. ఆయనమనసు మరింత కష్టపడవచ్చు. పెళ్ళిలో తనకు జరిగిన అగౌరవాన్ని మనసులో పెట్టు కుని ఇంతకాలమూ కొడుకుయింటిగడప తొక్క లేదు. అంత అభిమానం గల మనిషి. అటువంటి మనిషి యీనాటికి చుట్టపుచూపుగా యింటికి వస్తే ఇంట్లో చోటులేనట్లు వీధివాకిట్లో పడుకోమని పురమాయించటమా? ఇంతమాత్రం తెలుసుకోలేకపోయిందా సరళ? తెలిసే చేయాలనే చేసింది. ఆవిధంగా పురమాయించటంలో తన వంశంమీదా, తనవారిమీదా ఆమెకున్న నిరాదరణని వెల్లడించింది. అతని గతజీవితమంతటినీ ఆమె అగౌరవించింది. ఆమాటల్లో వున్న అనాదరం శ్రీధరగుండెల్లో పరాభవజ్వాలల్ని రగిలించింది.

ఒక్కొక్క మెట్టూ దిగుతుంటే ఏదో పాతాళం లోకి దిక్కుతెలియని చీకటిలోకి అణగారిపోతున్నట్లనిపించింది. మోయలేని బరువుతో కుంగిపోతోంది శ్రీధర మనసు. తీరా దిగి కిందికి వచ్చేసరికి తండ్రి కనబడలేదు. 'నాన్నా' అని పిలిచాడు. మారులేదు. చుట్టుపక్కలంతా కలయజూశాడు. జాడలేదు. సరళ మాటలు ఆయనకి వినబడినయ్యేమో ? వినటంతోనే అభిమానం వచ్చి వెళ్లిపోయాడేమో ? ఎన్నడూ గడప తొక్కని మనిషి యింటికి వస్తే చేయవలసిన సత్కార మిదేనా? పోనీ, సరళకి మర్యాద చేయటం తెలియదా? తెలియకేం ? మొన్న వాళ్ళ మేనమామ వస్తే ఎన్ని ఉపచారాలు చేసింది! ఎంత రాజభోగంతో ఆయన్ని గౌరవించింది!! ఏఅతిథి వచ్చినా ఎంతో ఆదరిస్తుంది. అటువంటి సరళ తన తండ్రిని ఈవిధంగా చూడటం దేనికి ?

కారణం శ్రీధరకి వెంటనే స్ఫురించింది. శ్రీధర అంతరాళంలో బడబాగ్ని జ్వాలలు భగభగ రగిలినయ్.

అవును. అందుకే. అదే కారణం. అవును. ఆవిషయం ఎన్నో సార్లు సూటీపోటీమాటలతో చెప్పనే చెప్పింది. ద్వేషాన్ని ఆమె ఎన్నడూ దాచలేదు. తన మాటలవల్ల భర్తగుండెల్లో ఎటువంటి మంట అంటుకున్నా, ఎటువంటి తుపాను చెలరేగినా ఆమెకి భయంలేదు. ఈ విషయంలో భర్తమనసుని గాయపరచటంవల్ల సరళకి ఆనందంకూడా కలగవచ్చు.

లేకపోతే సరళ ఇంత బహిరంగంగా ఎందుకు నిరాదరణని వెల్లడించాలి? అక్కడికికాని ఆమెకి తృప్తి కలగదుకాబోలు. అక్కడే చతికిలపడిపోయాడు శ్రీధర. తండ్రికోసం ఎదురుచూసి చూసి నిరాశ చెందాడు. ఆయన వెళ్ళిపోయాడేమో ననుకున్నాడు. ఎక్కడికయినా వెళ్ళి పొద్దుపోయి వస్తాడేమోనని ఇందాకటినుంచీ కూచున్నాడు. అక్కడే చాపవేసుకుని శ్రీధర మేనువాల్చాడు. ఇంత పరాభవంతో, యింటికి వచ్చిన తండ్రి తిరిగివెళ్ళిపోయాడనే వ్యథ అతన్ని కాల్చివేసింది. కళ్ళు భగ్గుమంటున్నయ్. పసిపిల్లవాడిలాగా ఒక్కసారి గొంతెత్తి 'నాన్నా' అని ఏడిస్తేకాని ఈ బాధ చల్లారదేమోననిపించింది. ఎందుకో కన్నీళ్ళు చిందినయ్. ఇన్నాళ్ళకి తల్లి జ్ఞాపకంవచ్చింది. చిన్నప్పుడు తను పెరిగిన పల్లె కళ్ళకుకట్టింది. తమ్ముళ్ళు, చెల్లెళ్ళూ అంతా కళ్ళల్లో గంతులువేశారు. ఒక్కసారిగా గతజీవితంలోకి రెక్కలుకట్టుకుని ఎగిరిపోవాలని అతని మనసు తహతహలాడింది. 'నాన్నా' అన్న పిలుపు గొంతుకలో కొట్టుకుంటోంది. తను చిన్నప్పుడు జెండాలెగరేసిన పూరిగుడిసే, తను కోతికొమ్మచ్చులాడిన పున్నాగచెట్లూ, అన్నీ గొంతెత్తి శ్రీధరని పిలుస్తున్నట్లనిపించింది. ఆనాటి జీవనం వదిలించుకోలేని బంధాలు వేసి శ్రీధరని గుంజుతోంది.

అక్కడే దిండుమీద తలవాల్చి కళ్ళు మూశాడు శ్రీధర. నౌకరు వచ్చి 'బాబుగారూ' అని పిలిచాడు. శ్రీధర కళ్ళు తెరిచాడు. "బాబుగారూ, నాన్నగారు ఇంటికి వెళ్ళిపోయారు. మీతో చెప్పమన్నారు—" అన్నాడు నౌకరు.

"ఎప్పుడూ? నీతో ఇంకేమయినా చెప్పారా?"

"లేదు బాబూ. వారు మీతో ఏమైనా మాట్లాడదా మనుకున్నారేమో. మేడమెట్లెక్కారు. మధ్యలోనే కిందికి దిగివచ్చేశారు. నన్ను చూసి మా అబ్బాయితో నేను వెళ్ళానని చెప్పమన్నారు."

ఈ మాటలు వినేసరికి శ్రీధరప్రాణాలు ఎగిరిపోయినయ్. ఇంకేముంది? తండ్రి సరళమాటలు విన్నట్లే—అందుకే క్షణమైనా వుండకుండా వెళ్ళిపోయాడు. ఆమాటలకి ఆయన ఎంత నొచ్చుకున్నాడో! ఆయనమనసు ఎంత చిన్నబుచ్చుకున్నదో...ఆబాధని కనబడకుండా దాచుకోటానికి! "ఇంకేమీ చెప్పలేదా నీతో?" అని అడిగాడు నౌకర్ని. వాడు లేదని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు. అక్కడే కూలబడిపోయాడు శ్రీధర.

మేడమీదినుంచి కేకపెట్టింది సరళ. "ఇదుగో, మిమ్మల్నే. పాప లేచి ఏడుస్తోంది మీకోసం." ఆరాత్రంతా అక్కడే జాగారంచెయ్యా లనుకున్నాడు. కాని సరళపిలుపు వినబడగానే అతని సంకల్పం సడలిపోయింది. ఇందాకటినుంచీ తాను విహరించిన లోకంనుంచి బలవంతాన మరోకలోకానికి గుంజుకుపోతున్నట్లనిపించింది. అక్కడ శ్రీధరని కాళ్ళూ చేతులూ కట్టేసి బందీని చేస్తారు. ఆ బందిఖానాతాళంచెవులు సరళచేతుల్లోనే వున్నయ్. కాని ఆబందిఖానాలోకి పోకుండావుండలేడు శ్రీధర. అదే అతని స్వభావంలో వున్న లోపం. ఎంతో ఎదురుతిరగా లనుకుంటాడు; సరళని కాదని దూరంగా పారిపోవా లనుకుంటాడు. కాని తీరా జరిగేదేమంటే - శ్రీధర లొంగిపోవటం, సరళ విజయంతో పొంగిపోవటం!

అయినా ఆరాత్రిమటుకు శ్రీధరకి ఎక్కడలేని ధైర్యమూ వచ్చింది. సరళహేళనలనీ, వెక్కిరింపులనీ సహించే ఓపిక లేదు. ఈ సంగతి సరళ గ్రహించలేదు. ప్రపంచంలో నోరులేకుండా అన్నిటినీ భరించేవా రుంటారు. కాని వారి సహనానికి కూడ ఒక హద్దువుంది. ఒక మితివుంది. ఆ మితిమీరినప్పుడు వారి సహనంలోంచి అసహనం అగ్నిపర్వతంలాగా బద్దలవుతుంది.

"అప్పుడే వచ్చారేం, పాపం! ఇంకాస్సేపు తండ్రీకొడుకులు చెవులు కొరుక్కోకపోయారూ? ఆయనతో ఏంమంతనాలు చేస్తున్నారు? వాటి కొక అంతూ పొంతూ లేదూ?" అని సరళ రుసరుసలాడుతూ, ఏడుస్తున్న పాపని రెక్కలుపుచ్చుకుని తెచ్చి శ్రీధరమంచంమీద కూలవేసింది. "అరుగో నమ్మా, వచ్చారు మీ నాన్న. పాపం, బెంగపడిపోతావు నిమిషం కనిపించకపోతే!" అంటూ నాలుగేళ్ళ ఆశని శ్రీధరపక్కలో పడేసింది. శ్రీధర సరళకేసి చూడకుండానే ఆశని ఒళ్ళోకి తీసుకుని జోకొట్టాడు. ఇందాకటినుంచీ వెక్కి వెక్కి ఏడ్చిన ఆశ ఒక్కనిమిషంలోనే కొట్టినట్లు నిద్రపోయింది. కొంచెంసేపు ఊరుకుని సరళ మళ్ళీ అందుకుంది. "ఏంరహస్యాలు మాట్లాడారు తండ్రీతో? చెప్పకూడదా?" అప్రయత్నంగా శ్రీధర అన్నాడు—"అవసరం లేదు. చెప్పవలసిన అవసరం లేదు." భర్త ఇటువంటి సమాధానం చెబుతాడని సరళ అనుకోలేదు. వినగానే క్షణంసేపు విస్తుపోయింది. ఒక్కమాటయినా తనమీద ఉంచుకోటం సరళ స్వభావానికే విరుద్ధం. దెబ్బకి దెబ్బకొడితే కాని సరళకి శాంతి వుండదు. కోపంతో మండిపడుతూ అడిగింది—"ఏం? ఎందు కవసరంలేదు? ఈ ఇంట్లో నాకు తెలియకుండా ఏదీ జరగటానికి వీల్లేదు. చెప్పండి, ఏంమంతనాలు జరిపివచ్చారో" గడపలోకి వచ్చిన తండ్రిని అగౌరవ పరచటంతోటి సరళకి తృప్తి లేదుకాబోలు. "నీ అమర్యాదని సహించి ఇక్కడ ఆయన క్షణమైనా వుండలేరు. వెంటనే వెళ్ళిపోతారు. ఇంటికి వచ్చిన అతిథిని వెలికి పంపేశావు" అని సూటిగా సరళకి చెప్పివెయ్యాలనుకున్నాడు. చెప్పివేసేదాకా అతనిలోపలి మంట చల్లారదు. కాని అంతటితో ఊరుకోక సరళ తనముందరే తన తండ్రిని ఇంకా చులకనచేసి మాట్లాడుతుందేమో? అది తాను సహించగలడా? సహించక తాను చెయ్యగలదేముంది? అయినా తాను బదులుచెప్పకుండా వూరుకుంటే సరళ అంతటితో ఆప్రసంగాన్ని కట్టిపెట్టి నిద్రపోతుంది. అందుకనే శ్రీధర మారుపలకకుండా మంచంమీద వాలి ఆశని జోలకొడుతూ కళ్లు మూశాడు. సరళ లోపల రగిలిపోతోంది. భర్త ఇంత పెంకెగా, తన మాటకి మారుచెప్పకుండా, తనని చులకనచేసి నిద్రపోటం ఆమె సహించలేకపోయింది. ఎన్నడూ తనమాటకి ఎదురాడి ఎరగడు భర్త. తను గీసిన గిరిలోనుంచి కదిలిఎరగడు. అటువంటి మనిషి ఇవాళ ఎందు కింత గర్వంగా మాట్లాడాలి? "నీకు చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు." అని తనముఖాన అనివేశాడు—ఇంత తెగువ ఎక్కడినుంచి వచ్చింది? తన భర్తకి అతని తండ్రి ఏవో ఎక్కులు పెట్టివుంటాడు. లేకపోతే ఇంత నిర్లక్ష్యంగా శ్రీధర ఎన్నడయినా తనతో ప్రవర్తించాడా? తలుచుకున్నకొద్దీ సరళకి లోపల రగిలిపోతోంది. అభిమానంతో ఎంతసేపటికీ కంటిమీద కునుకురాలేదు.

కళ్ళు మూసుకున్నాడేకాని శ్రీధరకీ నిద్రపట్టలేదు. అతని హృదయం సరళని సూటిగా ఒక్కప్రశ్న అడగదలుచుకుంది. సరళమాటలవల్ల తను పొందిన బాధనంతనీ ఆ ప్రశ్నలో నింపుతుంది. కాని సూటిగా అడగగలనా? అని అతని మనస్సే తటపటాయిస్తోంది. "వద్దు. అడగను. ఇన్నాళ్ళనుంచీ సహించలేదా? ఇల్లాగే కాలం వెళ్ళదీయటం కష్టమా?" అనుకుంటాడు. మరుక్షణంలోనే "అడుగుతాను. ఏమయినాసరే, అడిగివేస్తాను. సరళా, ఎవరిచ్చారు నీ కీ అధికారం అని సూటిగా అనేస్తాను. ఏంబదులుచెబుతుందో వింటాను. తరువాత ఏం చెయ్యాలో ఆలోచిస్తాను" అనుకుంటాడు. మనసులో మల్లాగుల్లాలు పడుతూ తెల్లవారుస్తాడుకాని తెగించి అడగలేడు. నెలకు రెండువేల జీతం సంపాదించే మామగారు, ప్లీడరుబోర్డు కట్టి చిల్లిగవ్వ సంపాదించలేకపోతున్న తనూ, తనతో సమానంగా కాలేజీలో చదివిన తన భార్య సరళా తలపుకువచ్చేసరికి అతని నోరు నొక్కుకుపోతుంది. తనని చదివించలేక తల్లిదండ్రులు ఏనాడయితే ఈ రెండువేల జీతగానికి అల్లుకిని చేశారో ఆనాడే తన నోరు కట్టుబడిపోయిందికాబోలు. ఆనాడే అతని స్వేచ్ఛ అంతమొందిందికాబోలు. అప్పటినుంచీ వేరొకరికి చెప్పుకోలేని మూగబాధ ఒక్కటే అతనికి మిగిలిందికాబోలు. తన అసహాయతని తలుచుకోగానే అతని మనసు చివుక్కు

graphic emulsion) ఒక పట్టీపొరకు (Plastic Film) అంటించబడియున్నదని మీరు ఎరుగుదురా !

ఎక్సురేఫిల్ములుగూడా పట్టీలచే చేయబడినవే. స్త్రీలు వాడే గుండీలు, అల్లే సూదులు మొదలయినవన్నీ పట్టీపదార్థములే.

రకరకములయిన దువ్వెనలు, చాకుపిడులు, పళ్లతోముబ్రష్షులు ప్రతియేడూ చేయుట కెన్నో పట్టీలు వాడుచున్నారు. పళ్లతోమే బ్రష్షులలో వాడే బిరుసువెంట్రుకలుగూడా క్రొత్తగా పట్టీపదార్థముతో చేయుచున్నారు. ఈపదార్థమునకు నైలాను (Nilon) అని పేరు. దీనితో ఆడవాళ్ల స్టాకింగ్సు (Stockings) గూడా చేయుదురు. టేబిల్ టెన్నిస్ ఆడే బంతి పురాతన పట్టీ యగు సెల్యులాయిడుచే చేయబడినదే.

యుద్ధకాలపు ఉపయోగములు

యుద్ధకాలములో పట్టీలను వాయువిమానము లోని కిటికీలు, వైమానికుని కుర్చీలు, విమానములోని భాగములు, విషవాయునిరోధకొట్టముల (Gas-masks) లోని నేత్రకటకములు చేయుటకును, టాంకులలో పనులని ముఖకవచముల కిటికీలు మొదలగునవి చేయుట కును ఉపయోగింతురు. మొన్నటి యుద్ధకాలములో రబ్బరుకు బదులుగా పట్టీలనే చాలవరకు వాడిరి.

పోయిన శతాబ్దములో ఉపయోగించిన పట్టీ సెల్యులాయిడుఒకటి మాత్రమే. ఇప్పుడు వేర్వేరురకముల పట్టీలు చాలా వాడుకలోనికి వచ్చినను అన్నింటికంటే ఎక్కువగా మనము సెల్యులాయిడునే వాడుచున్నాము. ఇది అతిబిరుసయినది-ప్రత్తినుండి చేయబడిన పట్టీ. దీనిని కావలసిన రంగులలో అద్దమువలె పారదర్శకముగా ఉండునట్లు చేయవచ్చును. దీనిని, ఇంటిలో చాకుపిడులు మొదలుకొని చిన్నపిల్లల ఆటవస్తువుల వరకు చేయుటకు ఉపయోగించుచున్నారు. కాని సెల్యులాయిడు తొందరగా నిప్పంటుకోగలదు.

సెల్యులాయిడు తయారుచేయుటలో మొదట ప్రత్తిని నత్రితపేశీమయము (Nitro-cellulose) గా చేయవలెను. ప్రత్తిని బాగా శుభ్రపరచి నత్రిత, గంధక కామ్లముల మిశ్రణద్రావణములో ముంచి కొంతసే పయిన తర్వాత బాగుగా కడిగి ఎండవేయుదురు.

౧౮౫౫లో పార్క్సు అనే బర్మింగ్‌హాము శాస్త్రజ్ఞుడొకడు కృత్రిమముగా కొమ్ము తయారుచేయుటకు పరిశోధనసల్పుచు నత్రితపేశీమయమును, తుపాకి ప్రత్తిని (Gun-cotton) కర్పూరము, అసిటోను మిశ్రణద్రవములో కరగించెను. ఈ విధముగా సెల్యులాయిడు తయారుచేయబడెను.

నిప్పంటుకోని సెల్యులాయిడు

సెల్యులాయిడు దహనశీలత్వము గలది. అనగా అగ్నిచే తొందరగా కాలిపోవును. దీనివల్ల అగ్ని ప్రమాదములుగూడా సంభవించుచుండును. అందువల్ల కాలిపోని సెల్యులాయిడుకోసము వెదకుచు శాస్త్రజ్ఞులు సెల్యులాయిడును పోలియుండే సెల్యులోసు అసిటేటు (Cellulose Acetate), లేక పేశీమయఅశిత మనే పదార్థమును కనుగొనిరి. ఇది సెల్యులాయిడంత దృఢత్వము గలది కాదు కాని అంత త్వరగా నిప్పంటుకోదు.

పేశీమయఅశితము తయారుజేయుటకు ప్రత్తి నారను నత్రికామ్లముబదులు హిమానీఅశితామ్లము (Glacial Acetic Acid)లో ముంచుదురు. అప్పుడు లభించు సెల్యులాయిడువంటి పదార్థము నిప్పుచే కాలునది గాదు. కాని ఇది సెల్యులాయిడుస్థానములో వాడునంతటి ప్రాముఖ్యతను పొందలేదు.

సినీమాఫిల్ముల నింకను సెల్యులాయిడుతోనే చేయుచున్నారు. ఏలననగా పేశీమయఅశితము ఫిల్ములు ఎక్కువ బాళిక (durability) గలవి కావు. అనగా సినిమాయంత్రపు వాడుకవల్ల ఈఫిల్ములు తొందరగా సమసిపోవును. ఇంతకన్న ఈ పేశీమయ అశితము పెయింట్లు, వార్నిషులు తయారుచేయుటకును, కృత్రిమసిల్కు చేయుటకును ఎక్కువగా వాడబడును.

పాలనుండి గుండీలు

ప్రత్తిపాలమునుండి విజ్ఞానశాస్త్రము తనదృష్టిని సాధువయిన గోమాతపై మరల్చినదానికి ఫలితము—

ఈనాడు గుండీలు, రకరకాల ఫౌంటెన్ పేనాలు, 'తాబేటిచిప్ప' సులోచనాలు మొదలగున వన్నియు మీగడతీసిన పాలనుండి లభించుచున్నవి. పాలనుండి పాలవిరుగుడు పదార్థము కాసీ (Casein) అనుదానిని తయారుచేయుదురు.

పాలవిరుగుడును పెరుగునుండి వేరుచేసి ఉష్ణముచేయుటద్వారా అచ్చొత్తుదురు. దీనిని వివిధవర్ణములలో అచ్చువేయవచ్చును. ఈ కాసీనును ఫార్మాల్డిహైడ్రావణములో ముంచి వేడిచేసినయెడల ఇది ఉష్ణనిరోధకమయిన స్వచ్ఛమయిన తెలుపుగల పదార్థముగా తయారగుచున్నది. దీనినే గలాలిథ్ (Galalith), లేక కృత్రిమపుపాలరాయి యని పిల్తురు. ఇది ఏనుగు దంతమును బోలియుండుటచేత దీనికి కృత్రిమదంతమనికూడా పేరు. ఇది దృఢమయిన, దహనశీలము లేని, బాగా మెరుగుపట్టు పదార్థము. అందువల్ల కొమ్ము, దంతము, తాబేటిచిప్పలకు బదులుగా దీనినే వాడుచున్నారు. దీనిని ముందు చెప్పిన ప్రయోజనములకేగాక స్త్రీలకై అల్లిక సూదులు చేయుటకు గూడ వాడుచున్నారు.

పాలరాయిని బోలిన పట్టీయే 'బేకలైటు'. ఈనాడు దీనితో చేయబడని పదార్థమే అరుదు. దీనిని డాక్టరు బేక్‌లెండ్ అనే బెల్జియముశాస్త్రజ్ఞుడు మొట్టమొదట తయారుచేయుటచే దీనికి బేకలైటని పేరు. దీనిని తారు, లేక వాసకీలు (Coal tar) నుండి చేయబడిన ఫినైలును ఫార్మాల్డిహైడ్రవముతో కలిపి, రసాయనిక క్రియకు తోడ్పడుటకుగాను కొంత అమ్మోనియా వేసి వేడిమిసహాయముతో తయారుచేయుదురు. పిమ్మట వచ్చిన లక్కవంటి పదార్థమును సన్ననిపొడిగా చేయుదురు. ఈ పొడిలో కొంత కొయ్యపొడి కలిపి ఉష్ణ, పీడనముల సహాయముతో కావలసిన ఆకారమున అచ్చువేయుదురు. దీనిని చాలావరకు విద్యుత్పరికరములు చేయుటకు, నీటిగొట్టములు, బంతులు, రేడియో పెట్టెలు, కృత్రిమగ్రజములు చేయుటకు, బట్టనుగాని, కాగితమునుగాని నింపుటకు ఉపయోగింతురు. బేకలైటుచే నింపబడిన కాగితము, లేక బట్ట ఒకధాతువువలె దృఢమయినదిగా నుండును.

బేకలైటుసంపుకు చెందిన పట్టీలు అంత ఆకర్షణీయమయినవి కావు. రకరకరంగులు, ఇంద్రధనస్సు వర్ణములు కావలయునన్న ఇంకొక రకపు పట్టీలు— మూత్రిక (Urea)చే తయారుచేయబడిన అమినో-పట్టీలు (Amino-Plastics) అనునవి గలవు. ఈమూత్రిక అన్నది వ్యవసాయములో ఎరువుగా వాడబడును. ఇది అమ్మోనియా, కర్బనద్వ్యమ్లజనుల రసాయనిక సమ్మేళనముచే తయారుచేయబడుచున్నది. కర్బనద్వ్యమ్లజని మనము ఊపిరితిత్తులనుండి బయటికి వదిలే బొగ్గుపులుసు వాయువు. అమ్మోనియా గాలిలోని నత్రజనినుండి సమన్వయింపజేయుదురు. ఈ క్రొత్త పట్టీని ఆకర్షణీయమయిన రంగులు గల పాత్రలుగా చేయుదురు. దీనిని పీసామాతలు, గుండీలు, విద్యుత్పరికరములు చేయుటకుకూడా ఉపయోగించెదరు. దీనితోనే దోమవంటి వాయువిమానములు (Mosquito airplane) నిర్మింపబడినవి.

కృత్రిమపుగాజు (Synthetic Glass)

గాజును పోలియుండే పట్టీలుగూడా నేడు చేయబడుచున్నవి. ఇవి కెమేరాలు, సూక్ష్మదర్శినీ యంత్రములు మొదలయినవాటికి కావలసినటువంటి నాజూకయిన కటకములను బాగుగా మెరుగుపెట్ట జేయుట కుపయోగించెదరు.

ఈ రకపు పట్టీలు తయారుచేయుట చాల రహస్యముగా ఉంచబడిన వాణిజ్యపుగుట్టు. వీటిని దయకను, పర్స్పెక్స్, లూసైటను పేర్లతో బజారులో అమ్ముచున్నారు. వీటిలో పర్స్పెక్స్ (Perspex) అనునది వాయువిమానముల కిటికీల అద్దములుగా వాడుచున్నారు. ఇది గాజుకంటె స్వచ్ఛమైనది. దీనితో కృత్రిమపు పళ్లు (Teeth) చేయుదురు.

లూసైటనే క్రొత్తపట్టీనుండి వంకరదీపమొకటి తేజస్సంబంధ (Optic) కార్యములకొరకు తయారుచేయబడును. ఈపట్టీ తేలికదనము గలిగి స్వచ్ఛమైన, దృఢమయిన వస్తువు. దీని విశేషగుణమేమనగా, ఇది వెలుతురును వంకరలుగుండ ప్రవహించునట్లు చేయగలదు. పైన చెప్పబడిన వంకరదీపము సహాయముతో

దంతవైద్యుడు తన కార్యము అతిసులభముగా చేయగలడు.

అమెరికాలో క్రొత్తగా పాంటలైట్ (Ponta-lite) అనేపట్టీ కనిపెట్టబడినది. ఇది ఉష్ణముచే మెత్తబడును. అతినీలలోహిత (Ultra-voilet) కిరణముల నెక్కువగా ప్రసారముచేయు పాదరసపు ఆవిరిదీపము (Mercury vapour lamp) ముందుగా నుంచిన యెడల ఈ పాంటలైటు కేదీప్యమానమగుచున్నది. ఒక్కనిమిషము ఆదీపము ముందుంచుటవల్ల పొందిన ప్రదీప్తి దీపము తీసివైచినతర్వాతకూడా పదిసెకనుల వరకు అట్లే ఉండును.

పట్టీకటకములు (Plastic Lenses) చాలా చౌకయయినవి. ఇవి గాజువలెగాకుండా, అతినీలలోహిత కిరణములను బాగుగా ప్రసరింపజేయగలవు.

౧౯౩౮ సం. లో అమెరికాలో కనిపెట్టబడిన చాలా క్రొత్తపట్టీ నైలా నబడేది. ఇది వేర్వేరుమందములు గలిగియుండే ఈనెలుగా తయారుచేయుదురు. ఈ ఈనెలు బిరుసువెంట్రుకలుగా పళ్లుతోముకుంచెల (Tooth-brushes) కమర్చబడును. టెన్నిస్ రాకెటుకు గట్లు(Guts)గా, శస్త్రసంబంధపుకుట్లు వేయుటకు గాను వీటినే వాడుచున్నారు. ఈనైలానునారలు చాలా కఠినముగా నుండుటవల్ల త్రాళ్లనుగూడా వీటితో చేయుదురు.

పట్టీలకు గల ప్రాముఖ్యతకు అవి అన్నివస్తువుల కంటే సులభముగా వేర్వేరు రూపములలో పరిణామము పొందగల్గుటయే కారణము. వీటి నొక చిన్న నూదిమొదలుకొని, మోటారుభాగములవరకు ఒకటివెంట నొకటి అచ్చువేయవచ్చును. మరొకటి: పట్టీలు మంచి మెరుగును పొందగలవు. కావలసియితే మరీమరీ మెరుగుపెట్టుచుండవలెను. కాని పట్టీపదార్థముతో చేయబడిన ప్రతివస్తువు పుట్టుకతోనే మెరుగయివచ్చుచున్నది. దీని కాంతి ఎప్పటికినీ చెడదు— సాధారణముగా రోజూ మురికిని పోగొట్టుటకు ఒక గుడ్డతో తుడిచిన చాలును.

మెరుగుఅవసరములేకున్నను పట్టీలు అలంకారార్థము రంగులలో అద్దబడును. పట్టీలకు వేసిన రంగు చెడిపోదు. పట్టీపళ్లెరములో ఆహారము పెట్టినయెడల అది ఏమాత్రమూ చెడదు.

ఇకమీద పట్టీలు చాలా అభివృద్ధికి రాబోవుచున్నవి. అప్పుడే పట్టీలతో అమెరికాలో మోటార్లు చేయబడుచున్నవి. ఇండ్లుగూడ కట్టబడినవట. పట్టీరేకుల ఇంటి నొకదానిని రెండురోజులలో ఇద్దరు మనుష్యులు నిర్మింపగలరట!

రోజూ మనము చూసే లక్క ప్రకృతియొక్క పట్టీపదార్థము. కాన వైజ్ఞానికుని కృత్రిమపు సృష్టి ప్రకృతినే చిన్నబోవునట్లు చేయుచున్నదిగదా!

"రాము"

భూప్రదక్షిణము

= శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య =

ప్రతినెలా ఒకపర్యాయం భూప్రదక్షిణం చేసి, అక్కడక్కడ జరిగిన వింతలు విశేషాలు సాభిప్రాయంగాను సవ్యాఖ్యానంగాను వివరించడమే ఈ వ్యాసముయొక్క ఉద్దేశం. ప్రపంచంలో జరిగిన చర్యల నన్నిటిని వివరించడం బ్రహ్మతరంకూడా కాదు. అట్టి వివరణ అవసరంకూడా కాదు. చర్యలలో ఏవి గమనార్హములో ఏవి కావో, ఏవి ప్రధానములో ఏవి అప్రధానములో విచక్షణచేయడం అవసరం. ఫిబ్రవరి నెలకు సంబంధించిన వివరణచేయుటకు పూర్వం కొన్ని సామాన్య విషయాలను గ్రహింపవలసి యున్నది. ఇవి భూప్రదక్షిణ వ్యాసాలన్నిటికీ ప్రాతిపదిక అని చెప్పవచ్చును.

సామాన్య విషయములు

(౧) ప్రపంచంలో ఇప్పుడు సుమారు డెబ్బై స్వతంత్ర రాజ్యాలున్నవి. వీటిలో కొన్ని అగ్రస్థానాన్ని, కొన్ని మధ్య స్థానాన్ని, తక్కినవి అల్పస్థానాన్ని వహించినవి. అగ్ర స్థానాన్ని వహించిన రాజ్యాలకు ఎక్కువ పలుకుబడి. వాటి మాట సాగడం సులభం. వాటిని పరిపాలించేవారు చెప్పేమాటలకు, చేసేపనులకు ఎక్కువ విలువ. విస్తీర్ణమందును, జన సంఖ్యయందును, భోగభాగ్యములందును, యుద్ధముచేయుటకు కావలసిన సర్వాంగబలమందును వీటికిగల ఆధిక్యతనుబట్టి ఈ అగ్రస్థానము వీటికి లభించియున్నది. ప్రస్తుతము (౧) యునైటెడ్ స్టేట్సు (౨) రషియారాజ్యములు ఈ తరగతిలో చేరియున్నవి. ఇంగ్లండు ఇటీవరకు ఇందులో చేరియుండెను కాని రెండవ ప్రపంచయుద్ధానంతరం ఇట్టి స్థానానికి దీనికి అర్హత ఉన్నదా, లేదా అనే విషయాన్ని గురించి కొంత సందేహానికి అవకాశం యేర్పడ్డది. కాని మొత్తముమీద దీని కింకను అగ్రస్థాన మున్నదని చెప్పుటలో విస్తారప్రమాదం లేదు. ఫ్రాన్సు, కనడా, ఆస్ట్రేలియా, బ్రెజిల్ మొదలైన దక్షిణ అమెరికాలోని కొన్ని రాజ్యములు మధ్యతరగతిలో చేరినవాటిలో ముఖ్యములైనవి. తక్కినవి అల్పరాజ్యములని చెప్పవచ్చును. ప్రపంచయుద్ధము జరుగుచుండిన రోజులలో చైనా దేశమును అగ్రరాజ్యములలో లెక్కపెట్టుచుండిరి. కాని అట్టి పదవికి ఆ దేశము వచ్చుటకు కొంతకాలముపట్టును. ఆదేశములో ప్రస్తుతము జరుగుచుండు అంతర్యుద్ధము ముగిసి, సౌష్ఠవమైన కేంద్రప్రభుత్వము స్థిరముగ స్థాపింపబడిన గాని అది అగ్రరాజ్యమని అనిపించుకొనజాలదు.

(౨) ప్రపంచమున కంతకు సంబంధించిన సమష్టి వ్యవహారములను పరిశీలించి పరిష్కరించుటకు ప్రస్తుతకాలమున కొన్ని సంస్థలు ఏర్పడియున్నవి. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత నానాజాతిసమితి (League of Nations) అను పేరుతో ఇట్టి సంస్థ ఒకటి స్థాపింపబడినది. కాని ఇందులో అనేకలోపము లుండినందున దానిని రద్దుచేసి దానికిబదులుగ ఐక్యజాతుల సమితి (United Nations Organization) అను పేరుతో ౧౯౪౫ లో మరియొక సంస్థ స్థాపింపబడియున్నది. ఇందు ౫౫ రాజ్యములకు సభ్యత్వ మున్నది. తక్కిన ౧౦, ౧౫ రాజ్యములకుకూడ అచిరకాలములోనే సభ్యత్వము లభింపవచ్చును. రాజ్యానికి రాజ్యానికి వివాదాలు పుట్టినప్పుడు ఆ వివాదాలు యుద్ధరూపము ధరింపకుండునట్లు శాంతిపద్ధతిని మధ్యవర్తుల ద్వారా వాటిని పరిష్కరించుటకును, సామాన్యముగ యుద్ధములు రాకుండచేయుటకును, శాంతిభద్రతలను ప్రపంచమందంతట నెలకొల్పుటకు కావలసిన ఏర్పాటులు చేయుటకును ఈ సమితి ఏర్పడియున్నది. పూర్వకాలానికి, ప్రస్తుత కాలానికి అనేకభేదము లున్నవి. రాకపోకలకు కావలసిన సౌకర్యములు సులభమగుటచేత ఈకాలమున ఏదేశముగాని ఏకాకిగా ఉండుటకు వీలులేదు. ఇతర దేశములతో ప్రతి

దేశమునకు సంబంధ మేర్పడియున్నది. ఏదేశము బాగుపడవలె నన్నను ఇతరదేశములతో సాంగత్య మవసరమైనది. ప్రపంచ మీకాలమున పరస్పరాశ్రయ మైనదని చెప్పుటలో ఇదే అర్థము. ఇట్టి ప్రపంచములో యుద్ధములు ప్రారంభమైనయెడల అవి ఏదో ఒక ప్రాంతమందు మాత్రమే జరుగుటకు వీలులేదు. ఎక్కడ ప్రారంభమైనను అవి క్రమక్రమముగ ప్రపంచమందంతట వ్యాపించుట స్వభావము. మొదటి ప్రపంచయుద్ధము, రెండవ ప్రపంచయుద్ధము యూరపు ఖండములో ఒకమూలలో ప్రారంభమై తుదకు ప్రపంచమందంతట వ్యాపించినవి. ఇదిగాక ఇప్పటికాలపు యుద్ధములు సర్వనాశకరములు. బాంబుల ప్రయోగమువలన నిమిషకాలములో గొప్పగొప్ప పట్టణములు, లక్షలకొలది మనుష్యుల ప్రాణములు దగ్ధములగుచున్నవి. గనుక యుద్ధములు రాకుండుటకై మానవకోటి అంతయు కలిసి అనేక ఏర్పాటులు చేసుకొనవలసిన అగత్యము ఎప్పటికంటె ఇప్పుడు ఎక్కువగా ఏర్పడినది. అందునిమిత్తమే ఐక్యరాజ్య సమితి, దానికి సంబంధించిన సభలు, సంఘములు నిర్మింపబడినవి. భూప్రదక్షిణం చేయడంలో ఈ సభలు, సంఘములు చేయు పనులను వివరించవలసి యున్నది.

(౩) భూప్రదక్షిణము చేయునపుడు ప్రపంచముయొక్క స్వరూపము కండ్లకు కట్టినట్లుండవలెను. ప్రపంచములోని వివిధఖండములు, దేశములు, సముద్రములు మొదలైనవి ఎచట నుండునది తెలియనియెడల ప్రపంచవ్యవహారములకు గల పరస్పరసంబంధమును గుర్తెరుగుట సాధ్యముకానిపని. సాధారణముగ కొన్నిభూభాగములు ప్రస్తుతకాలమున ప్రాధాన్యము వహించియున్నవి. వాదప్రతివాదములకు, క్లిష్టసమస్యలకు ఇవియే మూలస్థానములు. పాలెస్టయిన్, ఈజిప్టు, ఇరాన్, గ్రీసు, ఇండోచైనా, ఇండోనీషియా ఈలాటివి. స్థూలముగ పరిశీలించినయెడల భూగోళదృష్ట్యా ప్రపంచమును ఒకవిధముగ విభాగముచేయవచ్చును. ఇందు పశ్చిమార్ధగోళము (లేక అమెరికా) ఒక ప్రధానభాగము. అమెరికాలో యునైటెడ్‌స్టేట్సు కేంద్రస్థానమును వహించియున్నది. కనడాదేశము, దక్షిణఅమెరికాలోని రాజ్యములు దీనిచుట్టు తిరుగుచుండు ఉపగ్రహములు. అమెరికానుండి పశ్చిమముగ పసిఫిక్‌మహాసముద్రము మీదుగ ప్రయాణము చేసినయెడల (౧) ఆస్ట్రేలియాన్యూజీలెండులకును, (౨) ఆసియాఖండమునకును రాగలము. ఆస్ట్రేలియాన్యూజీలెండులు ప్రస్తుతబ్రిటిష్‌సామ్రాజ్యములో భాగములుగ నున్నవి. కాని రెండవ ప్రపంచయుద్ధకాలమందు వీటిని సంరక్షించుటలో యునైటెడ్‌స్టేట్సువారు ఎక్కువసహాయము చేసినందున వీటికిని, యునైటెడ్‌స్టేట్సుకును దగ్గిరసంబంధము ఏర్పడినది. అందువలన రానురాను వీటికి బ్రిటిష్‌సామ్రాజ్యముతోటి సంబంధము దూరమగు నను సందేహ మేర్పడుచున్నది. ఆసియాఖండములోని ప్రదేశములను కొన్నిభాగములుగ విభజింపవచ్చును. వీటిలో ప్రధానములైనవి (౧) జపాన్ (౨) కొరియా (౩) మంచూరియా (౪) మంగోలియా (౫) రషియాలోని రాష్ట్రములు (౬) చైనా (౭) ఫిలిప్పైన్‌ద్వీపములు (౮) ఇండొనీషియా, ఇండోచైనా, థైలాండ్, బర్మాలతో కూడిన ప్రాగ్దక్షిణ ఆసియా (౯) ఇండియా (౧౦) అఫ్‌గన్‌స్థానము, ఇరాన్ (పర్షియా), ఇరాక్, టర్కీ, సిరియా, పాలెస్టయిన్‌లతో కూడిన మధ్యప్రాచ్యము ప్రధానములు. సామాన్యముగ వార్తాపత్రికలలో ప్రాగ్దక్షిణఆసియా (South-east Asia) మధ్యప్రాచ్యము (Middle East) అను విభాగములను గురించి ఎక్కువ ప్రశంస కనుపించుచుండును. ఈ విభాగములు ప్రస్తుతకాలపు అంతర్జాతీయ వివాదములలో అనేకములకు జన్మభూములు. ఆసియాఖండమునుండి పశ్చిమముగ ప్రయాణము చేసినయెడల యూరపుఖండమును చేరెదము.

భూప్రదక్షిణదృష్ట్యా ఈఖండమును ప్రస్తుతము కొన్ని భాగములుగ విభజింపవచ్చును. వీటిలో (౧) రషియా (౨) రషియావలుకుబడిలో నున్న తూర్పుయూరపు. ఇందులో బల్గేరియా, రుమేనియా, హంగెరీ, జెకోస్లోవేకియా, పోలెండు, యూగోస్లేవియా, అల్బేనియా దేశములు చేరియున్నవి. (౩) గ్రీసు, ఇది తూర్పుయూరపులో ఇంగ్లీషువారి పలుకుబడియందుండు దేశము. (౪) మిత్రమండలి వశమందున్న జర్మనీఆస్ట్రేలియాదేశములు (౫) ఇటలీ, స్పెయిన్, పోర్చుగల్, ఫ్రాన్సు, బెల్జియం, హాలెండు, డెన్మార్కు, నార్వే, స్వీడన్‌దేశములు (౬) ఇంగ్లండు (౭) ఐర్లాండు. యూరపుఖండమునకు దక్షిణముగ ఆఫ్రికాఖండ మున్నది. ఇందులో గమనింపదగిన భూభాగములు (౧) ఈజిప్టు (౨) దక్షిణఆఫ్రికాలుమాత్రమే. తక్కిన ప్రదేశములు ఏదో ఒక యూరోపియన్‌జాతుల సామ్రాజ్యములో చేరినవి. ప్రస్తుతము వీటికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యము లేకున్నను రానురాను వీటికికూడ ప్రాధాన్యము రాగలదు. వీటిలో అనాగరికులును, అజ్ఞానులును అగు నల్లజాతివారు నివసించుచున్నారు. ప్రస్తుతము వారు యూరోపియనులకు విధేయులై ప్రవర్తించుచున్నను.

రాకపోవు వీరుకూడ తిరుగుబాటు చేయగలరని చెప్ప వచ్చును. మహాసముద్రములలో పసిఫిక్ మహాసముద్రము నకు ప్రస్తుతము ఎక్కువ ప్రాధాన్యము లభించియున్నది. అమెరికా ఆసియాఖండములకు మధ్యన ఇది ఉండుటచేతను. అగ్రరాజ్యములు రెండును దీనిని అనుకొనియుండుటచేతను ఈ మహాసముద్రమున కిప్పుడు ప్రాధాన్యము వచ్చినది. ఇంతకుపూర్వము ప్రపంచములోని అగ్రరాజ్యములు అట్లాంటిక్ మహాసముద్రమును అనుకొనియుండెను. అందుచేత ౧౬-వ శతాబ్దము మొదలు ౨౦ వ శతాబ్దప్రారంభమువరకు దీనికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్య ముండెను.

ఈ ప్రాతిపదికను ఆధారముగ జేసుకొని గతమాసము లోని విశేషములను గమనింతము—

సంధిపత్రముల సంతకము

రెండవ ప్రపంచయుద్ధమున జర్మనీపక్షము వహించి మిత్రమండలివారితో యుద్ధముచేసి ఓడిపోయిన ఇటలీ, రుమేనియా, బల్గేరియా, హంగేరీ, ఫిన్లాండు రాజ్యములపై ఎట్టి సంధిషరత్తులను విధింపవలె ననువిషయమునుగురించి ఒక సంవత్సరకాలము వాదోపవాదములు జరుగుచుండెను. ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు రషియా యునైటెడ్ స్టేట్సురాజ్యముల విదేశాంగమంత్రులు నలుగురితో కూడిన విదేశాంగమంత్రుల సభలలో ఈచర్చలు మొదట జరిగెను. వారొక చిత్తుసంధి పత్రమును తయారుచేసిరి. దానిని విమర్శించుటకై గత సంవత్సరము జూలై ఆగస్టులలో మిత్రమండలి పక్షము వహించి యుద్ధముచేసిన రాజ్యముల ప్రతినిధులందరు ప్యారిస్ పట్టణములో సమావేశమైరి. వారావత్రములలో కొన్నిమార్పులను సూచించిరి. ఆసూచనలను పరిశీలించి చిత్తుపత్రములను కొంత మార్చి విదేశాంగమంత్రుల సభ వారు సాపుపత్రములను తయారుచేసిరి. ఫిబ్రవరి ౧౦ తేదీని ఈ పత్రములను ఇటలీ మొదలైన రాజ్యములవారు మిత్ర మండలివారు సంతకముచేసిరి. వీటి మూలమున ఓడిపోయిన రాజ్యములవారందరు నష్టపరిహారముక్రింద ఎక్కువ ద్రవ్యమును ఇచ్చుకొనవలసినవారైరి. ఇటలీ తన సామ్రాజ్యము నంతను కోల్పోయెను. ముసోలినీ నియంతగ నుండినపుడును, తత్పూర్వమును ఇటలీకి ఉత్తర ఆఫ్రికాయందును, తూర్పు ఆఫ్రికాయందును కొన్ని వలసరాష్ట్రము లుండెను. వీటి నన్నిటిని ఇటలీ ఈసంధులమూలమున వదలుకొనెను. ఇది గాక మొదటి ప్రపంచ యుద్ధములో ఇటలీ సంపాదించిన ట్రీస్టురేవుపట్టణమును, దాని చుట్టుపట్లనుండిన ప్రదేశమును కూడ వదలుకొనవలసి వచ్చెను. ఫిన్లాండు కొన్ని ప్రదేశములను రషియా స్వాధీనము చేసెను. యూరపులో ఇటలీ వదలుకొన్న ప్రదేశములలో చాలాభాగము యూగోస్లోవియా వశములోనికి వచ్చెను. ట్రీస్టుపట్టణము మాత్రము ఎవరి వశముగాక ఐక్యరాజ్య సమితి పరిపాలనలోకి వచ్చెను. ఈ సంధిషరత్తులవలన కలిగిన మార్పులలో ప్రధానములైనవి ఇవియే.

సంధిషరత్తులను తయారుచేసిన సభలన్నిటియందును రషియా ఒక పక్షమును, ఇంగ్లండు యునైటెడ్ స్టేట్సులు మరియొక పక్షమును వహించియుండెను. వీరి మధ్యన వాదోపవాదము లనేకములు జరిగి ఒక్కొక్కప్పుడు అతి తీవ్రరూపమును ధరించెను. యుద్ధకాలమందు వీరియందున్న మిత్రభావ మంతయు అదృశ్యమయ్యెను. ఈ విధముగ అగ్ర రాజ్యములలో పరస్పర విభేదము లేర్పడుట ప్రస్తుత ప్రపంచ పరిస్థితుల కొక ప్రధానలక్షణమని చెప్పవచ్చును. అంతర్జాతీయ సభ లన్నిటియందును ఈ వైరుధ్యము కనుపించు చున్నది. మూడవ ప్రపంచయుద్ధము వచ్చుట కిది ప్రధాన కారణ మగుననికూడ అనేకులు అభిప్రాయపడు చున్నారు.

సంధిపత్రములలో సూచింపబడని గొప్పమార్పొకటి రెండవ ప్రపంచయుద్ధము మూలమున యూరపుఖండమందు జరిగెను. బల్గేరియా, రుమేనియా, హంగేరి, జెకోస్లోవేకియా, పోలెండు దేశములందు రషియాయొక్క పలుకుబడి స్థిరముగ నాటుకొనెను. రషియాను కాదని ఈ రాజ్యములవా రేమి చేయుటకును సమర్థులుగారు. స్వతంత్రులును కారు. వీరు రషియాకు అనుచరులై ప్రవర్తించవలసిన స్థితి లోనికి వచ్చిరి. యూరపులో ఇంతకు పూర్వము ఏచక్రవర్తి కూడ వశపరచుకొనలేనంతటి సామ్రాజ్యమును రషియావా రిప్పుడు వశపరచుకొన గలవారైరి.

భద్రతా సంఘము

ఐక్యరాజ్యసమితికి చెందిన అంగము లనేకము లున్నవి. వాటిలో భద్రతాసంఘ మొకటి. ఇందు పదకొండుగురు సభ్యులు: ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు, రషియా, యునైటెడ్ స్టేట్సు, చైనాలకు దీనియందు స్థిరసభ్యత్వము కలదు. అనగా వారి ప్రతినిధు లెల్లప్పుడు ఇందు ఉండి తీరవలెను. వీరుగాక తాత్కాలిక సభ్యులు ఆర్గురున్నారు. వీరిని సమితి మహాసభవారు రెండు సంవత్సరముల కొక పర్యాయము

ఎన్నుకొనుచుందురు. ఈ పదకొండుగురు సభ్యులతో కూడిన భద్రతాసంఘము ఏదో ఒక సమయమందు గాక ప్రతిరోజు సమావేశమై అనేక వ్యవహారములను విచారణ చేయుచుండును. ప్రస్తుత మిది రెండు వ్యవహారములను విచారణ చేయుచున్నది. ఒకటి ఆయుధ విసర్జనకు సంబంధించినది. రెండవది ఇంగ్లండు ఆల్బేనియాలకు మధ్య కలిగిన వివాదము.

ఆయుధ విసర్జనము

యుద్ధములలో ఉపయోగించదగిన ఫిరంగులు, తుపాకులు, బాంబులు, ట్యాంకులు మొదలగు ఆయుధములను అపరిమితముగ కొన్ని దేశములవారు సేకరించుటయు, తయారు చేయుటయు యుద్ధములకు కారణమగుచున్న దను భావము ప్రబలుటచేత, అట్టి ఆయుధముల సంఖ్యను తగ్గించుటకును, వీలైనయెడల వాటిని పూర్తిగా విసర్జించుటకును వివిధరాజ్యములవారు సంసిద్ధులు కావలెననియు, అట్టి విసర్జన జరుగుటకు కావలసిన ఏర్పాటులను భద్రతాసంఘమువారు సూచించవలసిన దనియు సమితి మహాసభవారొక తీర్మానమును గత డిసెంబరులో చేసియుండిరి. ఆవిషయమై ఇప్పుడు భద్రతా సంఘమున చర్చలు జరుగుచున్నవి.

అణుశక్తి సంఘము

ఆయుధవిసర్జన విషయమునకును, అణుశక్తిని (ఆటంబాంబు) యుద్ధములో ఉపయోగించు విషయమునకును సంబంధ మున్నది. ఆటంబాంబును రెండవ ప్రపంచయుద్ధమందు అమెరికనులు జపానులోని రెండుపట్టణములపై ప్రయోగించి వాటిని ధ్వంసముచేసిన విషయము అందరికి తెలిసినదే. అంతటి వినాశకరమైన అస్త్రము ప్రస్తుతకాలమున మరియొకటి లేదు. తక్కిన ఆయుధము లెన్నిటిని విసర్జించినను ఎట్టి లాభము ఉండదు. అన్నిటికంటె ఆటంబాంబును విసర్జించుట అత్యావశ్యము. కాని ఈ విసర్జనవిషయములో కొన్ని క్లిష్ట సమస్యలున్నవి. ప్రస్తుతము యునైటెడ్‌స్టేట్సువారికి తప్ప మరెవ్వరికి కూడ ఈ బాంబులను తయారుచేయుటకు కావలసిన జ్ఞానము, శక్తి, నేర్పు లేదు. వారుమాత్రము ఈ బాంబులను కొన్నిటిని తయారు చేసియున్నారు. ఇంకను తయారు చేయుచున్నారు. వీటిని విసర్జించవలయు నను తీర్మానము అమలులోనికి వచ్చినయెడల దానిమూలమున నష్టపడువారొక యునైటెడ్ స్టేట్సువారు మాత్రమే. ఇదిగాక ఏ అణుశక్తి సహాయమున ఆటంబాంబు తయారగుచున్నదో ఆ శక్తి సహాయమున మామూలు పనులను అతి చౌకగను, శీఘ్రముగను చేయుట కవకాశ మున్నది. విద్యుచ్ఛక్తి, పెట్రోలుశక్తి మొదలైన ప్రకృతిశక్తులకంటె ఎన్నోరెట్లు ఎక్కువ ఉపయోగకరముగ అణుశక్తిని వాడుటకు వీలుకలదు. అణుశక్తి యొక్క ఉపయోగమును విసర్జించినయెడల యుద్ధములకై ఉపయోగించు ఆటంబాంబులను విసర్జించుటయేకాక మామూలు పనులయందు—వ్యవసాయము, రాకపోకలు, కర్మాగారములు మొదలగు వాటియందు—కూడ ఆటంశక్తిని విసర్జించుట సంభవించును. కాని ఇట్టి విసర్జనమువలన మనుష్యకోటికి విపరీతమైన నష్టము సంభవించును. అందుచేత ఎట్టి కర్మలలో అణుశక్తిని ఉపయోగించవచ్చును, ఎట్టివాటిలో ఉపయోగించకూడదు అను విచక్షణ సేయుట అవసరము. యుద్ధకర్మలందు దానిని నిషేధించుట ఉచితమేకాని, ఇతర కర్మలలో నిషేధించుట అనుచితము. కాని అణుశక్తిజ్ఞానము క్రమక్రమముగ అన్ని దేశములవారికి లభింపకతప్పదు. ప్రతిదేశమందును శాస్త్రపరిశోధనలు జరుగుచున్నవి. ఇప్పుడు కాకపోయినను, మరి ఒకటిరెండు సంవత్సరములలో రషియావారు, తదితరులు ఆటంబాంబులను తయారుచేయగలవారగుదురు. ఇట్టి సందర్భములలో తాము తయారుచేసి సేకరించుకొన్న బాంబులను యునైటెడ్‌స్టేట్సువారు వెంటనే విసర్జించి నాశనముచేయవలె ననుట వారికి మిక్కిలి నష్టకరము, ఎప్పటికిని ఎవ్వరూ ఈబాంబులు తయారు చేయకూడ దను మర్యాద ఏర్పడుటయు, అట్టిమర్యాదను అతిక్రమించక అందరు నడుచుచున్నారా, లేదా అని విచారించుట కొరకు అంతర్జాతీయ సంఘము స్థాపితమగుటయు, ఆ మర్యాద నతిక్రమించిన వారిని శిక్షించుట కాసంఘమునకు సంపూర్ణాధికారముండుటయు జరిగినగాని యునైటెడ్‌స్టేట్సువారు ఆటంబాంబులను విసర్జించుట కంగీకరించరు. ఈ క్లిష్టవిషయముల నన్నిటిని విమర్శించి అవసరమైన సూచనలను చేయుటకు గత సంవత్సరమున ఐక్యజాతి మహాసభవారు "అణుశక్తి సంఘ" మను పేర ఒక సంఘమును స్థాపించిరి. ఈ సంఘమువారు ఒక నివేదికను తయారుచేసిరి. ఆనివేదికలో పైన పేర్కొనిన సూచనలన్నియు ఉన్నవి. దానిని విచారించుటకును, ఆ సూచనలలో ఆచరణయోగ్యము లేవియో నిర్ణయించుటకును భద్రతాసంఘమువారు పూనుకొనవలసివచ్చెను. కాని ఈ విషయములో రషియాయునైటెడ్‌స్టేట్సులమధ్యన అభిప్రాయభేద మేర్పడెను. ఈ నివేదికను ప్రత్యేకముగ విమర్శించుట అన

వసరమనియు, ఆయుధ విసర్జనసమస్యను పరిష్కరించునపుడు దీనినికూడ విమర్శించవచ్చుననియు రషియాసభ్యుడు వాదించెను. యునైటెడ్‌స్టేట్సు సభ్యు డీవాదము నంగీకరింపక, అణుసమస్య ప్రత్యేకసమస్య అనియు, దానిని ఆయుధ విసర్జన సమస్యతో ముడిపెట్టకూడ దనియు వాదించెను. తుదకు సభ్యులలో అనేకులు యునైటెడ్‌స్టేట్సుతో ఏకీభవించుటచేత ఈ రెండు విషయములను వేరువేరుగ విచారణ చేయుటకు భద్రతాసభవారు తీర్మానించిరి. ప్రస్తుతము అణుశక్తి సంఘమువారి నివేదిక విచారణలోకి వచ్చినది. దాని ఫలిత మెట్లుండునో కొన్ని వారములలో తెలియగలదు.

చైనా

చైనాదేశములోని పరిస్థితులు ఈ నెలలలో మరింత క్లిష్టములయ్యెను. ఈ క్లిష్టతకు రెండు ప్రధాన కారణములు కలవు. చియాంగ్‌కైషేక్ నాయకత్వమున నుండు జాతీయ పక్షమునకును, రెండవ రాజకీయ పక్షమగు కమ్యూనిస్టుపక్షమునకును రాజీ కుదరకపోవుటయే గాక, సంవత్సరమునుండి ప్రబలమైన అంతర్యుద్ధము జరుగుచుండుట మొదటి కారణము. ఉత్తరభాగమున కొన్ని రాష్ట్రములందు కమ్యూనిస్టులు అధికారమందున్నారు. దేశములోని ౪౫ కోట్ల ప్రజలలో పదికోట్ల ప్రజలు వారి పరిపాలనయందున్నారని చెప్పవచ్చును. తక్కినవారు చియాంగ్ పాలనలోనున్నారు. కమ్యూనిస్టులను ఓడించి దేశమంతను ఒకే కేంద్ర ప్రభుత్వ పాలనలోనికి తేవలయునని జాతీయపక్షమువారి పట్టుదల. ఇదిగాక చియాంగ్ ప్రభుత్వముయొక్క ఆర్థికస్థితి మిక్కిలి విషాదకరముగనున్నది. పదిసంవత్సరములనుండి దేశములో యుద్ధం జరుగుచుండుటచేత వ్యవసాయము, పరిశ్రమలు ఎంతో నష్టమునకు గురి అయ్యెను. పన్నులభారముచే ప్రజలు క్రుంగిపోయిరి. కాకితపునోట్ల చెలామణి విపరీతమగుటచేత ధరలు పెరిగి పేదవారి కెక్కుడలేని నష్టములు కలిగెను. విదేశ వ్యాపారము క్షీణించెను. కమ్యూనిస్టులకును, జాతీయపక్షమువారికిని మధ్య రాజీకుదుర్చుటకు యునైటెడ్‌స్టేట్సు రాయబారి చేసిన ప్రయత్నములన్నియు విఫలము లగుటచేత ఆతడు విసుకుచెంది, అదివరకు జాతీయప్రభుత్వమువారి కియ్యదలచిన అప్పును ఇచ్చుటకు వెనుకతగ్గెను. ఇందుచేత ప్రభుత్వమువా రెదుర్కొనవలసిన సమస్యలు క్లిష్టతరము లగుచున్నవి.

ప్రాగ్దక్షిణ ఆసియా

చైనా ఎదుర్కొనుచుండు సమస్యకు అంతర్యుద్ధము ప్రధానకారణమైనట్లు ప్రాగ్దక్షిణ ఆసియాలోని ఇండొనీషియా, ఇండోచైనా, బర్మాదేశము లెదుర్కొనుచుండు సమస్యలకు సామ్రాజ్యాధికారమును చెలాయించుచుండు విదేశీయులతోటి పోరాటము ప్రధానకారణము. ఈ విదేశీయులందరు యూరపుఖండములోనివారు. వారిలో నొకరగు డచ్చివారు (హాలెండు దేశమువారు) రెండవ ప్రపంచయుద్ధమునకు పూర్వము ఇండొనీషియాకు పరిపాలకులుగ నుండిరి. ఫ్రెంచివా రట్లే ఇండోచైనాకును, బ్రిటిష్‌వారు బర్మాకును పరిపాలకులుగ నుండిరి. కాని జపానువా రీప్రదేశములపై దండెత్తివచ్చి, డచ్చివారిని ఫ్రెంచివారిని బ్రిటిష్‌వారిని ఓడించి, వాటిని తమవశముచేసుకొని, అందులోని ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యమందును స్వరాజ్యమందును అభిరుచి కల్పించిరి. ౧౯౪౫ లో జపానువా రోడిపోయినతర్వాత ఈ ప్రదేశములలో జాతీయోద్యమము ప్రబలెను. ఇండొనీషియాలో చేరిన జావాద్వీపమందు జాతీయపక్షమువారు స్వరాజ్యమును స్థాపించుకొనిరి. ఇండోచైనాలో ఉత్తరభాగమందుకూడ ఇట్లే జరిగెను. కాని ఈ స్వతంత్రరాజ్యములను నాశముచేసి తమ అధికారమును పునరుద్ధారణ చేసుకొనుటకై డచ్చివారు జావాలోను, ఫ్రెంచివారు ఇండోచైనాలోను ప్రయత్నములనుసాగించి తుదకు విఫలులై తమపై తిరుగుబాటుచేసి స్వరాజ్యమును సంస్థాపించిన నాయకులతో సంధిచేసికొనిరి. ఇండో చైనాలోని ఉత్తరభాగమున స్థాపింపబడిన వీట్‌నాంరాజ్యమునకు నాయకుడైన హోచిమిన్ తన అధికారమును సుస్థిరము చేసుకొనెను. జావా సుమత్రాద్వీపములలో సోకర్నో నాయకత్వమున ఇట్లే జరిగెను. ఈ సంధి షరత్తులలో రెండు లక్షణములు గుర్తింపదగియున్నవి. మన దేశములో పాకిస్థానసమస్యను లేవదీసినట్లు ఈ ప్రదేశములలో దేశవిభజన సమస్య నొకదానిని సామ్రాజ్యాధికారులు లేవదీసిరి. ఇండొనీషియాకంతకు ఒకే కేంద్రప్రభుత్వము ఏర్పడుటకు బదులు దానిని రెండు స్వతంత్రరాష్ట్రములుగ విభజించిరి. ఇట్లే ఇండోచైనాలో ఉత్తరభాగమందుండు వీట్‌నాం రాజ్యమును దక్షిణ భాగములోని కొచిన్ చైనానుండి వేరుచేసిరి. ఇది గాక ఇట్లేర్పడిన రాజ్యములు సర్వస్వాతంత్ర్యమును అనుభవించుటకు బదులు కొన్ని విషయములలో సామ్రాజ్యాధిపతులగు డచ్చివారితోడను, ఫ్రెంచివారితోడను కలిసియుండవలె నని

ఏర్పరచిరి. కొంతవరకు ఈ ఏర్పాటులకు కూడ జాతీయ నాయకులు అంగీకరించిరి. కాని డచ్చివారు నవంబరులో వా రంగీకరించిన సంధిషరత్తులను భాయపరచుటకు వెను దీయుచు, జావాసుమత్రాలను తిరిగి జయించు ఉద్దేశముతో గొప్ప సైన్యమును తెచ్చిరి. సైనికబలము తమకు ఎక్కువగ నున్నదనియు, యుద్ధమునకు ఇప్పు డుపక్రమించిన యెడల తమకు తప్పక జయము రాగలదనియు వారు నమ్మి ఇండొనీసియాలో చిక్కులు కలిగించుచున్నారు. ఫ్రెంచివారుకూడ వీట్‌నాం రాజ్యములో యుద్ధమునకు దిగి మూడు మాసములుగ యుద్ధము చేయుచున్నారు. సైన్యములను ఆకాశవిమానములను ఎక్కువగ తెచ్చుచున్నారు. హోచి మిన్ నాయకత్వమును తా మంగీకరింపమని చెప్పుచున్నారు. అతడు రాజీమార్గమున వ్యవహారమును పరిష్కరించు కొనుటకు సంసిద్ధుడై యున్నను ఫ్రెంచివా రతని మాటలను పెడచెవినిబెట్టి యుద్ధముసాగించి దేశమును తిరిగి జయించ నిశ్చయముతో నున్నారు.

బర్మాలో మాత్రము జాతీయనాయకులలో కొందరికిని, సామ్రాజ్యాధికారులగు బ్రిటీషువారికిని కొంత రాజీ కుదిరినది. కాని ఈ రాజీషరత్తులను నిరసించు రాజకీయ పక్షములవారు కొందరున్నారు. ఈ వివిధ పక్షములవారికి సంఘర్షణ జరిగే సూచనలు కనుపించుచున్నవి.

పాలెస్టైన్

మధ్యప్రాచ్యములోని దేశములన్నిటిలో పాలెస్టయిన్ దేశమందలి చిక్కులు అపరిమితముగ నున్నవి. పాలెస్టయినులో రెండుజాతులవారు నివాసముచేయుచున్నారు. ఒకరు అరబ్బీలు, రెండవవారు యూదులు (Jews). అరబ్బీల సంఖ్య ౧౨ లక్షలు; యూదుల సంఖ్య ౬ లక్షలు. వీరి మధ్యన వివాదములు మొదటి ప్రపంచయుద్ధఫలితముగ కలిగినవి. ఆయుద్ధమునకు పూర్వ మీదేశములో కొన్నివేలమంది యూదులుమాత్రమే ఉండిరి. వారచట అనాదిగ కాపురముచేయుచుండినవారు. వారికిని, అరబ్బీలకును ఎట్టి వైషమ్యము ఉండినది కాదు. కాని యుద్ధకాలములో జర్మనీ యునైటెడ్‌స్టేట్సు మొదలగు దేశములలోని యూదుల అభిమానమును, సహాయమును సంపాదింపనెంచి బ్రిటిష్ వారు పాలెస్టయిన్ దేశమును యూదుల దేశముగ చేయ వాగ్దానముగావించిరి. అప్పటికి ఆదేశము టర్కీసామ్రాజ్యములో చేరియుండెను. మొదటి ప్రపంచయుద్ధములో టర్కీవారు జర్మనులతో కలసి బ్రిటిష్‌వారిపై యుద్ధముచేసిరి. టర్కీవారిని బ్రిటిష్‌వారోడించి పాలెస్టయినును వశపరచుకొని యూదుల కీవాగ్దానము చేసిరి. అరబ్బీలు అప్పుడే ఆక్షేపణ చేసిరి. కాని వారి ఆక్షేపణకు సమాధానముగ వారి హక్కులకు భంగములేక ప్రవర్తించునట్లు వాగ్దానము గావించిరి. యూదులకు చేసిన వాగ్దానము, అరబ్బీలకు చేసిన వాగ్దానము—ఈరెంటిని నెరవేర్చుట సాధ్యముకానిపని. యూదులకు చేసినదాని ననుసరించి ఏటేట వేనకువేలయూదులను యూరపుఖండపు దేశములనుండి తెచ్చి, పాలెస్టయిన్‌లో చేర్చిరి. వారి సంఖ్య క్రమక్రమముగ పెరుగసాగెను. అరబ్బీలు భయపడి, యూదుల రాకను అడ్డగించుటకై బ్రిటిష్‌వారిపై తిరుగబడిరి. వారిని సమాధానపరచుటకై పాలెస్టయిన్‌కు వచ్చు యూదుల సంఖ్య కొక పరిమితిని కల్పించిరి. అందుపై యూదులకు ఆగ్రహము కలిగెను. హద్దులేక యూదులు దేశములోనికి వచ్చినయెడల అల్పసంఖ్యాకులగువారు అధికసంఖ్యాకులై అరబ్బీలదేశమును యూదుల దేశముగ మార్చెదరను భయము అరబ్బీలలో నాటుకొనియున్నది. విదేశములం దుండు యూదులు మరి పాలెస్టయిన్‌కు రాకూడదనియు, పాలెస్టయిన్ బ్రిటిష్‌వారి అధీనమందుండక స్వతంత్రరాజ్యము కావలెననియు, ఆరాజ్యములో అధికారము అధికసంఖ్యాకులగు అరబ్బీలచేతులలో నుండవలెననియు అరబ్బీల వాదము. మొదటి ప్రపంచయుద్ధములో బ్రిటిష్‌వారు చేసిన వాగ్దానము ననుసరించి, పరిమితి ఏమియు లేక ఇష్టము వచ్చిన యూదులందరు పాలెస్టయిన్‌లో చేరవలెననియు, పాలెస్టయిన్ యూదుల రాజ్యము కావలెననియు యూదుల వాదము. దేశమును రెండుభాగములుగ జేసి, ఒక భాగమున యూదుల ప్రభుత్వమును, మరియొకదానియందు అరబ్బీల ప్రభుత్వమును స్థాపించిన బాగుండునని బ్రిటిష్‌వా రొకప్పుడు సూచించిరి. కాని అరబ్బీలు ఈ సూచనను ప్రతిఘటించిరి. యూదులు విభజనకు కొంతవరకు సుముఖులుగ నున్నను అరబ్బీల ప్రతిఘటనవలన బ్రిటీష్‌వారు దీనిని ఉపసంహరించు కొనిరి. ఈ వ్యవహారముల నన్నిటిని రాజీమూలముగ పరిష్కరించుటకు ఈ మధ్యన బ్రిటిషువారు లండనులో ఒక సభ చేసిరి. యూదులు ఆసభను బహిష్కరించిరి. దీనినంతను చూచి బ్రిటిషువారు విసుకుపడి తుదకు ఈ వ్యవహారమునంతను ఐక్యజాతిసమితివారు పరిష్కరించుటయే ఉత్తమమార్గ మని నిశ్చయించుకొనిరి.

ఇంగ్లండు : విషమస్థితి

గతమాసమున ఇంగ్లండులోని ప్రజలు విపరీతములగు కష్టములను అనుభవింపవలసినవారైరి. బొగ్గుక్షామమే దీనికి ప్రధానకారణము. శీతాకాలములో కావలసినంత బొగ్గు వారు నిలవచేసుకొనలేకపోయిరి. యుద్ధఫలితముగను, యువకులలో అనేకులు సైన్యములలో చేరి విదేశములం దుండుటచేతను గనులలో పనిచేయుటకు కావలసినందరు కూలిజనము లభించుటలేదు. అందుచేత బొగ్గుఉత్పత్తి అధికము చేసుకొనుట సాధ్యముకాదయ్యెను. బొగ్గు కాటకమువలన దేశములో ఉత్పత్తియగు విద్యుచ్ఛక్తి తగ్గెను. అందుచేత ఫ్యాక్టరీలనేకములను మూయవలసివచ్చెను. లక్షలకొలదికూలిజనము పనిలేక నిరుద్యోగులైరి. బొగ్గు, విద్యుచ్ఛక్తి లేనికారణమున సామాన్యగృహస్థుల బాధ అపరిమితము అయ్యెను. దీనికంతకు తోడుగ చలిగాలి, మంచు విపరీతము అయ్యెను. బొగ్గుకాటకము, కావలసినంత కూలిజనము దొరకకపోవుట-ఇవి తాత్కాలిక కష్టములు మాత్రములే కావనియు, కొంతకాలమువరకు—అనగా కొన్ని సంవత్సరములవరకు వీటిని ఎదుర్కొనవలసియుండు ననియు, వీటివలన కలుగు నష్టములను, కష్టములను తొలగించుటకు ఉపాయాంతరములను కనుగొనవలయు ననియు, అట్టి ఉపాయములు లభించనియెడల ఆర్థికముగ ఇంగ్లండు దేశము హీనస్థితికి వచ్చుట తప్పదనియు ప్రముఖులు అభిప్రాయపడుచున్నారు.

భ ర త ఖ ం డ ము

రెండవ ప్రపంచయుద్ధము మూలమున తమస్థితి విషమమగుటచేత ఇండియా, బర్మా మొదలగు దూరదేశములను పాలించుటకు కావలసిన ఆర్థికబలము, సైనికబలము తమకు లేదన్నభావము ఇంగ్లీషువా రనేకులలో దృఢముగ నాటుకొనినకారణముచేతనే వా రిప్పు డీదేశములలో తమ అధికారమును వదలుకొని, ఆఅధికారమును ఆయా దేశపు నాయకుల హస్తగతము చేయ సంసిద్ధులు కావలసివచ్చెను. ఫిబ్రవరి ౨౦ తేదీనాడు బ్రిటిష్ ప్రధానియగు అట్లీ పార్లమెంటులో ఇండియా విషయమై గావించిన ప్రకటనయొక్క అంతరార్థము ఇదియే. ఈ ప్రకటనలోని ముఖ్యవిషయములను మనము గమనించి వాటి అర్థమును గ్రహించవలసియున్నది. (౧) ౧౯౪౮ జూన్ నెలనాటికి బ్రిటిష్‌వారు భరతఖండముపై వారికిగల అధికారము నంతను వదలుకొని, ఆ అధికారమును భారతీయుల పరముచేయ నిశ్చయించుకొనిరి. (౨) భారతీయులలో ఎవరి పరముగా ఈ అధికారమును పరివర్తనము చేయుదు రను విషయమున వారు రెండుమూడు సూచనలను చేసియున్నారు. ఇప్పుడు సమావేశమైన రాజ్యాంగపరిషత్తులో అన్నివర్గముల వారు - అనగా ముస్లింలీగువారు, సంస్థానప్రతినిధులు - కలసి అందరూ ఆమోదించిన రాజ్యాంగప్రణాళిక నొకదానిని ౧౯౪౮ నాటికి తయారుచేసినయెడల ఆ ప్రణాళికను అనుసరించి ఏర్పడు ప్రభుత్వమునకు అధికారమును అప్పగించు సూచన ఒకటి. కాని అన్నివర్గములు చేరి రాజ్యాంగము తయారుచేయు అవకాశము లేనట్లే వారు భావించుచున్నారు. అట్టి సందర్భమున వారు పరిపాలనాధికారమును భరతఖండమున కంతకు చెందిన ఒక కేంద్రప్రభుత్వమునకు అప్పగించుటకు బదులు బ్రిటిష్ ఇండియాలో ఒకప్రభుత్వమునకు గాని, లేక ఆయారాష్ట్రములలో ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి ఏర్పడి ఉండు ప్రభుత్వములకుగాని అప్పగించుటకు నిశ్చయించుకొని యున్నారు. అనగా బ్రిటిష్ ఇండియా కంతకు ఒకే కేంద్రప్రభుత్వ ముండుటకు బదులు, అది అనేక రాజ్యములుగ విభజితమై కొన్నిటియందు ఒకరాజకీయ పక్షమువారును, మరి కొన్నిటియందు మరియొక రాజకీయ పక్షమువారును పరిపాలకులగుట సంభవించును. దేశమును హిందూస్థాన పాకిస్థానము లను రెండు స్వతంత్రరాజ్యములుగ విభజించ వలయు నను ముస్లింలీగువాదము దీనిమూలమున కొంతవరకు క్రియారూపము ధరించును (౩) సంస్థానముల విషయమున ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి ప్రతిసంస్థానము సర్వస్వతంత్రము కలది యగునని అట్లీ ప్రకటన నిర్ధారణ చేయుచున్నది. అనగా తేలిన సారాంశము ఒకటే. వెంటనే కాంగ్రెసు పక్షమువారు, లీగు పక్షమువారు, సంస్థానాధీశులు వారివారి అభిప్రాయభేదములను విసర్జించి, అందరూ కలిసి, రాజ్యాంగపరిషత్తులో సమాలోచనచేసి, భరతఖండమున కంతకు వర్తించు రాజ్యాంగమును తయారుచేయని పక్షమున ౧౯౪౮ జూన్‌నాటికి భరతఖండము అనేక చిన్నచిన్న రాజ్యములుగ విభజితమగును.

ఇట్టి ప్రకటనను అట్లీ ఎందుకు చేసెను? భరతఖండములో జాతియోద్యమము ప్రబలుటచేతను, రాష్ట్రములను పాలించు అధికారము ఇదివరకే భారతీయుల హస్తగతమగుటచేతను. బ్రిటిష్‌పరిపాలనమును యథాపూర్వముగ నడుపుట సాధ్యముకాని పని. గనుక అధికారమును వదలుకొనుటతప్ప మార్గాంతరము లేదని బ్రిటన్‌లోని కార్మిక ప్రభుత్వమువారికి స్పష్టమయ్యెను. నిర్వహించలేని అధి

కారమునుగాని, బాధ్యతనుగాని తమ చేతిలో నుంచుకొని, తమ పేరుప్రతిష్ఠలను కోల్పోవుటకంటె దేశమునుండి వెడలి పోవుటయే కర్తవ్యమనుభావము వారియందు గాఢముగ నాటుకొనియున్నది. కాని తాముదేశమును వదలిపెట్టినయెడల కాంగ్రెసుకు లీగుకు రాజీ కుదరకపోవుటయు, సంస్థానాధీశులు కాంగ్రెసుతో కలియకపోవుటయు, దీని మూలమున అంతర్యుద్ధములు బయలుదేరి ప్రజలు నానాబాధలు పడుదురన్న సంశయము వారికి లేకపోలేదు. కాని అంతర్యుద్ధము మూలమున ప్రజలందరు బాధపడుదురను భావము చేత వివిధపక్షముల నాయకు లందరు రాజీకిరాగలరేమో అను విశ్వాసముకూడ వారి కున్నది. ఏదెట్లయినను రాజీకుదిరినను కుదరకపోయినను తాము నిస్సహాయు లగుటచేత తాము చేయగలిగినది ఏమియు లేదనియు, దేశమును చక్కబెట్టుకొను భారమును భారతీయనాయకులే వహించవలసియున్నదనియు, వారు శక్తిసామర్థ్యములతో వహించగలిగినయెడల దేశము బాగుపడుననియు, లేనియెడల దేశమునకు కలుగు కష్టనష్టములకు ఆనాయకులే కారకులగుదురనియు, ఇతర జాతుల ఇండ్లను చక్కబెట్టుటకు తమ కిదివరకున్న సదుపాయము లిప్పుడు లేవనియు బ్రిటిష్‌వారి నమ్మకము.

దీనిమూలమున భారతీయులపై పరిపాలనాభార మంతయు పడ్డదని చెప్పవచ్చును. రాబోవు ౧౫ నెలలు మన చరిత్రలో మిక్కిలి క్లిష్టమైన కాలమని చెప్పవచ్చును. లీగువారు కాంగ్రెసు వారితో రాజీకి వచ్చునట్లులేదు. పాకిస్తాన్ వాదమును కొంచెముకూడ తాను వదలుకొనుట లేదని జిన్నా ప్రకటించెను. గనుక లీగువారు రాజ్యాంగ పరిషత్తులోనికి రాజాలరు. పరిషత్తువారు హిందువులు అధికసంఖ్యాకులుగ నుండు మద్రాసు, బొంబాయి, మధ్యరాష్ట్రములు, సంయుక్త రాష్ట్రములు, బీహారు, ఆసాంరాష్ట్రములతో కూడిన బ్రిటిష్ ఇండియాలోమాత్రము అమలులోకి రాదగిన రాజ్యాంగమును తయారుచేయుటమాత్రమే జరుగును. బహుశః ఈ రాజ్యాంగమును బ్రిటిష్‌వారు ఆమోదించి, దాని మూలమున ఏర్పడు ప్రభుత్వమునకు ఈరాష్ట్రములలోని అధికారమును అప్పగించెదరు. గనుక ఈ ఆరు రాష్ట్రములు కలిసి ఒక ప్రత్యేక రాజ్యము కాగలదు. తక్కిన రాష్ట్రములలో ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి ఎవరు అధికారములో నుండెదరో వారికి తమ అధికారమును అప్పగించుటకు బ్రిటిష్‌వారు సంసిద్ధులుగదా ? సింధు రాష్ట్రమున అప్పటికి లీగువారు అధికారములో నుండెదరు. ఆరాష్ట్రము వారి పరమగును. బంగాళములోకూడ ప్రస్తుతము లీగువారు అధికారములో నున్నారు. కాని, అందు హిందువులు లీగుప్రభుత్వమును నిరసించుచున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో లీగు ప్రభుత్వము రాష్ట్రమందంతట స్థిరముగ నాటుకొనుటకు వా రంగీకరించజాలరు. హిందువులకును, లీగువారికిని ఆ రాష్ట్రములో సంఘర్షణ తప్పదు. అదియే అంతర్యుద్ధము. ఇట్లే పంజాబులోకూడ జరుగవచ్చును. ప్రస్తుత మచట ముస్లింలు, హిందువులు, శిక్కులు కలిసిన మంత్రివర్గము అధికారములో నున్నది. కాని లీగువారు తమ అధికారమును స్థాపించుటకు సర్వ ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. శాసన సభకు ఎన్నికలు జరుగవలెననికూడ ఆందోళన చేయుచున్నారు. ఇట్టి సందర్భములో హిందువులు, శిక్కులు చేతులు ముడుచుకొని కూర్చుండరు. అధికారము లీగువారి హస్తగతము కాకుండుటకై వారు అన్ని ప్రయత్నములను చేయగలరు. అవసరమైనయెడల అంతర్యుద్ధమునకు కూడ వారు దిగెదరు. సరిహద్దు రాష్ట్రములోకూడ కాంగ్రెసు పక్షమువారికిని లీగుపక్షమువారికిని ఇట్టిపోరాటమే సంభవించును.

అట్లీ చేసిన ప్రకటనలోని లోపము ఇదియే. ౧౯౪౮ జూన్‌నాటికి ప్రస్తుతము అధికారములో నుండు తాత్కాలిక ప్రభుత్వమునకు (Interim Government) బ్రిటిష్‌వారు అధికారమునంతను అప్పగింప నిశ్చయించుకొన్నారని ప్రకటించినయెడల ఇట్టిఅంతర్యుద్ధప్రమాదములు కొంతవరకు తగ్గియుండునేమో ? కాని అట్లు చేయక రాష్ట్రప్రభుత్వములకుకూడ అధికారమును అప్పగించుటకు వారు సంసిద్ధులగుటచే అంతర్యుద్ధప్రమాదములు తప్పనిసరి యగుచున్నవి.

మరియొక సమస్యకూడ ఈ ప్రకటనమూలమున ఉత్పన్నమైనది. ౧౯౪౮ జూన్ నాటికిని ఇప్పటికిని మధ్యన రాష్ట్రములం దెచ్చటనైన అల్లరులు, అంతర్యుద్ధములు జరిగినయెడల, వాటిని అణచుటకై బ్రిటిషువారు భరతఖండమున ప్రస్తుతము వారి వశమందున్న సైన్యములను ఉపయోగింతురా ? దీనికి ప్రకటనలో సమాధాన మేమియు కనుపించదు.

ఇప్పుడు జరుగవలసిన పని ఎట్టిది ? ఏయేరాష్ట్రములలో కాంగ్రెసుపక్షమువారు అధికారమును వహించియున్నారో ఆరాష్ట్రములందు వారు ఆ అధికారమును సుస్థిరముచేసుకొనుటకు ప్రయత్నించవలెను. అందుకు కావలసిన సైన్యములను, పోలీసులను, స్వచ్ఛంద సేవాదళములను వారు నిర్మించుకొనవలెను. వారి అధికారము సడలకుండుటకై కావలసిన చట్టములను వారు సిద్ధముచేసుకొనవలెను. కాంగ్రె

నుకు విరోధులుగ నుండు కమ్యూనిస్టులు మొదలగువారి వలన అల్లరులు రాకుండ రాష్ట్రములను కాపాడవలెను. ప్రస్తుతము కాంగ్రెసుపాలనమందుండు రాష్ట్రములలో ప్రజ లందరు కాంగ్రెసునందుమాత్రమే అభిమానము కలవా రను కొనుట ప్రమాదకరము. అనేకులు కాంగ్రెసునకు విరోధు లుగ నున్నారు. అట్టివారి మూలమున ప్రమాదమురాకుండ చేసుకొనవలెను.

బంగాళము, పంజాబురాష్ట్రములలో లీగుపక్షము నెదుర్కొని, పాకిస్థాననిర్మాణమును ప్రతిఘటించు హిందు వులకు, శిక్కులకు కాంగ్రెసుపక్షమువారు సహాయముచేయ సంసిద్ధులై, అందుకు కావలసిన ఏర్పాటుల నన్నిటిని చేసు కొనవలెను.

సంస్థానములలో కొన్ని కాంగ్రెసుపక్షమునకును, జాతీ యనాయకుల ఆశయములయెడను అభిమానము కలిగి యున్నవి. అట్టివారితో కాంగ్రెసునాయకులు సంప్రదించి, ౧౯౪౮ జూన్ లో ఏర్పడబోవు భారతీయ రాజ్యములో ఆ సంస్థానములు చేరుటకు కావలసిన ఏర్పాటులను చేయవలెను.

ఇంతకూ అధికారమును బ్రిటిష్‌వారు అప్పగించెద రను వాక్యమునకు అర్థము లేనే లేదు. ప్రస్తుతము వారికున్న అధికారము ఎంతటిమాత్రము? అధికారమును తిరిగీ సంపాదించుటకు సాధ్యముకాదన్న కారణముచేతనేకదా వారు దేశమునుండి వెళ్లిపోవుట? గనుక వారు అధికార మును ఇతరులకు ఇచ్చుటయు, ఇతరులు వారినుండి అధి కారమును సంపాదించుటయు అర్థములేని మాటలు. అధి కారము బ్రిటిషువారి చేతులనుండి ఇప్పటికే వెళ్లిపోయెను. వారి స్థానమున ఏ పక్షమువారు ఈ ౧౫ నెలలమధ్యన అధి కారమును సంపాదించగలరో వారే దేశపరిపాలకులు కాగ లరు. కొన్నిరాష్ట్రములలో కాంగ్రెసుపక్షమువారును, మరికొ న్నిటిలో లీగువారును ఆ అధికారమును సంపాదింపగలరని ఊహించుట కవకాశమున్నది.

కాని, ఇవన్నియు ఊహలుమాత్రమే. జరుగబోవు నది ఫలానిదని నిస్సంశయముగ చెప్పుటకు వీలులేదు. ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి ఇంగ్లండులో ప్రభుత్వము మార వచ్చును. క్రొత్తప్రభుత్వమువారు అట్లీప్రకటనను మార్చ వచ్చును. లేక పరిస్థితులు మారినవని లేబర్ మంత్రివర్గము వారే తాము చేసిన ప్రకటనను మార్చుకొనవచ్చును. ఈ రెండు సంవత్సరములమధ్యన ఎన్నిప్రకటనలు మార లేదు? క్యాబినెట్ మిషన్‌వారు ౧౯౪౬ మేనెల ౧౬వ తేదీ చేసిన ప్రకటనకు విరుద్ధముగ ౧౯౪౭ ఫిబ్రవరి ౨౦వ తేదీని అట్లీ ప్రకటన చేసియుండలేదా? ఇదిగాక బ్రిటిష్‌వారు వదలి నతర్వాత అగ్రరాజ్యములుగ నుండు రషియా యునైటెడ్ స్టేట్సువారు మన దేశములో జోక్యము కలుగజేసుకొనజాల రని ఎవరు చెప్పగలరు?

మద్రాసు రాష్ట్రము

ఫిబ్రవరి మాసమున మద్రాసు రాష్ట్రములోని రాజకీయ ములు అంత తృప్తికరములుగ లేవు. శాసనసభలోని అధి కార పదవిలో నున్న కాంగ్రెసు పక్షమువారిలో ననేకులకును, పక్షమునకు నాయకుడును, రాష్ట్రమునకు ప్రధాన మంత్రియు నగు టంగుటూరి ప్రకాశంగారికిని అభిప్రాయ భేదములు కలిగి, వారి నాయకత్వమందు తమకు విశ్వాసము లేదని, వారిస్థానే మరియొకరిని నాయకుడుగ నెన్నుకొనుటకు కాంగ్రెస్ పక్షము వారి ప్రత్యేకసభ నొకదానిని సమావేశ పరచవలసినదని కొందరు కోరగా, ఆ కోరిక ననుసరించి ౨౮వ తేదీన ప్రకా శం పంతులుగారు ప్రత్యేకసభను సమావేశపరచిరి. కాని నాయకునిలో విశ్వాసరాహిత్యమును ప్రకటించుటకు కాంగ్రెస్ పక్షమువారి నిబంధనలలో అవకాశము లేదన్న కారణమున అట్టి తీర్మానమును గురించి చర్చించుట అక్రమమని అధ్యక్షు లగు ప్రకాశంపంతులుగారు అభిప్రాయపడి సమావేశమును వెంటనే రద్దుచేసిరి. అధ్యక్షులగు వారి అభిప్రాయమును మన్నించక, వారికి వ్యతిరేకులుగ నున్న ౧౩౪ సభ్యులు ప్రత్యేకముగ వెంటనే సమావేశమై తమకు ప్రకాశంపంతులు గారి నాయకత్వమందు విశ్వాసము లేదని తీర్మానించి, వారి స్థానే శ్రీ ఓమాండూరు రామస్వామి రెడ్డిగారిని నాయకునిగ నెన్నుకొని, ఈ ఎన్నికను ఆమోదించి వీరి నాయకత్వమున క్రొత్త మంత్రివర్గమును ఏర్పాటుచేయుటకు అనుజ్ఞ ఇయ్యవల సినదిగా కాంగ్రెస్ హైకమాండువారిని కోరుట జరిగినది. శ్రీ రామస్వామిరెడ్డిగారి ఎన్నిక సక్రమమైనదా, కాదా అను విషయమును హైకమాండువారు నిర్ణయించి, మద్రాసులో క్రొత్త మంత్రివర్గమును ఏర్పరచవలసియున్నది. బహుశః ఈ నెలాఖరులోగా మద్రాసులో మంత్రివర్గము ఏర్పడవచ్చును.

ఇట్టి మార్పు ఈరాష్ట్రములో జరుగుట కొంతవరకు విమర్శింపతగ్గ విషయమే. ప్రకాశం పంతులుగారికి విరోధు లుగ నున్న శాసనసభ్యులు కొంచెము తొందరపడిరని చెప్ప వలసియున్నది. వారు ప్రస్తుతము సాధించినదికూడ ఏమియు లేదు. సంవత్సరమున కొక పర్యాయము నాయకుని ఎన్ను

కొను హక్కు వారికే ఉండనే ఉన్నది. ఈమార్చి ౩౦ తేది ఈ సాంవత్సరికసభ సమావేశమగుటకు అధ్యక్షులు ప్రకాశంపంతులుగా రిదివరకే ఏర్పాటుచేసియున్నారు. ఈనెల రోజులు ఓపికపట్టి, ఆ సభలో వారి స్థానే మరియొకరిని ఎన్నుకొనినయెడల అట్టి ఎన్నిక క్రమమైనదా కాదా అన్న సంశయము లేకుండెడిది. ఏలాగైనా ప్రస్తుతమంత్రివర్గము మార్పు ఆ సభవరకైన ఉండకతప్పదు. హైకమాండువారు రామస్వామిరెడ్డిగారి ఎన్నికను గురించి విచారించుటయును, అటుపైన వారు గవర్నరుతో సంప్రదించి క్రొత్తమంత్రివర్గమును ఏర్పరచుటకును కొన్నిరోజులు పట్టును. గనుక ఫిబ్రవరి ౨౦ తేదిన రెడ్డిగారిని ఎన్నుకొనుటమూలమున మంత్రివర్గము మారుట సంభవించలేదు.

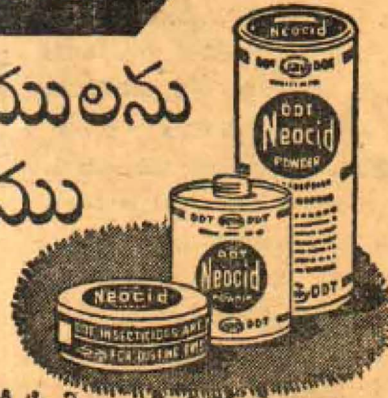
ఇంతకూ ప్రకాశంపంతులుగారిమీద ఏకారణముచేత శాసనసభ్యులు విశ్వాసమును కోల్పోవలసివచ్చినదో విదితముకాలేదు. విశ్వాసరాహిత్యతీర్మానమును ప్రకటించినవారు కారణములను వివరించియుండలేదు. కారణములను వివరించుట వారి ధర్మము. శాసనసభ్యులు ప్రజలచే ఎన్నుకొనబడినవారు. వారనుసరించు కార్యక్రమమునుగురించి ప్రజలకు తెలియపరచుట వారివిధి. ఈ ధర్మమును వారీ సందర్భములో అనుసరించినవారు కారు.

రాజాజీముఠాకు రెండు మంత్రిపదవులుమాత్రమే ఇచ్చుటకు ప్రకాశంగారు అంగీకరించినట్లును, మూడు మంత్రిపదవులను వారు కోరినట్లును, ఆకోరికను నిరాకరించుటచేతనే ఇట్టి విశ్వాసరాహిత్యతీర్మానము తీసుకొనిరాబడినదనియు రాజాజీముఠాకు నాయకుడగు రాజాగారు ప్రకటించిరి. ఇంతటి స్వల్పకారణముతో మంత్రివర్గమందు అవిశ్వాసమును ప్రకటించుట ఖండించతగ్గ విషయమే.

డి. డి. టి. తో

మంచి ఫలితములను పొందు విధము

1 క్రిమి నాశనమునకు డి డి టి ని ప్రవేశ పెట్టుటకు మూలపురుషులగు జె. ఆర్. గైగి తెల్పిన విధముగా తయారుచేయబడిన న్యూసిడ్ పొడరులో నూటికి 10 వంతులు డి డి టి గలదు ఆసుపత్రులలోను, పాక శాలలలోను ఉపయోగించుటకు అనుకూలముగా న్యూసిడ్ పొడరు అన్ని మంచి స్టోరుల యందును 2 ఔన్సులు, ½ పౌను లేక 1 పౌను డబ్బాలు దొరకును. 28 పౌనుల డబ్బాలు ఆస్పత్రులకు, పాకశాలలకు యితర సంస్థలకును దొరకును.

2 వంట శాలలలోను, పురుగులు చేరతగిన తావులలోను న్యూసిడ్ పొడరును విరివిగా చల్లవలయును. విస్తృతముగా అనేకమార్లు ఉపయోగించుట కంటె, ఒకే పర్యాయము మేడలో అన్ని గదులయందును పూర్తిగా చల్లుట మంచిది. ఇట్లు సరియగు పద్ధతిలో పొడరును చల్లి కొద్ది రోజులుంచినచో బొద్దింకలు, ఈగలు, చీమలు, దోమలు, నల్లులు మొదలగు కీటకములు చేరకయుండును. అవసరమయినచో పొడరును తిరిగి ఉపయోగించ వచ్చును.

న్యూసిడ్

పొడరును వాడుడు మరియు దానిని సక్రమముగా ఉపయోగించుడు.

గైగి ఇన్సెక్టిసైడ్స్ లిమిటెడ్

నెవిల్లె హౌస్, నికల్ రోడ్డు, బల్లార్డ్ ఎస్టేట్, బొంబాయి.

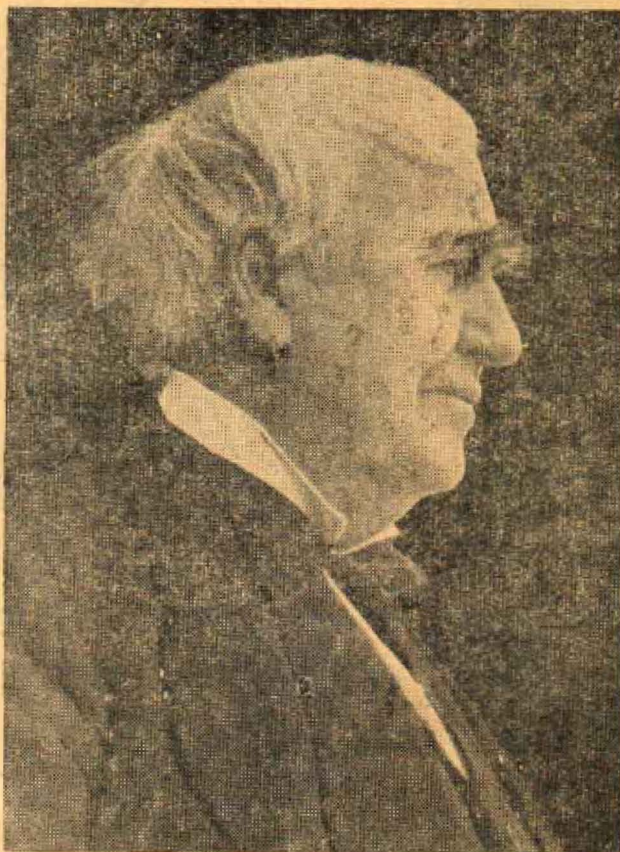
DJK. 8313

హైదరాబాదు స్టేటు, దత్తమండలాలకు డిస్ట్రిబ్యూటర్లు : మెసర్సు మహమ్మద్ రహీం ఖలీలి, 99 బి, ఉస్మాంగాజా రోడు, బెంగుళూరు సిటీ.

దక్షిణ యిండియాలో డిస్ట్రిబ్యూటర్సు : మెసర్సు అడినెజా అండ్ కో., లిమిటెడ్, మౌంట్ రోడ్, మద్రాసు.

కలగూరగంప

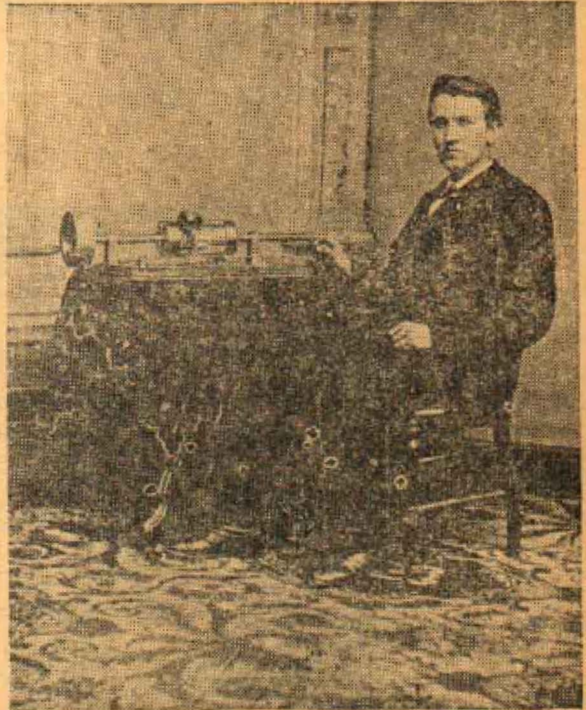
ఆధునిక యంత్రయుగనిర్మాత థామస్ ఆల్వా ఎడిసన్

ఈయన జన్మదిన శతవార్షికము మొన్న ఫిబ్రవరి ౧౧ వ తేదీ నాడు జరుపబడింది. నాటికి ఈయన పుట్టి నూరేండ్లు నిండినవి. ఆధునిక యంత్రయుగానికి ఎడిసన్ విశ్వకర్మ. విశ్వప్రజకు నవీన సౌకర్యాలు చేకూర్చే ప్రతి యంత్రకల్పనలోనూ ఎడిసన్ గోచరిస్తాడు.

ఆధునిక యంత్రయుగ నిర్మాత థామస్ ఆల్వా ఎడిసన్ మొట్టమొదట తయారు చేసిన విద్యుద్దీపము. విద్యుచ్ఛక్తితో కాంతిప్రసారం చేయవలెనని అనేక ప్రయత్నాలు చేసి, అనేక లోహాలతో పరిశోధనలు జరిపి, ఎన్నో ప్రయాసలకోర్చి, సుమారు ౪౦ వేల డాలర్లు ఖర్చుపెట్టి, కార్బనైజు చేసిన దారపుపోగును శూన్య గోళంలో ఉంచి, ఆపోగులోనుంచి విద్యుచ్ఛక్తిని పంపించడంతో ఈ విద్యుద్దీపాన్ని కల్పించినాడు. ఇది ౧౮౭౯ నాటి మాట. ఆ తొలియత్నంలోనే ఆయన ఈ దీపాన్ని ౪౦ గంటలపైగా వెలిగించగలిగినాడు.

ఆధునిక యంత్రయుగ నిర్మాత థామస్ ఆల్వా ఎడిసన్ కేవలము తన ౩౧-వ యేట, ౧౮౭౭ ఆగస్టులో తయారుచేసి ప్రదర్శించిన తొట్టతొలి ఫోనోగ్రాఫు.

భారతి కథల పోటీ

ఆదిలో అనుకొన్న రీతిగా అంత మంచి కథలు రానందున ఏ నెలకానెల ఆశాభంగము చెందవలసి వచ్చుట చేతను, పలువురు రచయితలు కూడ ఈ పోటీ పద్ధతికి అయిష్టత కనబరుచుట చేతను విధిలేక ఈ పోటీని విరమించుకోవడ మయినదని తెలుపుటకు మిక్కిలి చింతిల్లుచున్నాము.

సంపాదకుడు, భారతి.

విమర్శనము

విప్లవసందేశం

రచన: క్రొపాట్కిన్. అనుసరణ: జగన్మోహన్. వెల ౪ అ.

క్రొపాట్కిన్ విధ్వంసవాది (Anarchist). విద్యాలయాలు, ఆరోగ్యసంస్థలూ అవసరం లేవనీ, ఆధునికరహదారీమార్గాలు తీసేసి అధికార కేంద్రీకరణకు అవకాశం లేకుండా చేయాలనీ, విదేశవ్యాపారాలు, విశ్లేష్టి, స్వరసాయంలో యంత్రసాధనాలు— వీటిని నిరాకరించాలనీ, అడవులలో జంతువులవలె మానవులు సంచరిస్తే సర్వం ప్రజాస్వామ్యమే అవుతుందనే ఆశయంతో ఈ విధ్వంసవాది యువకులకు, న్యాయవాదులకు, బడిపంతుళ్లకు, ఇంజనీర్లకు, కళాపోషకులకు "విప్లవసందేశా"న్నిస్తున్నాడు. అనువాదరచనలో శైలి, విధానం బాగున్నా, ఆశయఫలితంమాత్రం ప్రమాదకరమైనది. అభ్యుదయకాంక్షతో కాక పరిశీలనాదృష్టితో మానసికతత్వాంకల్పం చేయటానికైతే ఈ పుస్తకాన్ని అందరూ చదవవచ్చును.

* * * *

లెనిన్ ఉపదేశాలు

రచన: పామిదత్తు. అనువాదం: రామమోహన్. వెల రూ. ౧

మార్క్సుసిద్ధాంతాలకు సంపూర్ణ అధికారం (Authority) ఇవ్వకు పామిదత్తుకి. పామిదత్తు భారతీయుడు. ఈ గ్రంథం అతని రచన.

మార్క్సుసిద్ధాంతాలే లెనిన్ ఆశయాలు. లెనిన్ అనుభవాలూ, ఆ అనుభవాన్నుంచి సేకరించిన సందేశాలూ ఈ పుస్తకంలో ఉన్నాయ్.

అనువాదం బాగున్నది. సాంకేతికపదాలను తెనిగించక అనువాదకుడు వాటికి భాష్యాలు వ్రాస్తే బాగుండేది.

సోవియట్ ప్రజాస్వామ్యం

రచన: లోమ్మండగురు సోవియట్ రచయితలు. అనువాదం: జగన్మోహన్. వెల ౧౨ అ.

లెనిన్ ఉపదేశాలు చదివిన అనంతరం, విప్లవానికి పూర్వపు రష్యాచరిత్రనుండి లెనిన్ తెచ్చిన మార్పులను గ్రహించడానికి ఈ పుస్తకం ఉపకరిస్తుంది.

అనువాదరచన ఎడనెడ కుంటుపడింది.

* * * *

బలిదాన్

'లియోనిడ్ లియోనోవ్' అను రష్యన్ రచయితయొక్క Invasion అనే నాటకానికి శ్రీ మహీధర జగన్మోహన్ అనువాదం. వెల రూ. ౧

'మానవజీవితాన్ని యాంత్రికంగా చిత్రించడం' ఈరచనలోని అనాత్మీయత. అసలు వస్తువులోనే విదేశీయ అతథివాల తెనిగింపు కావటంవల్ల "ముందేం జరుగుతుందా" అనే ఆతుర్దా చదువరుల్లో కలగదు. పాత్రల సంభాషణ ఒక నాటకమా అనిపిస్తుంది. సన్ని వేశంలో పాత్రల కదలికలు అతివడియై 'గ్రాదయ' వాదులకు దెబ్బకొడుతోంది. మాటకిమాట అనువదించడం మూలాన రచనలోని 'రసపట్టులు' చచ్చిపోయాయి. యాంత్రికంగా చదువుకోగలవారికి ఇది పటీకవస్తుంది.

ఈనాలుగూ విశ్వసాహిత్యమాల, రాజమండ్రి వారి ప్రచురణలు. రాంషా.

గ్రంథ స్వీకారము

ఆంధ్రకవితరంగిణి

మొదటి సంపుటము. రచయిత: చాగంటి శేషయ్యగారు. ప్రకాశకులు: ఆంధ్రప్రచారిణీ లిమిటెడ్, కాకినాడ. ౩ రూ.

దేవీకథ

దేవీభాగవత తత్వరహస్యము. రచయిత: జన్ముల మడక మాధవరామశర్మగారు. ప్రకాశకులు: శంకర్ ఫౌండ్రీ, బెజవాడ.

ఆంధ్ర ప్రతిష్ఠ

పద్యకావ్యము. రచయితలు: శతావధానులు సత్యసుగ్గేశ్వరకవులు. ప్రాప్తిస్థానము: ద్వివేది సత్యకవిగారు, సీతంపేట, రాజమండ్రి.

ప్రకృతివైద్యము

ప్రకాశకులు: శ్రీ యోగాశ్రమము, మునులతోట (పొర్తోట), గుంటూరుజిల్లా. ౮ అ.

స్వరాజ్యసోపానాలు

రచయిత: ముదిగొండ సుబ్రహ్మణ్యంగారు. ప్రకాశకులు: మాడరన్ పబ్లిషర్స్, తెనాలి. ౮ అ.

వినువీథి

ఖండకావ్యము. రచయిత: అయ్యగారి విశ్వేశ్వరరావుగారు. ప్రకాశకులు: కాశీహస్తి రమాక్యరావు అండుసన్సు, రాజమండ్రి. ౧ రూ.

౧. భగవత్ప్రాప్తి-ఉపాయములు

అనువాదకులు: కుందుర్తి వెంకటనరసయ్య బులుసు సూర్యప్రకాశశాస్త్రిగార్లు వెల ౪ అ.

౨. నరసదాసు కీర్తనలు

ప్రథమభాగము. కర్త: కుందుర్తి వెంకటనరసయ్యగారు. ౧౦ అ.

పై రెంటికిని ప్రకాశకులు: వెంకటరామా అండుకో., తెనాలి.

Printed and Published by S. Sambhu Prasad, at the Andhra Patrika Press, No, 7, Thambu Chetty St., G. T., Madras. Editor—S. Sambhu Prasad.